

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

katedra výtvarné výchovy

DIPLOMOVÁ PRÁCE

INDUSTRIÁLNÍ KRAJINA. Možnost tématu v umění a výtvarné výchově.

INDUSTRIAL LANDSCAPE. The possibility of theme in art and in art
education.

Bc. Monika Kuchynková

Vedoucí diplomové práce:

/Thesis Advisor/

Doc. ak.mal. Jiří Kornatovský

Studijní program:

Studijní obor:

Učitelství pro střední školy

Učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů pro
základní školy, střední školy a základní umělecké
školy – obor výtvarná výchova (N VV-ZUŠ)

prezenční studium

Typ studia:

Datum dokončení práce:

prezenční

duben 2015

Tato diplomová práce byla kontrolována v programu na rozpoznání plagiátorství (<http://www.odevzdej.cz>).

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Industriální krajina vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 5. 4. 2015

Podpis:

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji své rodině za veškerou podporu. Děkuji panu Doc. ak. mal. Jiřímu Kornatovskému vedení diplomové práce, mnoho užitečných a obohacujících konzultací a informací a paní Mgr. Lucii Jakubcové Hajduškové za velmi obohacující konzultace a jejich užitečné rady. Zároveň děkuji ak. soch. Editě Devínské za veškeré rady a pomoc při realizaci mé didaktické části.

ANOTACE

KUCHYNKOVÁ, Monika.: *Industriální krajina. Možnost tématu v umění a výtvarné výchově* /Diplomová práce/ Praha 2015, Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, katedra výtvarné výchovy, s. 193.

Možnost využití industriální tematiky v umění a ve výtvarné výchově. Vnímání industriální krajiny z různých pohledů, zároveň se zabývá postoji a vztahy k této problematice. Zapojení industriální tematiky a industriálních materiálů do hodin výtvarné výchovy. Zkoumání možností využití tohoto tématu a materiálu ve výtvarné tvorbě.

KLÍČOVÁ SLOVA

Krajina, industriální krajina, kulturní krajina, přirozená krajina, výtvarná výchova, výtvarné umění, ostravské hutě, průmysl, železo, Dolní oblast Vítkovice, Josef Pleskot, industriální materiál.

ANNOTATION

KUCHYNKOVÁ, Monika.: *Industrial landscape. The possibility of theme in art and in art education.* /diploma theses/ Prague 2015, Charles University of Prague, Faculty of Education, Department of Art Education, p. 193.

The possibility of using industrial themes in art and in art education. The perception of industrial landscape from different angles at the same time deals with the attitudes and the relationships to this issue. The involvement of industrial themes and industrial materials into art education lessons. Exploring the possibility of using this theme and this material in art.

KEYWORDS

Landscape, industrial landscape, cultural landscape, natural landscape, , art, art education, smelters of Ostrava, industry, iron, Lower Part of Vítkovice, Josef Pleskot, industrial material.

ABSTRAKT

Tato diplomová práce se zabývá tématem industriální krajiny ve výtvarném umění z hlediska pedagogického, historického a teoretického. V teoretické části se autorka zabývá výkladem jednotlivých pojmů, které s touto industriální problematikou souvisí. Zároveň povrchově nastiňuje vývoj industriální krajiny, průzkum vztahů a postojů, převážně u mladé generace, vůči těmto komplexům a zaobírá se touto problematikou z hlediska využití v umění, jako námětu či industriálních materiálů. Velmi zajímavým a novějším fenoménem je aktivita zvaná Urbex, jejíž výklad, světoví i čeští představitelé a jeho vývoj je zde stručně vyložen. Současně je doplněná o výtvarnou tvorbu, motivu industriálních staveb, industriálního materiálu, vzpomínek, pocitů a vztahu k této krajině, autorky diplomové práce. V didaktické části, která je stěžejní pro tuto diplomovou práci, autorka vypracovala pět příprav na jednotky vyučování ve výtvarné výchově, kde se zaměřila jak na použití industriálního materiálu, tak na tuto tematiku. Jejichž cílem bylo seznámení žáků s touto problematikou a možnostmi tvorby s těmito materiály. Čtyři přípravy byly odučeny na základní škole Vodičkově, na Praze 1. Jednalo se o výtvarné řady, které byly zaměřeny jak na industriální problematiku, využití těchto materiálů i průmyslového tématu. Žáci se v rámci těchto vyučovacích jednotek seznámili s prostorovou tvorbou pomocí industriálních předmětů, fotogramy zaměřené na industriální problematiku, plastického obrazu prostřednictvím odlévání sádry a instalování industriálních materiálů a polo-řízenou imaginaci s industriální tematikou. Tato průmyslová tematika je velmi zajímavá z mnoha pohledů a dá se velmi dobře uplatnit, jak v umělecké tvorbě, tak i v hodinách výtvarné výchovy, což je pro děti a žáky velmi zajímavé, obohacující a přínosné.

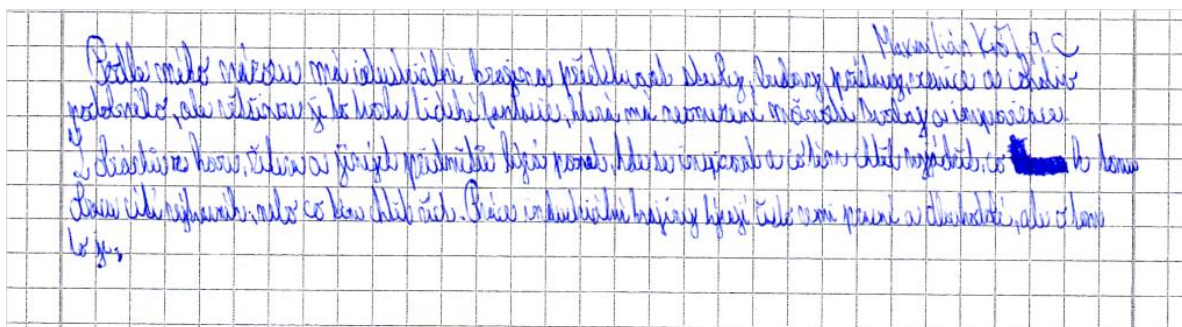
ABSTRACT

This diploma thesis deals with industrial landscape in the visual arts in terms of educational, historical and theoretical viewpoints. In the theoretical part, the author deals with the interpretation of various terms that are related to this industrial issue. At the same time she outlines the development of the industrial landscape, exploration of relationships and attitudes, mostly among the younger generation, to these complexes, and deals with this issue from the aspect of art, such as suggestions or industrial materials. Very interesting and more recent phenomenon is the activity called Urbex, whose interpretation, the world and Czech leaders and its development is briefly explained. Concurrently, this activity is supplemented by visual arts, by the theme of industrial buildings, by industrial material, by memories, by feelings and relation to this landscape of the author of the thesis. In the didactic part, which is crucial to this diploma thesis, the author has developed five preparations for units of teaching in art lessons, where she focused both the use of industrial materials and this theme. Her aim was to acquaint students with these issues and possibilities of working with these materials. Four preparations, which were taught in elementary school in Vodickova, Prague 1, were fine series, which focused both industrial issues, the use of these materials and industrial theme. Pupils in these lessons familiarized themselves with spatial design by means of industrial objects, photograms focused on industrial issues, plastic image through casting plaster, and installation of industrial materials and semi-controlled imagination with an industrial theme. This industrial theme is very interesting from many points of view and can be very well applied, both in artworks and in art classes, which is very interesting, rewarding and beneficial for children and pupils.

Obsah

Úvod.....	8
I. TEORETICKÁ ČÁST	11
1. Krajina a její definice.....	11
1.1. Kategorie dělení krajiny	12
1.1.1. Přirozená krajina	13
1.1.2. Kulturní krajina	14
2. Industriální krajina.....	19
2.1 Problematika průmyslu z pohledu společenských věd	20
2.2 Vývoj industriální krajiny.....	24
2.3 Obnova industriálního dědictví	28
3 Průmyslový komplex Dolní oblast Vítkovice.....	31
3.1 Architekt Josef Pleskot a jeho revitalizace	34
4 Krása industriální krajiny - Tzv. rezavá krása	36
4.1 Průzkum postojů žáků k industriální problematice	36
4.1.1 Dotazník k industriální problematice	38
4.1.2 Fotodokumentace dotazníků dětí 3. třídy.....	40
5 Industriální materiál	41
5.1 Umělecká díla s industriálním materiálem či tématem průmyslu	41
II. VÝTVARNÁ ČÁST	58
6 Odpuzuje i přitahuje.....	58
6.1 Od dvorku po industriální komplex.....	58
6.2 Postup procesu mé tvorby.....	60
7 Cyklus s názvem „ <i>Industriální dvorek</i> “	65
8 Cyklus s názvem „ <i>Dopady industrie</i> “	67
9 Cyklus s názvem „ <i>Krásy proměny industrie</i> “	71
10. Cyklus s názvem „ <i>Dopady industrie</i> “	77
11. Cyklus s názvem „ <i>Kouzlo rzi</i> “	81
III. DIDAKTICKÁ ČÁST.....	86
1. VÝTVARNÝ ÚKOL „ <i>Železo okolo nás</i> “	88
15. Reflexe k námětu „ <i>Železo okolo nás</i> “	94
17. Foto-dokumentace k námětu „ <i>Železo okolo nás</i> “	98
2. VÝTVARNÝ ÚKOL „ <i>Krajina ze železa</i> “	109

14. Reflexe k námětu „ <i>Krajina ze železa</i> “	115
15. Přílohy k námětu „ <i>Krajina ze železa</i> “	116
16. Foto-dokumentace k námětu „ <i>Krajina ze železa</i> “	117
3. VÝTVARNÝ ÚKOL „ <i>Živý obraz</i> “	122
15. Reflexe k námětu „ <i>Živý obraz</i> “	128
16. Přílohy k námětu „ <i>Živý obraz</i> “	130
17. Fotodokumentace k námětu „ <i>Živý obraz</i> “	131
4. VÝTVARNÝ ÚKOL „ <i>Železné město</i> “	142
16. Reflexe k námětu „ <i>Železné město</i> “	148
17. Přílohy k námětu „ <i>Železné město</i> “	149
18. Fotodokumentace k námětu „ <i>Železné město</i> “	150
5. VÝTVARNÝ ÚKOL „ <i>Moje továrna</i> “	155
15. Přílohy k námětu „ <i>Moje továrna</i> “	161
IV. Reflektivní bilance	162
Závěr.....	164
Použitá literatura	166
Příloha	171

Úvod

„Ta zem byla naše, ještě před tím, než jsme ji spatřili. Byla naší zemí dlouho předtím, než jsme byli jejími lidmi. Vlastnila nás, ale my jsme ji ještě nevladnili. Něco, co jsme skrývali, nás oslabovalo a pak jsme přišli na to, že je to v nás samých. Odtahovali jsme se od země našeho žití, a pak jsme našli spásu v tom, že jsme se jí podvolili. Dali jsme se jí takoví, jací jsme byli. Čin daru byl podmíněn mnoha činy války. Zem neurčitě přicházela k sobě, stále ještě bez příběhů, bez umění a nezvýrazněná. Taková, jaká byla, a taková, jakou se měla stát.“

Z básně, kterou Robert Frost přednesl při inauguraci prezidenta J. F. Kennedyho ¹

V mé diplomové práci se zabývám především industriální krajinou a to problematikou průmyslového materiálu a jejího využití v umělecké tvorbě a výtvarné výchově. Vzhledem k tomu, dovoluji si říct, že jsem praktik, kladu největší důraz převážně na část didaktickou, jež je stěžejní částí práce, na níž jsem se zaměřila nejvíce a jež je do detailu propracovaná. Praxi, učitelské profesi, se věnuji na plno a chci se v této oblasti neustále rozvíjet a vzdělávat. Vypracovala jsem pět výtvarných řad na vyučovací jednotky výtvarné výchovy pro žáky ve věku od 11 do 15 let. Z toho jsem odučila na škole ZŠ Vodičkova čtyři výtvarné řady. Jejichž cílem bylo seznámení žáků z industriální otázkou a využití těchto materiálů pro výtvarnou tvorbu. Žáci byli obeznámeni s problematikou zadaných témat a výtvarných technik pomocí těchto výtvarných řad. Zároveň rozvíjeli svou fantazii a představivost i postoj k industriální krajině pomocí polo-řízené imaginace. Za pomoci výtvarných vyjadřovacích prostředků a reflektivního dialogu nad vlastní tvorbou se rozvíjela estetická stránka vnímání a vztah ke krajině, industriálním komplexům a materiálům.

S touto didaktickou částí je velmi úzce spjata také výtvarná část, ve které jsem se zabývala svým postojem, inspiracemi a vztahem k této industriální krajině. Zaměřila jsem se

¹ CÍLEK, Václav. *Krajiny vnitřní a vnější*. 2. doplněné vydání. Praha: Dokořán, 2005, s. 114. ISBN 80-7363-042-7.

také na postup procesu mé tvorby, rozhodování, posouvání, zkušenosti a nápady, které mě provázely v procesu mé tvorby jednotlivých cyklů. Tyto dvě části jsou velmi úzce provázané a spjaté. Vzhledem k tomu, že se přípravy na vyučovací jednotky velmi často odvíjely z mých zkušeností, které jsem čerpala právě z mé výtvarné tvorby. Tato tvorba mě velmi obohatila, jelikož jsem vyzkoušela velké množství technik a možností práce, postupů s těmito industriálními materiály. V případě potřeby jsem tyto zkušenosti a hlavně přípravy na jednotlivé vyučovací jednotky konzultovala s ak. soch. Editou Devínskou, která velmi dobře rozumí práci se sádrou. Šlo především o tvorbu a díla právě s tímto materiálem, sádrou, kde jsem na základě tohoto rozhovoru změnila postup tvorby. V teoretické části jsem se z počátku snažila vyložit definice krajiny, dělení krajiny a typy krajin, čímž jsem se zabývala ve své bakalářské práci. Na dané dělení krajiny navazovala tato problematika industriální krajiny. Také jsem se povrchově věnovala umělcům, kteří používají beton a industriální materiál při tvorbě svých děl a snažila jsem se je porovnat nejen navzájem, ale i s mou tvorbou.

Dále jsem vyložila jednotlivé pojmy jako industrie, industriální. Povrchově jsem nastínila vývoj této průmyslové krajiny a vnímání z pohledu různých společenských věd, mezi které patří sociologie, ekologie a urbanismus. Zabývala jsem se také problematikou ochrany památek, kam spadají i tyto industriální komplexy. Což představuje například průmyslový komplex Dolní oblast Vítkovice v Ostravě, který byl prvotním impulsem pro výběr tohoto tématu diplomové práce. Tomuto objektu jsem se věnovala především z důvodu fascinace touto problematikou. Zde jsem se zmínila o architektu Josefu Pleskotovi, který je s touto architekturou spjat v podobě revitalizace. Jako příklad bych zde uvedla stavbu Gong z bývalého plynojemu, Karolina v Ostravě a dalších chystajících se projektů. V rámci této didaktické části jsem se snažila nastínit vztah a postoj společnosti k těmto komplexům, kde jsem se zabývala převážně názory dětí, mladšího školního věku, a žáků, staršího školního věku, které jsou velmi rozdílné. Samozřejmě, každý člověk je individuální, což platí také pro jeho vztah a vnímání této problematiky. Zde jsem se snažila o průzkum u žáků ve věku od devíti do patnácti let. Tento průzkum probíhal na dvou školách, a to na Praze 1 a na Praze 9. Také jsem se snažila udělat menší průzkum ve vnímání této průmyslové krajiny u žáků různých věkových kategorií a oblastí, kde byly výrazné změny v postojích. Průzkum vznikl z reflexí žáků 3. třídy, na základní škole Dr. Edvarda Beneše, na Praze 9 a žáků 5., 7., 8. a 9. třídy na základní škole Vodičkově, na Praze 1.

Vycházela jsem především z reflexivních dialogů, které měly různé podoby, dle vyučovací jednotky, tvorby a naladění žáků, a uskutečnily se po výtvarné tvorbě s žáky a také z dotazníků, jejíž originály příkládám do přílohy k diplomové práci. V rámci teoretické části jsem se také zabývala umělci, pracující s těmito industriálními materiály a tematikou, jež jsem se pokusila nejen navzájem porovnat, ale i s mou vlastní tvorbou. Jednalo se především o umělce Zbyňka Sekala, Karla Malicha. Ovšem umělci tvoří nejen pomocí těchto industriálních materiálů, kde tyto materiály získávají nový rozměr, novou funkci. Ale tato industriální problematika starých komplexů je často využívána jako téma, inspirace pro tvorbu. Zde jsem se zabývala v celku novým fenoménem zvaným Urbex, jež se zabývá starými, chátrajícími komplexy a architekturou. Jedná se především o fotografy. Zde představuji vybrané české a světové umělce, zabývající se touto aktivitou, která v sobě zahrnuje dobrodružství. Velmi stručně jsem nastínila vývoj tohoto žánru.

Celá diplomová práce je doplněna o mé fotografie z návštěvy průmyslového komplexu v Dolní oblasti Vítkovic.

1. Krajina a její definice

Nejprve si položíme otázku, co je to vlastně krajina? Pokusím se na tuto otázku odpovědět a tento pojem vyložit. Krajina je pojem, který běžně slýcháme a taky používáme. K tomuto slovu však existuje mnoho definic. Příkladem bych uvedla tyto vybrané formulace.

Dle právního pojetí definice krajiny: „*Krajina je část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořená souborem funkčně propojených ekosystémů a civilizačními prvky.*“ (zákon č. 114/92 Sb.).

„*Krajina značí část území vnímanou obyvateli, jejíž charakter je výsledkem působení přírodních, a nebo lidských činitelů a jejich vzájemných vztahů.*“ (NOVOTNÁ, 2001, s. 153)

Každá definice má však společnou výpověď, jelikož z každé definice vyplývá, že krajina je nejen výsledkem přírodního vývoje, zvyků obyvatel, obývajících tento kraj, ale také existencí společnosti a její organizací. Krajinu můžeme spatřit všude okolo, obklopuje nás. Je „*jednotným celkem povrchu, který je vymezen horizontem lidí. Skládá se z krajinných složek a prvků, mezi kterými existují vzájemné vztahy a mají vertikální a horizontální členění. Tyto vztahy však nejsou trvalé, ale podléhají neustálým změnám. Jsou to dynamické změny. Celá krajina je dynamická, i když může být i stabilní, protože má tendenci si zachovávat rovnováhu mezi jednotlivými krajinnými prvky. Vlastnost se nazývá dynamická rovnováha krajiny.*“²

S příchodem civilizace vzniklo více typů krajin. Zprvu existoval pouze jeden model a to krajina přirozená, která se vyskytuje v malém množství. Mezi nové typy řadíme například krajinu kulturní, neboli kultivovanou, krajinu devastovanou a degradovanou. Člověk do terénu zpočátku zasahoval pouze nenápadně, ale s postupem času byly jeho zásahy mnohem výraznější. První výrazné změny nastaly již s nástupem zemědělství. Tehdy se začaly objevovat pole, louky a pastviny, které prošly pod rukama člověka. S rozvojem průmyslu nastala další výrazná změna. Zde se začaly objevovat elektrická vedení, továrny, železnice i dálnice. O tomto rozvoji se budu podrobněji zabývat v následující kapitole. Avšak veškeré tyto změny krajinu velmi ovlivnily nejen v minulosti, ale i nyní, v současnosti je těmito změnami krajina ovlivňovaná. „*Člověk přetváří krajinu pro své pohodlí, neuvědomuje si ale,*

² KUČHYNKOVÁ, Monika. *KRAJINA*. Bakalářská práce. Praha: Pedf, UK, 2012. Strana 19.

že jí tímto mnohdy devastuje. Bohužel i při záchraně krajiny, například u Hnutí Zelených, které chtělo vrátit vzhled krajiny do minulosti, se krajina mnohdy ničí a nelze ji vrátit nazpět.“³ Proměna krajiny se urychluje zejména díky člověku a jeho působení na přírodu, avšak „činnost člověka až do 19. století a někde až do 50. let 20. století krajinu spíš obohacovala, než ničila.“⁴

Krajina má svou hodnotu a to nejen historickou, ale také mytickou a poetickou. Ochrana přírodních památek, v dnešní době, probíhá na základě hodnoty onoho místa, a to z hlediska hodnotné přírody a z hlediska významných míst, kde se odehrála určitá významná událost, jako například národní zápasy, místa zaštitěné různými pověstmi, ale nebylo tomu tak vždy. Například v 19. století probíhala ochrana památek v přírodě v častých případech pouze na základě pocitů, kde byli lidé spjati s okolní krajinou. Dále ve 20. století nastala snaha postavit ochranu přírody na základ vědy, kdy se utvářel výčet druhů fauny a flóry, jež se na daném území nachází. Až ve 21. století nastalo spojení obou proudů při uznávání přírodních památek předchozích dvou století.

Krajina se dělí na několik typů a dále i podtypů, jež mají každá svou vlastní hodnotu. Tyto krajinná území, jež mají svou určitou hodnotu, se nazývají chráněná území. Avšak kraj nemá jenom hodnotu, ale také identitu. Pro člověka může být v mnohém také útěchou. Dle slov Christophera Daye, jenž mluví o kvalitách našeho okolí, které v nás rezonují, ať už jsou harmonické či konfrontační. Což můžeme na sobě v různých místech pozorovat. Pokud je okolí rozladěné, provokuje nás k sociální disharmonii a ke stresu, pohled na poničená místa nás ničí. Naopak pokud je místo klidné, krásné a harmonické, cítíme se v něm velmi příjemně. Dává nám najevo své ekologické zdraví, je zde rovnováha a také integrita. Lidé si takového místa velmi cení a tím je i duch místa, který prostorem prostupuje, silnější. Jelikož duch místa ovlivňuje naše cítění a také působí na naše jednání a osobnost, tedy kým jsme, utváří nás.

1.1. Kategorie dělení krajiny

Krajina se dělí na několik kategorií. Například dle Formana a Gordona je krajina dělena na pět kategorií a to na přírodní, extenzivně kultivovanou, intenzivně kultivovanou, příměstskou a městskou. S tímto dělením plně souhlasím, velmi se mi líbí. Avšak pro mou

³ KUČHYNKOVÁ, Monika. *KRAJINA*. Bakalářská práce. Praha: 2012. Strana 20.

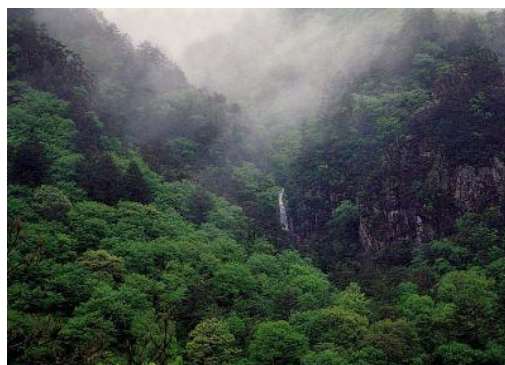
⁴ CÍLEK, Václav. *Krajiny vnitřní a vnější*. 2. doplněné vydání. Praha: Dokořán, 2010, s. 39. ISBN 80-7363-042-7.

práci je velmi podrobné, proto vycházím pouze ze dvou kategorií členění, které mi bohatě postačilo.

Mé dělení vychází z bakalářské práce s názvem Krajina, kde jsem krajinu také rozdělila na dvě kategorie a to na krajinu přírodní a krajinu kulturní neboli kultivovanou. Toto členění vychází z OECD, celým názvem Organisation for Economic Co-operation and Development, tedy Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj.

Krajinou kulturní, neboli kultivovanou, se myslí krajina městská, zemědělská a industriální. Je to krajina, která prošla rukou člověka. A v současné době je kombinovaná převážně prvky kultury a přírody. Její charakter je determinován řadou faktorů, mezi nimi jsou, kromě rysů přírodních, i socioekonomické prvky. Tuto kulturní krajinu můžeme dělit na tři kategorie, jež jsou vlastní, narušená a devastovaná kulturní krajina. Vlastní kulturní krajinou se myslí rovnováha mezi přírodou a kulturou, tedy kdy je v souladu s kulturou, kultura do přírody tedy nezasahuje hrubě. Narušenou kulturní krajinou se rozumí terén, do níž zasahuje kultura hrubě. Devastovanou kulturní krajinu můžeme vidět například u vytěžených území, povrchových dolů. Je tedy znečištěná a poškozená. Tuto krajinu můžeme vidět velmi často u industriálních komplexů.

1.1.1. Přírozená krajina

Krajina panenská: Indonéský deštný prales³

Dle slov Zuzany Schweinerové je, „Příroda – věčný zdroj inspirace, potěšení, krásy, barev a tvarů – to je to, co mě pokaždé znovu oslovuje, uchvacuje a motivuje. Je kolem nás, je v nás, jsme její součástí. Život v ní začíná i končí.“

Přírozená krajina je panenská příroda, příroda bez zásahu člověka. Vzniká krajino-
tvornými činiteli / procesy. Dříve byla tato nenarušená krajina všude na planetě Zemi, avšak

s příchodem člověka začala tato přirozenost ubývat, což je velká škoda. V dnešní době se na zemi vyskytuje velmi vzácně, je ji čím dál méně, můžeme ji nalézt například v části velehor, pouštích, pralesích⁵ a také v polárních oblastech. U nás se však s tímto typem už nesetkáme. Jelikož veškerá krajina prošla pod rukou člověka. U nás můžeme vidět pouze krajinu kultivovanou, tedy tu, která je vždy upravena člověkem. Ať už se jedná o les, pole či zahrady. Pokud se pozorně díváme, můžeme i v krajině pozorovat prvky industriální, tedy industriální materiály, které zasahují do kraje určitým způsobem, ať už v podobě cest, elektrického vedení, plotů, mostů či kolejiště.

Zdeněk Kratochvíl, ve své knize *Filozofie živé přírody* hovoří o tzv. *Fysis*, „*Fysis*“ je „divočina“; drsná „panenská příroda“, která budí děs i při své kráse.“ (str.10) Tato krajina na nás působí dobrým estetickým dojmem.

S touto přirozenou krajinou se spojuje pojem **Wilderness**, v překladu divočina či divokost, čímž jsou označovány oblasti, jež neprošly úpravou člověka, jsou ponechány přírodě, která se o ně postará.

V mé diplomové práci se však zabývám zejména krajinou kultivovanou, také kulturní, kam se řadí industriální, tedy průmyslová oblast.

1.1.2. Kulturní krajina

*Kulturní krajina je širším prostorem domova.*⁶

Kulturní krajinu vytváří obyvatelé, jelikož je ovlivněna a upravená činností člověka. Tento typ krajiny vznikl působením člověka v rozmezí krátkého období v cyklu přeměny. Mohou to být vesnice, města, dopravní komunikace, ale také pole, tedy zemědělství, lesy, rybníky, průmysl, těžba či urbanizace. Na zemi této krajiny stále přibývá. Ve snaze krajinu zdokonalovat ji často devastujeme. Snažíme se svět poznávat a obydlovat, ale často mu tímto pouze škodíme.

Krajina kulturní má podtypy, které rozlišujeme podle stupně ovlivnění krajiny člověkem. Dělíme ji na kultivovanou a devastovanou. V kultivované krajině je přítomnost člověka řízená tak, aby jeho dopad na terén byl co nejmenší. Vzorovou ukázkou žití v souladu s okolní krajinou, jsou v Evropě země především Skandinávské, ve střední Evropě Rakousko a

⁵ . Deštné pralesy neboli džungle. In: *Chrantezp.blog.cz* [online]. 6. 2. 2011 [cit. 2012-03-21]. Dostupné z: <http://chrantezp.blog.cz/1102/destne-pralesy-neboli-dzungle-zdroj-nekterych-informaci-a-obou-obrazku-studovna-blog-cz>

⁶ KRATOCHVÍL, Zdeněk. *Filozofie živé přírody*. Praha: Hermann & synové, 1994, 95.

Švýcarsko. Důsledkem industrializace neboli zprůmyslnění kraje došlo v největší míře k devastaci krajiny. Neveselým příkladem této industrializace jsou oblasti Sokolovska, kde se nachází chemický průmysl, Mostecka, kde můžeme spatřit důlní činnost a elektrárny a Ostravska s nejen ocelářským průmyslem, ale také s chemickým a důlním průmyslem.

Významný dopad průmyslu na krajinu nastal v 60. letech dvacátého století, čímž ovšem začal být celosvětovým problémem. Na tyto negativní důsledky, které způsobuje činnost člověka na okolí, začínají poukazovat skupiny aktivistických a ekologických organizací, které vznikly v tomto období. Příkladem bych zmínila nejznámější organizaci Greenpeace, která vznikla roku 1971. „Tyto ekologické aktivistické vlivy se množí a narůstají do rozměru, kdy urbanisté – stavitelé musí usilovat o harmonické uspořádání a ekologickou rovnováhu území a počítat ve svých projektech s vlivem výstavby na ekologický dopad krajiny. Informovanost médií v posledních 50. letech ovlivnilo světové myšlení lidstva v ekologických otázkách natolik, že se začaly vytvářet různé směry ve všech lidských činnostech; politické kruhy, finanční skupiny, akademické obce, umělecké směry, architektura.“⁷

Nejen aktivisté reagovali na tento dopad průmyslu. Tyto reakce můžeme nalézt i v oblasti umění. Zde bych chtěla zmínit především Environmentální umění a Environmentální a ekologickou architekturu, které se svou činností snaží o soulad s okolní přírodou. Uměleckou oblast prezentuje svými díly, které posilují vztah člověka s přírodou, umělec Andy Goldsworthy. Tento umělec pracuje výhradně s přírodními materiály. Při pohledu na tyto díla můžeme vidět dva přístupy, jakým se ubírají. Prvním přístupem je vnitřní postoj při pohledu na krajinu, kde tvůrce vkládá do svých děl vnitřní energii. A druhý estetizující přístup, který dodává dílu dekorativnost.

Andy Goldsworthy: *Environmental Art*⁸

⁷ KUCHYNKOVÁ, Monika. *KRAJINA*. Bakalářská práce. Praha: Pedf UK, 2012. Strana 22. – 23.

⁸ . Andy Goldsworthy rocks my socks!. In: *Denver Republic Library* [online]. 8. 11. 2008 [cit. 2012-04-02]. Dostupné z: <http://denverlibrary.org/content/andy-goldsworthy-rocks-my-socks>

Kulturní krajina, neboli civilizační, se dále také dělí na devastovanou a degradovanou.

1.1.2.1. Devastovaná krajina

„ Činnost člověka až do 19. století a někde až do 50. let 20. století krajinu spíš obohacovala, než ničila.“⁹

Znečišťování prostředí si na první pohled mnohdy ani nevšimneme, je nenápadné. Bohužel ono znečišťování je přítomno všude okolo nás. Což znamená velkou hrozbu pro přírodu. Nejedná se však pouze o skládky, které jsou problémem lokálním, ale i o znečištění vzduchu a vody, jenž nemá žádné hranice.

Každým zásahem do krajiny se mění a mnohdy kazí její vzhled, ovšem vytváří i něco nového, což nemusí být špatné, a zejména byl-li brán ohled na místní krajinu při začleňování. Což můžeme vidět na stavbách architektky Zaha Hadid, která velmi pracuje s okolní krajinou a atmosférou při návrhu stavby a citlivému začlenění do okolí.

Zaha Hadid, Riverside Museum, 2011¹⁰

⁹ CÍLEK, Václav. *Krajiny vnitřní a vnější*. 2. doplněné vydání. Praha: Dokořán, 2010, s. 39. ISBN 80-7363-042-7.

Již od pravěku lidé proměňují krajinu stavěním opevněných hradišť, následně ve středověku stavěním hradů. Nyní velké množství těchto objektů představuje krajinné prvky, které jsou pro naši civilizaci významné a mnohdy i velmi bohaté pro přírodu. S nástupem průmyslové revoluce se nápor na krajinu a přírodu významně znásobil a dále se neustále zvyšuje. Ovšem i zde najdeme ukázky, jehož hrubé zásahy do přírody znamenaly nejen zmar, ale také přínos pro bohatství krajiny.

V důsledku industrializace došlo k největší míře devastace krajiny. Ukázky devastované krajiny můžeme vidět například u povrchových dolů, vytěžených území, v ostravských lagunách nebo také na Mostecku.

Zde bych zmínila pojmy **Konverze, Brownfields, Odval a Blackfield.**

Konverze je souhrn procesů, jež zachovávají a možným způsobem upravují stavby či komplexy, po zániku jejich původního významu tak, aby mohly nadále sloužit novému účelu. Termínem Brownfields jsou myšlena místa, kde očekáváme určité ekologické zatížení. Jsou to opuštěné oblasti, tedy budovy, pozemky, ale převážně zbylé průmyslové či těžební objekty.

Tento proces vzniku tohoto termínu by se dal popsat i jako „*přerušeni koloběhu zanikání a opětovného vznikání.*“¹¹ Tomuto tématu se budu níže podrobněji věnovat.

Odval definuje území, kde se výrazně proměňuje povrch terénu, díky ukládání půdy například z podzemních dolů. Dalším pojmem je Blackfield, čímž jsou označovány oblasti, kde s extrémní kontaminací půdy. Jsou zde přesáhnuty veškeré povolené limity rizik, jež berou ohled na zdraví ekosystému a člověka. Zde je bohužel dekontaminace území velmi složitá a náročná jak finančně, tak i časově. Čímž se utváří velmi zřetelná bariéra pro další využití této lokality.

¹⁰ Zaha Hadid: riverside museum of transport new images. *Designboom architecture*. 18. 8. 2011. [cit. 2015-01-22] Dostupné z: <http://www.designboom.com/architecture/zaha-hadid-riverside-museum-of-transport-new-images/>

¹¹ Ing. Pavel ŠIMEK. *BROWNFIELDS*. [online]. 2011 [cit. 2014-10-22]. Dostupné z: http://www.ostrava.cz/cs/urad/magistrat/odbory-magistratu/odbor-ochrany-zivotniho-prostredi/strategicky-plan-rozvoje-systemu-zelene-na-uzemi-mesta-ostravy/5.-plan-rozvoje-systemu-zelene-na-nezastavitelnych-lokalitach-brownfields/c-documents-and-settings-gackami-doc-www-stra-nky-strategicka1-2-pla-n-rozvoje-systa-c-mu-zelena-5_brownfields-5_brownfields.pdf

Ostravské laguny

1.1.2.2. Degradovaná krajina

Dle slov Jamese Lovelocka nejsou příroda ani lidé lehcí, naopak jsou odolní, avšak pouze civilizace je křehká.

Krajina se neustále proměňuje před očima lidí, z čehož většinu změn způsobili samotní lidé a zpětně na nás tyto proměny působí. Postupem času se krajina devastovaná vzpamatovává a opět začíná vzkvétat. Mnohdy se v ní objevují i nové druhy rostlin a živočichů, je to taková malá divočina. Tím se postupně přetváří.

2. Industriální krajina

Vyložili jsme si pojem krajina, ale co je to industriální krajina? Slovo industrie má několik významů. Znamená například soubor kamenných a kostěných nástrojů z pravěkých kultur, činnost, pracovitost, ale také průmyslovou výrobu, průmysl. Ovšem, můžeme se setkat s mnoha pojmy, jež charakterizují onu problematiku. Mezi těmito pojmy se objevují například industriální dědictví, industriální architektura či průmyslová architektura.

Právě tomuto průmyslovému dědictví, neboli průmyslové krajině, se ve své práci zaměřuji. Průmysl je, co se týká jeho historie, fenomén trvajícím téměř 200 let. Jsou to nejen různé budovy, dílny, továrny, skladiště, obchody, doly, strojní zařízení či místa zpracovávající a čistící suroviny, ale také veškerá dopravní infrastruktura, objekty pro vzdělávání, bydlení, i bohoslužbě. Jehož minulost nebyla do současné doby příliš probádaná, toto odvětví však skrývá i mnoho kladného. Charakteristickým znakem pro tyto objekty je jednoduchá, avšak účelová, konstrukce doplněná o ideologické symboly. Industriální dědictví představuje pozůstatky průmyslové kultury, jež mají technologickou, vědeckou, architektonickou, historickou a sociální hodnotu. K této problematice se však váže mnoho dalších významů, zde bych uvedla některé pojmy, kterými se budu v následujících kapitolách zabývat, a to Branfields a Odval, neboli halda.

Mohu říci, že nás tento typ krajiny obklopuje, všude kolem nás můžeme pozorovat tyto industriální prvky. Průmyslové stavby jsou postaveny z industriálních materiálů, mezi kterými můžeme spatřit převážně železo a beton. Železo-betonové konstrukce. Tuto krajinu můžeme zpozorovat v průmyslových oblastech, jako jsou například Oblast dolní Vítkovice v Ostravě, železárny v Třinci, Poldovka v Kladně, ale také v našem okolí, nové stavby, O2 aréna, New Yorker na Václavském náměstí, apod..

Tyto průmyslové komplexy, mezi které patří například Dolní oblast Vítkovice v Ostravě či Poldovka v Kladně, mají svou historii i atmosféru, která bývá velmi mystická. Oba tyto komplexy mají něco společného a to, že jsou již uzavřené, avšak je mezi nimi jeden značný rozdíl. Průmyslový komplex Dolní oblast Vítkovice je totiž dále využíván a renovován, kdežto Poldovka v Kladně chátrá. Ale i to má svou krásu, jelikož zde vzniká nová příroda a chátrající stavby mají svou přitažlivost. Naopak, železárny v Třinci stále fungují. Zde je vidět ten chod průmyslového komplexu, plápolající oheň, okolní krajinu pokrytou prachem. Tady je

atmosféra rozdílná, pro mě není tak mystická, jelikož zde fungují stále stroje a není tu takové ticho a prázdno.

Ale položme si otázku, jak tyto industriální komplexy začlenit do okolní krajiny? Touto záležitostí se zabývá také pan Václav Cílek ve své práci „Industriální příroda a otázky jejího začlenění do „klasických“ biotopů.“¹² Tyto dva druhy krajiny rozdělil na „starou“ klasickou přírodu a na „novou“ přírodu urbánních a industriálních ploch. Čímž klasickou přírodou představují řeky, lesy a stepy, které jsou nějakým způsobem ohroženy. Naproti tomu novými biotopy jsou například staré lomy, vojenské prostory či haldy. Tyto prostory jsou totiž velmi bohaté na biotopy, jelikož obsahují často více druhů, jež jsou chráněny, než okolní příroda. Nová příroda bývá oproti té staré přírodě velmi dynamická, jelikož ta stará krajina je obvykle stabilizovaná v nějakém stádiu klimaxu. Umíme tedy zacházet se starou krajinou, ale chybí nám poznatky o tom, jak chránit tu novou, industriální, krajinu. Industriální krajina je definovaná, dle Václava Cílka, jako „*příroda vyvíjející se pod silným a převládajícím vlivem industriální činnosti a obvykle začínající od počátečního „nulového“ stavu kolonizace holých ploch jakými jsou odkaliště, haldy a bývalé průmyslové plochy.*“¹³

Ale i v nové přírodě můžeme vidět značné rozdíly, industriální krajina je velmi odlišná, jako tomu je například u lomů a průmyslových ploch. Lomy totiž často obklopují přírodní porosty, kdežto průmyslové plochy jsou téměř zcela denaturalizované a také odříznuté od okolní krajiny, budov a komunikací. Dalším aspektem je, že „*industriální příroda je obvykle nejzajímavější ranými sukcesními stádii, které se velmi rychle mění – v mnoha případech se jedná o tak dynamický systém, že jeho změny od ohavné skládky po zajímavé „stepní stádium“ a posléze opět nezajímavý křovinatý les ani nepostřehneme.*“¹⁴

2.1 Problematika průmyslu z pohledu společenských věd

Ekologie je samostatný vědní obor zabývající se vztahy mezi prostředím a živými organismy, tedy ekosystém. Velmi často bývá spojován s hnutími na ochranu životního prostředí, ovšem ekologie se nezabývá problematikou životního prostředí, velice úzce s ní souvisí. Ovšem nauka o environmentalistice a životním prostředí je disciplínou, která

¹² CÍLEK, Václav. *Industriální příroda a otázky jejího začlenění do „klasických“ biotopů.* [online]. 2008 [cit. 2014-10-22]. <http://www.uses.cz/data/sbornik08/Cilek.pdf>

¹³ CÍLEK, Václav. *Industriální příroda a otázky jejího začlenění do „klasických“ biotopů.* [online]. 2008 [cit. 2014-10-22]. <http://www.uses.cz/data/sbornik08/Cilek.pdf>

¹⁴ CÍLEK, Václav. *Industriální příroda a otázky jejího začlenění do „klasických“ biotopů.* [online]. 2008 [cit. 2014-10-22]. Dostupné z: <http://www.uses.cz/data/sbornik08/Cilek.pdf>

z ekologie vychází. Ekologie průmyslu se zabývá vlivem průmyslové výroby na životní prostředí, hospodařením s odpady a jejich posuzování, průmyslovou výrobou z hlediska zdroje odpadů, plyných exhalátů a odpadních vod. Také se zabývá degradačním působení znehodnoceného prostředí. Toto životní prostředí, poskytující podmínky pro základní projevy a funkce života, charakterizuje Kvasničková (1975) jako „*soubor přírodních, umělých a sociálních složek materiálního světa, které jsou nebo mohou být v bezprostřední interakci s člověkem*“. Mezi složky životního prostředí patří pedosféra, litosféra, atmosféra, hydrosféra, organizmy, ekosystémy a energie. Například, pokud se zaměříme na hydrosféru, která je v životním prostředí, nezastupitelnou složkou, jež se dělí do mnoha kategorií. Toto dělení záleží na výskytu, tedy vody povrchové a vody podzemní. Mezi povrchové vody patří oceány, moře, rybníky, nádrže, vodní roky. Znečišťování vod můžeme dělit do tří skupin, a to na látky živinné, látky toxické a látky z komunální sféry. Odpadní vody mají zhoršenou jakost. Mohou poškodit kvalitu povrchových nebo podzemních vod. Jedná se o dvě skupiny vod a to splaškové, které pocházejí z domácností a komunální sféry. A druhou skupinou jsou odpadní vody průmyslové, jež jsou různorodé a to jak v kvalitě znečištění, tak i z pohledu intenzity znečištění, záleží na technologii výroby. V každém druhu průmyslu vznikají odpadní vody s jinou látkou, která vede ke znečištění. Například u vody z povrchové úpravy kovů se jedná o vody s obsahem příslušného kovu. Zde se zaměřuje čištění na odstranění těchto kovů, vznikajících z pokovování. Pokud se zaměříme na průmysl, kde se tepelně zpracovává uhlí, kde vznikají fenolpavkové vody, zjistíme, že jejich čištění se provádí nejprve oddatováním, následně odčapkováním a v poslední řadě odfenolováním. Tato věda se také zabývá vlivem člověka na prostředí, konkrétně industriálním a postindustriálním obdobím, které klade spousty otázek ohledně vlivu na okolí a následky této činnosti.

Sociologie je společenská věda, která se zabývá sociálním životem skupin, společností i jedinců. Je to věda o jednání člověka ve společnosti, o složení společnosti, sociální interakci. Z pohledu této vědy je problematika průmyslu vnímána jejím dopadem na danou společnost a okolí. Zde bych chtěla zmínit město Ostravu, kde se nachází průmyslový komplex Dolní oblast Vítkovice. Sociolog Jan Keller, který o tomto tématu debatoval z pohledu sociologie. Co se týče tohoto průmyslového komplexu v Dolní oblasti Vítkovic, který, jako i další industriální města, prožívají za posledních dvacet let velké změny. Tyto města totiž následkem deindustrializace ztrácejí perspektivu dle sociologického výzkumu. Vzhledem k tomu, že tyto lokality z tohoto industriálního rozvoje žily po několik generací, odcházejí

z těchto míst převážně mladší a vzdělaní lidé. Teorie postindustriální společnosti, dle Jana Kellera, v tomto případě selhává. Mělo jít totiž především o to, že se těžký průmysl nahradí rozvojem služeb. Dle slov moravského filozofa Ivana Svitáka „*Nemůžeme si myslet, že bývalí havíři si začnou navzájem čistit boty a prodávat limonádu, takže úspěšně přejdou do společnosti služeb.*“ Určitě na tomto výroku bude něco pravdivého. Jelikož mnoho lidí v tomto městě zůstává, ale důvody jsou různorodé, většinou se jedná o bydlení, příbuzné, věku. Ale velmi málo obyvatel zde zůstává pouze kvůli práci. V současné době pracuje v průmyslu pouze necelá třetina, oproti minulosti, kdy to byly tři čtvrtiny obyvatel. Dříve se do tohoto města lidé sjížděli za prací, dnes je tomu opakem, Ostrava se vytlidňuje.

Historie je obor zabývající se vývoje lidské společnosti, zkoumáním dějů v minulosti. Součástí této vědní disciplíny jsou události, nejstarší dějiny, válečné konflikty, události týkající se kultury, literatury, společenství, vědy a umění. Součástí historie je obor historiografie, který se věnuje různým pohledům na historii a to, jak se pohledy měnily a vyvíjely v prostoru a čase. Spadají různé pohledy historiků, skupiny osobností, historických škol na historii.

Historik Martin Strakoš, jež je průvodce architekturou v Ostravě a autorem řady článků v mnoha časopisech, se zabýval průmyslovým komplexem Dolní oblast Vítkovice. Z pohledu historie bylo velké množství technických památek a industriálních komplexů zdemolováno. Na začátku 90. let vypadala situace nadějně. K zachování mnohých dokladů průmyslové historie přispěla práce komunistická éra, která si zakládala na využívání techniky a vynálezů, jež sloužily k osvobození člověka. Bohužel současně však ničila množství industriálních komplexů, které vznikaly mezi 19. a začátkem 20. století. Nacházel se zde stále tehdejší boj proti historismu, s čímž byl spojen i průmysl. Avšak s nastupující demokracií, po roce 1989, se podařilo zachránit některé průmyslové komplexy a technické památky. Jednalo se například o pražskou čtvrť Karlína. Architekti, historikové, zabývající se vývojem dolů, průmyslových komplexů, železnic pracovali na myšlence ochrany technických památek, která se stále více dostávala do podvědomí lidí. Jejichž uskutečnění mohlo nastat po pádu komunistického režimu. Pokud se zaměříme na Ostravu, nastaly zde, po pádu komunismu, dvě strany. Na jedné straně se státní památková péče snažila zmapovat a prosadit jejich ochranu. Tak zachovat tento komplex. Ovšem druhá strana přispívala mnohdy k proměně či zániku těchto zastaralých objektů a firem. V současné době jsou chátrající objekty v hledáčku developerů a realitních makléřů, kteří mají jeden společný záměr a to je zisk. Mnohdy jsou

staré továrny nahrazovány obyčejnými objekty bez hodnot. Záměrem je očištění území od starých zástaveb k vybudování nových objektů.

Zde bych uvedla jako příklad průmyslového areálu Karolína, který vznikl v 70. letech, 20. století. V roce 1989 zde zůstaly, z tohoto průmyslového komplexu, pouze tři budovy, z čehož dvě byly prohlášeny za památkově chráněné haly. Tyto chráněné památkové haly velmi dlouhou dobu chátraly, až roku 2014 byly zrekonstruované. Autorem, tohoto architektonického řešení objektů, je architekt Josef Pleskot a jeho AP Ateliér, kteří pracovali na projektu revitalizace. Velká dvojpodlažná hala fungovala do roku 1972 jako energetická ústředna, po uzavření byla opuštěná a chátrala. Konaly se zde zřídka technoparty. Toto trojhalí s názvem Karolína slouží jako zájmové sdružení, jehož cílem bylo využití průmyslových ploch. Tvoří jej město Ostrava, Moravskoslezský kraj a Dolní oblast Vítkovice.

Urbanismus je technický a vědní obor, jež se zabývá procesem urbanizace, uspořádáním, utvářením prostředí lidských obydlí, využití osídleného prostoru a také jejich rozvojem, obnovou a fungováním. Teorie tohoto vědního oboru jsou velmi důležité pro územní plánování, které z těchto poznatků vychází. Územní plánování se zabývá především plánováním rozvoje sídel a jejich využití. Urbanismus se uplatňuje především při řešení měst a sídel, ale také krajin a dalšího území, kde klade velký důraz na životní prostředí a jeho tvorbu. Jeho úsilím je optimální rozvoj sídel, uspořádání území a to nejen z hlediska harmonie, ale i vyváženosti, také z hlediska ekologie, kde usiluje o udržení této rovnováhy v prostředí. Ovšem, zabývá se také o ochranu kulturního dědictví, jehož cílem je zajistit udržitelný rozvoj těchto památek a území. Dle Jiřího Hrůzy, který vykládá pojem urbanismus, ve Slovníku soudobého urbanismu (1977), jako velmi obecné vyjádření pro souhrn pracovních postupů a metod, jež slouží k úmyslnému formování měst a obydlí. Zde zdůrazňuje převážně estetické aspekty při tvorbě měst ve vztahu k architektuře. Oproti tomu se územní plánování zaměřuje převážně na výtvarné a kulturní stránky daného území.

Chci-li hovořit o psychologii v urbanismu, nejprve musím vyložit co je to vlastně psychologie. Je to obor, který se zabývá chováním lidí, jejich duševními procesy, tělesným prožíváním, jejich vzájemných vztahů a interakcí. Tato humánní věda úzce souvisí s dalšími obory, jako například sociologií. Z hlediska psychologie se jedná o možnost, jak nazíráme na danou architekturu či objekt. Možností nazírání je mnoho. Daný komplex můžeme vidět jako

proces, řešení okolního prostředí, způsob komunikace a jako možnosti zajištění potřeb člověka. V širším slova smyslu se jedná o vedení života a přírody.

Psychologie v urbanismu lze chápat jako záměrná činnost projektů rozvoje souhrnu lidských obydlí. I v této cílevědomé činnosti, jako v každé, jde o vypracování plánů, což zahrnuje cíle, jež jsou určena zadavatelem určité zakázky a implicitní představy tvůrce, která v sobě zahrnuje společenské hodnoty a osobní touhy a vize autora. Dle Lubomíra Kostoně můžeme rozdělit dvě roviny psychologických hloubání o urbanismu. „*Jednu rovinu úvah, týkající se individuálního tvůrce samého, druhou rovinu pak spatřuji ve společenském kontextu, v přesvědčeních, považovaných v dané době za prioritní a správné.*“¹⁵

Z psychologie vyplývá, že stejně důležitý jako výsledek je i proces, kterým se k dané tvorbě dospělo.

Tyto společenské vědy jsou v některých případech mnohdy velmi úzce propojeny. Mají mnoho společného, čím se z pohledu dané problematiky zabývají.

2.2 Vývoj industriální krajiny

Nadšení z této industriální architektury je staré jako sama tato architektura. Již Émile Zola, francouzský básník, jí byl fascinován a opěvoval jí ve své knize *Břicho Paříže* (1873). Kde popisuje pařížskou tržnici. „*Kupila se do výše svou geometrickou masou; a když vnitřní světla zhasla, když ji hranatou a jednolitou zaplavil rodící se den, zjevila se jako moderní stroj, kotel určený k zažívání celého národa, jako obrovité kovové břicho, jako snýtovaný, svařený stroj ze dřeva, skla, litiny, ladný a silný jako motor, který pracuje v žáru za pecí ohlašující divokého otrásání koles.*“¹⁶

I když uběhlo mnoho let, tyto stavby stále stojí a nic jim neubírá na své kráse a přitažlivosti. Jsou cílem nejen turistů a výzkumníků, ale také umělců.

Historie uhelného hornictví na Ostravsku je docela krátká, jelikož trvá pouze přes dvě stě let. „*Dějiny světového hornictví, jako jednoho z nejstarších lidských povolání, se však počítají na tisíce let. /.../ Vývoj lidské společnosti zná dva zásadní technické a časové mezníky, které*

¹⁵ KOSTOŇ, Lubomír. *Psychologie architektury*. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 978-80-247-2926-8.

¹⁶ ZOLA, Émile. *Břicho Paříže*. Praha, 1969. Strana 24.

svou realizací posunuly vývoj dějinným skokem kupředu. Oba úzce souvisejí s historií hornictví“¹⁷

Ve vývoji lidstva nastal první mezník přibližně před čtyřmi tisíci lety, kdy byly nalezeny první kovy člověkem v přírodě, po neustálém zkoumání a hledání. Tento nález přinesl zásadní změnu ve výrobě zbraní a pracovních nástrojů. S historií vývoje výrobních nástrojů těsně souvisí dějiny člověka. Bronzem, který člověk vytvořil slitinou dvou kovů, jako je cín a měď, nahradil doposud používaný štípaný kámen. Tyto kovové nástroje, z mědi a cínu, se začaly vyrábět už ve druhém tisíciletí před našim letopočtem. Život lidí se výrazně změnil používáním kovů, jelikož se zvyšovala produktivita jejich práce. Nastala zde také potřeba dalších řemesel a vědních oborů, díky vyhledávání kovnatých rud, jejich těžbě a úpravě.

Nástroje z tvrdšího kovu, ze železa, se začaly vyrábět pravděpodobně okolo 8. století před našim letopočtem. U nás souvisí tato výroba železa s osídlením Keltů, avšak industriálních pozůstatků se dochovalo velmi málo.

„První Slované u nás používali tavící pece na dřevěné uhlí, do kterých dmýchali vzduch měchy.“¹⁸ Z tohoto období je pravděpodobně datováno první hornické náčiní, tedy skalní klín a mlátek, které se používaly k ražbě báňských děl v pevném kameni.

Ve střední Evropě došlo k výraznému kvalitativnímu posunu teprve v průběhu 12. století. Tehdy nastal všeobecný vývoj výrobních sil. V této době se totiž začalo rozdělovat zemědělství, řemeslo a obchod.

Druhým významným mezníkem ve vývoji lidstva se stalo 18. století. V tomto období byl vynalezen parní stroj, který se stal klíčovým pro zrození světové průmyslové revoluci. Podle Václava Matouška *„Období zlomových, v pravém slova smyslu revolučních změn české krajiny, souvisí od poloviny 19. století s budováním železniční sítě.“¹⁹ Ta však krajinu neovlivnila natolik, jelikož působila změny pouze lokálního charakteru, i když se stavěly tratě, mosty, násypy, tunely, nádraží a podniky nevídaných rozměrů. „Nekonečně větší, doslova komplexní proměny krajiny však představovaly důsledky nového typu transportu zboží a lidí.“* Díky velkému a rychlému pokroku vědy a techniky se začal člověk cítit pánem přírody.

¹⁷ VOPASEK, Stanislav. *Dějiny hornictví*. Ostrava: Repronis, 2005. ISBN 80-7329-099-5. Str. 3.

¹⁸ VOPASEK, Stanislav. *Dějiny hornictví*. Ostrava: Repronis, 2005. ISBN 80-7329-099-5. Str. 39.

¹⁹ MATOUŠEK, Václav. *Čechy krásné, Čechy mé. Proměny krajiny Čech v době industriální*. 1. Vydání. Praha: Krigl, 2010. ISBN 978-80-86912-36-3. Strana 317.

„Železnice posunula na zcela novou úroveň jednu z primárních klíčových podmínek existence člověka – propojování dílčích přírodních zdrojů a ekonomických i sídelních center. Teprve s rozvojem železnice souvisí prudký rozvoj dosud marginální a v jednotlivých lokalitách izolované těžby uhlí a dalších nerostných surovin. Železnice umožnila těsné propojení jednotlivých dílčích kroků, které představuje těžba surovin – jejich zpracování – doprava na trh – a finální potřeba. Charakteristickým jevem je vznik komplexních průmyslových center: např. uhelný, železářský a ocelářský komplex v Kladně, později uhelný, energetický a chemický komplex na Mostecku nebo uhelný a strojírenský komplex na Plzeňsku.“²⁰

Dalším výrazným posunem v rozvoji krajiny nastalo v období 2. průmyslové revoluce, tedy s rozvojem elektrifikace a automobilismu. Pomocí elektrické energie, motocyklů a automobilů překonává civilizace omezení, která souvisela s železniční dopravou.

Jak jsem již zmínila, s tímto rozvojem průmyslu nastala výrazná změna. Objevují se továrny, dálnice, elektrická vedení a také železnice. Ovšem každý zásah do krajiny určitým způsobem ovlivňuje a přetváří okolí. Což se děje i v současnosti, kdy člověk krajinu pro své pohodlí neustále přetváří. Bohužel si není vědom toho, že danou oblast devastuje v mnoha případech. K čemuž dochází i při snaze krajinu zachránit, kdy se organizace s názvem Hnutí Zelených snažila vrátit vzhled krajiny tak, jako vypadala v minulosti, Nakonec však zjistila, že to možné není. Proměna krajiny se díky člověku urychluje.

Na Moravě, konkrétně v Brně a to v Technickém muzeu, vznikla škola průmyslové archeologie, pod vedením PhDr. Mertla, který stál v čele vzniku tohoto badatelského oboru. Kromě této školy je důležité zmínit také skupinu architektů, kteří se formovali okolo vysoké školy Českého vysokého učení technického v Praze, a pana Benjamina Fragnera. Začali se totiž zabývat kvalitou vznikajících průmyslových areálů. Po roce 1989 nastalo stavební boom, a došlo k útlumu těžkého průmyslu, kdy byla ohrožena tato skupina architektů a pan Benjamin Fragner. Původní účel těchto industriálních komplexů se vytratil prakticky ze dne na den a to skoro u všech průmyslových objektů najednou. Poté zůstaly stovky těchto budov a začala snaha o jejich programové odstraňování. Ohroženým druhem se najednou staly výrobní objekty z 19. století a později, vzhledem k tomu, že v případě zájmu snahy o jejich záchranu by nebyla žádná ekonomika tak silná.

²⁰ MATOUŠEK, Václav. *Čechy krásné, Čechy mé. Proměny krajiny Čech v době industriální*. 1. Vydání. Praha: Krigl, 2010. ISBN 978-80-86912-36-3. Strana 317.

Došlo k zásadní transformaci průmyslu, jež byla ovlivněna úplnou proměnou ekonomické, společenské a politické situace na našem území. Došlo zde k velkým změnám, co se týče hospodářství, byl obnoven typ, jež fungoval před rokem 1939. Profesor Martin Hampl ve své monografii popisuje nutnost zvládnutí dvou souběžných transformačních procesů. „*Z pohledu průmyslu transformace prvního typu (místní, specifická, postsocialistická transformace) obsahuje rychlé fundamentální procesy nutné k možnosti průmyslových podniků existovat v podmínkách tržního kapitalismu. Druhý typ transformace (obecná, postindustriální) chápeme jako úsilí podniků o stabilní fungování a posilování konkurenceschopné pozice v globální ekonomické soutěži.*“²¹ Mezi těmito procesy transformačních proudů je vzájemná vazba, která probíhá kontinuálně. V období 90. let 20. století nastal radikální pokles zaměstnanosti a výroby v průmyslu. Čímž narostly problémy na trhu práce. Ke změnám došlo na počátku roku 1991 po zahájení transformace. Od zrodu 21. století u nás dochází k podstatnému oživení průmyslové výroby a tím k nárůstu zaměstnanosti. Kdy byl zastaven výrazný propad hodnot průmyslu, který byl způsoben procesem desindustrializace. Ovšem v roce 2008, kdy se začaly projevovat v České republice dopady celosvětové krize hospodářské, se promítla do hodnot průmyslové výroby negativně. A tak byl zastaven rozmach vývoje českého průmyslu.

V posledních letech nastal zlom, kdy proběhl 4. ročník bienále s názvem Industriální stopy. Iniciativa je na straně Výzkumného centra pro průmyslové dědictví při Českém vysokém učení technickém. V dnešní době nastal velký zájem o průmyslové objekty a to u široké veřejnosti, mezi které patří developři, architekti i laická civilizace. Stalo se tak pro odborníky v systematické snaze popularizovat toto industriální dědictví. Zlom nastal také u velkých měst, jako jsou Ostrava, Kladno a Liberec, které tyto stavby začaly vnímat pozitivně. Jelikož nyní vidí příležitost v tom, co se v minulosti zdálo být velkým problémem.

Díky naprostému vlivu a to jak veřejné, tak i soukromé sféry, který byl a samozřejmě stále je nezbytným pro významné výsledky tohoto konceptu. Již čtyři ročníky proběhnutého bienále představují plynulý cyklus performancí, koncertů, výstav a také konferencí, které se zabývají možnostmi smyslu a úskalí těchto bývalých továren, jež přetrvávají i přes veškeré odstraňování kompletních odvětví. Množství autonomních akcí organizovaly neziskové organizace, veřejné instituce, ale také umělci, vědci i lidé nadšení z průmyslových komplexů,

²¹ KOUTSKÝ, Jaroslav. *Staré průmyslové regiony, vývojové tendence – možnosti rozvoje*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2011. ISBN 80-7414-440-0. Strana 67.

kteří reflektují význam záchrany tohoto průmyslového dědictví, jeho udržitelný rozvoj i nové funkce a využití těchto industriálních budov. Zde je ovšem důležitá i práce privátních i veřejných institucí. Bývalé industriální komplexy pracují podobným způsobem, jako je tomu v celé Evropě.

2.3 Obnova industriálního dědictví

Ochranou průmyslových památek se zabývá obor průmyslové archeologie, který je považován v této oblasti za průkopníka, vznikl ve Velké Británii v 70. letech 20. století. Velká Británie je kolébkou průmyslové revoluce, v užším slova smyslu oblasti největší technologických a technických změn mezi lety 1730 – 1830. Slovní spojení, průmyslová archeologie²², užil poprvé univerzitní profesor Donald Dudley v Birminghamu. Dle slov Michaela Rixe, jež popsal termín průmyslové archeologie v časopise *The Amateur Historian*, je „*Velká Británie jako místo zrození průmyslové revoluce je plná památek symbolizujících rozvoj, který změnil tvář světa. My jsme však neteční k našemu národnímu dědictví, vyjma několika kusů v muzeích, většina těchto památek je ničena ať už z nezájmu, nebo nevědomosti.*“²³ Tato věda definuje každou stavbu představující počátky průmyslu. A jako první na celém světě, se soustavně zajímal o výzkum objektů, které vznikly v období průmyslové revoluce. Tato průmyslová archeologie, jehož průkopníkem oboru je Sir Neil Cossons, je definovaná v chartě industriálního dědictví.

Charta industriálního dědictví: Je to dokument, který stručně shrnuje podstatu tohoto dědictví, definuje hlavní priority a způsoby, jak tuto památku chránit a pomoci jejímu zachování, také upozorňuje na celospolečenské hodnoty. Tento dokument byl sepsán v červnu roku 2003 v Jižním Tagilu u Moskvy, kde se konal kongres Mezinárodního výboru pro obnovu industriálního dědictví (TICCIH).

Tyto bývalé industriální objekty se velmi hodí pro účely, jako jsou výstavy, vzhledem k jejich velkorysým prostorům uvnitř těchto staveb. Proto jsou stvořené pro vznik galérií či muzeí. Příkladem bych zde uvedla budovu Tate Modern Gallery v Londýně, která vznikla z bývalé elektrárny s názvem *Bankside Power Station*, podle návrhu Gilese Gilberta Scotta. Tato budova vznikla roku 1963, ale v provozu byla pouhých osmnáct let. Roku 1999 byla

²² Je specifický obor zabývající se v první fázi popisováním a následně zkoumáním dílčích druhů nástrojů a strojů. Dále výzkumem jednotlivých objektů, továren a těžebních oblastí. A závěrem i urbanistickou a ekologickou stránkou celých industriálních komplexů.

²³ HUDSON, Kenneth. *Industrial Archeology, An Introduction*, London, 1963, s. 11.

prestavena a následující rok dokončena, pod vedením architektů ze Švýcarska, Jacquesem Herzogem a Pierrom de Meuronem. Okamžitě si získala pozornost celého světa, každým rokem je zde neuvěřitelně vysoká návštěvnost.

I v České republice došlo k několika konverzím industriálních staveb. Například bývala továrna v pražských Holešovicích, kterou přeměnil architekt Ivan Kroupa v kulturní centrum DOX. A také bývalý pivovar v Lounech, který přetvořil architekt Emil Příklad v Galerii Benedikta Rejta.

U nás je významným industriálním dědictvím například Dolní oblast Vítkovic. O nichž se, německý historik umění, Wolfgang Ebert vyjádřil, jako o nejdokonaleji zachovaném industriálním areálu na světě (dokument o dolní oblasti Vítkovic z cyklu Zrezivělá krása Ostravské Hradčany, 2011). Již v 70. letech 20. století se tento komplex pokusil velmi pokrokově hodnotit z hlediska významu památek Státní ústav pro rekonstrukci památkových objektů a měst, tzv. SÚRPMO. Ale bohužel na počátku normalizace byla tato rozsáhlá práce znevažovaná a proto nebyly návrhy na ochranu těchto objektů přijaty. Následně navázala na práci SÚRPMO, v 80. letech 20. století, Fakulta architektury ČVUT v Brně, jejichž činnosti byly zaměřené na technické zařízení a na některé objekty v tomto komplexu, které mají hodnotu, ale také různé alternativy k jejich novému využití. Teprve až na počátku 90. let 20. století Státní památkový ústav v Ostravě pokračoval v hodnocení památek ostravské aglomerace a jejich průzkumech, kde mimo tradičního kritériálního hodnocení; mezi které patří urbanistická a architektonická kvalita, jejich dominanty a obraz krajiny; použil také kritéria typického technického řešení, jedinečnosti, historického významu a uspořádání.

V roce 2000 byl průmyslový komplex Dolní oblasti Vítkovic prohlášen za kulturní památku.²⁴ A následně roku 2002 získala statut Národní kulturní památky a roku 2008 byla zařazena na Seznam světového dědictví UNESCO, ale již před zapsáním na tento Seznam se o tom spekulovalo několik let.

A co vlastně znamená termín UNESCO? Tato zkratka celým názvem zní United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Tedy v překladu „organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu. Je to mezinárodní vládní organizace při Organizaci spojených národů, založená v roce 1945 v Londýně. UNESCO má sídlo v Paříži a jejím posláním je přispívat k vzájemnému porozumění a sblížení mezi národy, na základě

²⁴ Dolní oblast Vítkovice. [online]. 2010 [cit. 2014-10-22]. Dostupné z: <http://www.dolnivitkovice.cz/>

mezinárodního rozvíjení výchovné, vzdělávací, vědecké a ostatní kulturní činnosti.“²⁵ Je první organizací, která se zabývala kulturními průmysly. Tento komplex, který se skládá z areálu Hlubina, koksovny a vysokých pecí Vítkovických železáren, je jedinečný z různých časových období. Je významný z hlediska památkové péče, a to z několika aspektů. Mezi které patří prostředí, jež je jedinečné, díky němuž jsou vyvolávány asociace „železného města“. Jednotlivé technické objekty a zařízení mají hodnotu jedinečných památek. Také panorama města Ostravy se stalo symbolem, který je nezaměnitelný. V jehož krajině jsou dominantní komíny, uhelná věž koksovny, spojovací technické mosty, vysoké pece a těžní věž jámy areálu Hlubina. A poslední hodnotou je unikátní provázanost celého cyklu výroby.

Svým plynojemem, který byl přeměněn na multifunkční arénu, s názvem Gong, ve které se mohou konat různé přednášky, koncerty, výuky, konference, ale třeba i výstavy, se stal výjimečným i vzhledem k panujícím poměrům v zemích, začínajících s těmito proměnami již před třiceti lety. Tato proměna Dolní oblasti má ale svou logiku, nejde zde o podobu údržby budov, které již přestaly sloužit, ale patří to k identitě města. „*Tak jako je Praha hlavním městem s funkcemi a institucemi, jež k tomu patří, tak je Ostrava hlavním městem průmyslu. /.../ Dolní Vítkovice chceme využít k tomu, abychom ukázali krásu techniky a přesvědčili hlavně mladé lidi, že je dobré spojit svůj život s technikou, a ne třeba s prací úředníka. Jde nám o pozitivní pohled na tradici i budoucnost průmyslu v Česku.*“ Vysvětluje generální ředitel Ing. Jan Světlík, proč se do této konverze pustil.

Současně má tento komplex význam, který je neocenitelný, a to jak z hlediska fotodokumentace, tak i hodnoty památek technického zařízení a jednotlivých objektů, které byly první konkrétně formulované.

V následující kapitole se budu podrobněji touto národní kulturní památkou, tedy Vítkovicemi, zabývat a chtěla bych je představit jako charakteristický a pro výuku výtvarné výchovy velmi inspirativní prvek v industriální krajině.

²⁵ KUČOVÁ, Věra a MATĚJ, Miloš. *Industriální soubory v Ostravě vybrané k nominaci na zápis do seznamu světového dědictví UNESCO*. Ostrava: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Ostravě, 2007. ISBN 978-80-85034-01-1. Strana 15.

3 Průmyslový komplex Dolní oblast Vítkovice

Průmyslový komplex Dolní oblast Vítkovice

„Komplex unikátního souboru technických staveb dolu Hlubina a Vítkovických železáren s koksovou a vysokými pecemi patří bezesporu mezi nejvýznamnější industriální areály nejen na území české republiky, ale i v Evropě. Svědčí o tom skutečnost, že od roku 2008 je nositelem značky evropského kulturního dědictví European Heritage Label a současně figuruje společně s dalšími technickými památkami Ostravy na Indikativním seznamu památek ČR plánovaných k předložení návrhu na zápis do Seznamu světového dědictví UNESCO.“²⁶

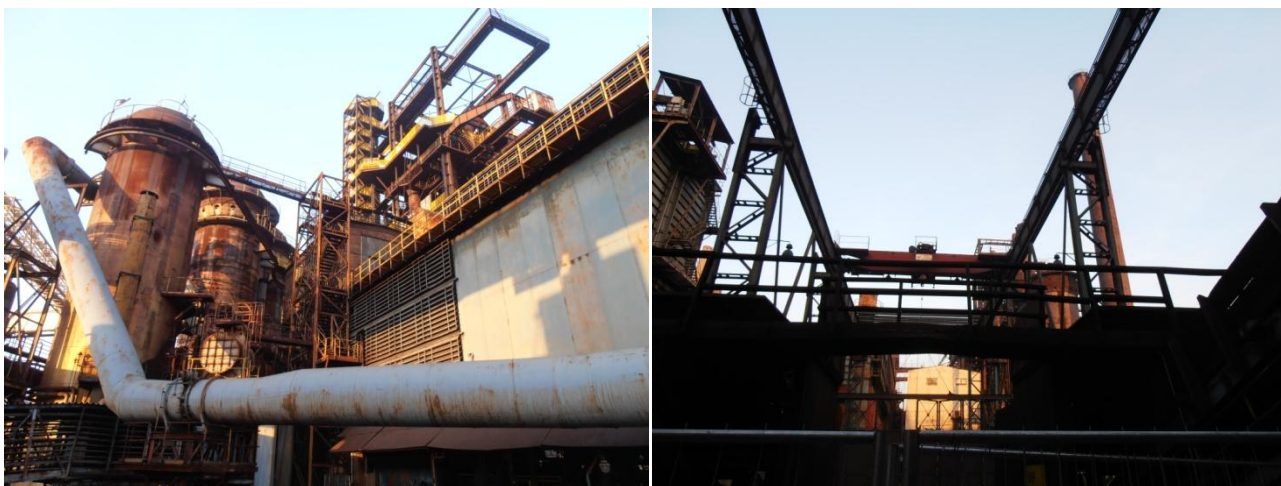
Ve Slezsku a na severní Moravě má výroba železa dlouholetou tradici. Železo se zde vyrábělo již od 17. století. Prudký rozvoj však nastal v 19. století na Ostravsku. Tuto možnost umožnili hlavně dvě události, a to vynález parní lokomotivy a použití kamenného uhlí v hutnictví.

²⁶ GORYCZKOVÁ, Naďa In: PAVLIŇÁK, Petr. *Dolní Vítkovice dnes*. Ostrava: Výtvarné centrum Chagall, 202. ISBN 978-80-86171-42-5. Strana 9.

„Založení Vítkovických železáren je úzce spjato s osobou F. X. Riepla, profesora na vídeňské polytechnice, který pracoval jako odborný poradce v otázkách dolování a hutnictví na olomouckém arcibiskupství.“²⁷ Rudolfova huť neboli Vítkovické železářny byly roku 1828 založeny. Již v roce 1836 byla zprovozněna první koksová vysoká pec v rakouské monarchii.

Následně, v roce 1852 byla v blízkém sousedství této koksovny započata výstavba těžní jámy zvané Hlubina.

Na počátku 50. let byla těžba dolu Hlubina utlumena a pak zcela uzavřena. „Poslední vůz uhlí s datem 30. 6. 1992 je uložen v hornickém muzeu.“²⁸ Roku 1998 byla ukončena činnost výroby surového železa, koksu a aglomerátu po 170 letech. Politická reprezentace města rozhodla, že tento komplex s vysokými pecemi zavře, i když byly pravděpodobně nejmodernější v celé střední Evropě, díky rozsáhlé modernizaci.

Průmyslový komplex Dolní oblast Vítkovice

Tato hmota, atmosféra, obrovské množství železa, které má však logiku, dělá z tohoto místa velmi výjimečné, má Genia Loci. Je to jeden z nejdokonaleji zachovaných historických průmyslových komplexu ve světě. Výjimečnost tohoto areálu je nejen v jeho jedinečném uchování celkové informace o původním technologickém toku – těžba černého uhlí, produkce koksu a výroba železa, ale také v jeho atmosféře místa, která je nezaměnitelná a nezastupitelné roli urbanistické struktury tohoto města.

²⁷ NKP – areál hutí "Dolní oblast Vítkovice" In: Dolní oblast Vítkovice. [online]. 2010 [cit. 2014-10-22]. Dostupné z: <http://www.dolniodblastvitkovice.cz/36/cs/node/2987>

²⁸ NKP – areál dolu „Hlubina“ In: Dolní oblast Vítkovice. [online]. 2010 [cit. 2014-10-22]. Dostupné z: <http://www.dolniodblastvitkovice.cz/36/cs/node/2987>

„Průmyslové památky jsou pro nás stále ještě něčím novým, takže samozřejmě přitahují lidi, kteří se zajímají o svět a vše, co se v něm děje. Kteří hledají něco zvláštního, něco svého.“²⁹

Tento komplex nepřitahuje pouze výzkumníky a turisty, ale také umělce. Jeden z nich navštívil tuto huť roku 2012 při návštěvě Prahy, je jím průkopnice ve fotografování industriálních staveb, Hilla Becherová. Této umělkyni připomínají svou neuspořádaností vysoké pece prales a *„figury bez kůže, s odhalenými orgány a kostmi /.../ jako byste se díval na ocelové vnitřnosti.“*³⁰

Od roku 2011 se zde pořádá každým rokem neobyčejné výtvarné sympozium, na něž jsou zváni umělci nejen z České republiky, ale i dalších zemí, jako je například Slovensko nebo Německo. Toto sympozium, které každým rokem pořádá Ing. Jan Světlík, generální ředitel VÍTKOVICE, a. s., nese název VÍTKOVICE SMALT ART, podle smaltovny ve Vítkovicích, kde se ono sympozium koná. K těmto sympozii vznikají také katalogy³¹, které si návštěvník může zakoupit ve Vítkovickém komplexu.

Roku 2013 se tohoto sympozia zúčastnili umělci, jako jsou Císařovský Tomáš, Jetelová Magdaléna, Bornová Erika, Hábl Patrik a Krňavský David. Tato technika smaltu, se kterou pracovali, jim otevřela nové možnosti práce s malbou, uměním. Vzhledem k tomu, že tyto velké formáty smaltu se umí vypalovat pouze na třech místech ve světě, se většina umělců s tímto materiálem setkala poprvé. Sympozium smaltu předčilo očekávání Magdalény Jetelové, kterou smalty svými rozměry pohltily.

„Napínavý zápas o něžné valéry portrétů, které se každým výpalem měnily v zarputilé namodralé odpůrce, vybízely mě k otázce, po kolikátém výpalu by zcela vymizely ze smaltovaných ploch plechů. Ale jejich proměny byly fascinující a přímo provokovaly výměny pohledů zesinaných umělců a odborníků, s úsměvy krásných d'áblů vylézajících z pece. /.../ Fascinace nové vize Ostravy a její vitalita nás všechny vším okouzila.“³²

²⁹ Wolfgang Ebert, historik umění, Německo. Dokument Dolní oblast Vítkovice, z cyklu zrezivělá krása ostravské Hradčany. In: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10318003501-zrezivela-krasa/411235100091001-ostavske-hradcany/>

³⁰ VOLF, Petr. „Ocelové portréty“ In: REFLEX 19/2012. Strana 78.

³¹ SMALT ART VÍTKOVICE 2013. Ostrava: Trojhlaví Karolina, 2013. ISBN 978-80-87763-01-8.

³² JETELOVÁ, Magdaléna In: SMALT ART VÍTKOVICE 2013. Ostrava: Trojhlaví Karolina, 2013. ISBN 978-80-87763-01-8. Str. 6.

Již třetím rokem se podařilo propojit to, co se zdá nespojitelné a to umění a průmysl. Průmysl, který byl ozvláštněn uměním a dostal se do ulic, do světa, tedy mezi lidi. Roku 2012 se na Ostravsko dostal originální street- art, tento rok zase sochy od nejvýznamnějších sochařů současného umění, jako je Karel Nepraš, Karel Malich, Aleš Veselý, Stanislav Kolíbal a také Magdaléna Jetelová, jejichž sochy zdobily prostor mezi hlavní dopravní tepnou a fabrikou v oblasti Vítkovic.

Nyní, roku 2015, je dle informací plánováno i uzavření ocelárny ve Vítkovicích.

3.1 Architekt Josef Pleskot a jeho revitalizace

Ing. Josef Pleskot je jedním z nejvýznamnějších architektů v České republice a on a jeho ateliér se v současné době zabývají revitalizací Vítkovického komplexu. Je všestranným a uznávaným architektem. Narodil se 3. prosince roku 1952 v Písku, nyní žije v Praze, kde také roku 1979 absolvoval Fakultu architektury ČVUT. Roku 1991 založil ateliér s názvem AP-Atelier.

„Cesta k záchraně tohoto unikátního a plošně rozsáhlého celku nebyla vždy přímočará a už vůbec ne jednoduchá. Na jejím začátku stály proti sobě dokonce zcela rozdílné zájmy a názory soukromého vlastníka a státní památkové péče na jeho využití, mnohdy provázené pocitem beznaděje. Společná řeč se hledala složitě a je ke cti obou stran, že dokázaly najít kompromis směřující k záchraně této mimořádné památky industriálního dědictví.“³³

Dle Josefa Pleskota nelze vytvořit nový projekt Vítkovického komplexu bez velkých emocí. Nejprve bylo nutné se vyrovnat s uzavřením této hutě, která zaměstnávala dlouhá léta mnoho lidí. Po uzavření se z tohoto opuštěného komplexu stala národní kulturní památka. Ale nastala zde otázka, jak jej udržovat při životě a jak s ním dále naložit. Vzhledem k tomu, že se o tento majetek musí starat, aby se dále mohl dědit jako udržitelný, fungující a s nespornou kvalitou.

Důležité bylo, že Josef Pleskot našel společnou řeč, založenou na oboustranné důvěře, s Ing. Janem Světlíkem, generálním ředitelem Vítkovice, a. s. *„Tento názor však v dnešní revitalizující době není běžný, dokonce je pro mnohé směšný. Jsem rád, že jsem se při těchto*

³³ GORYCZKOVÁ, Naďa In: PAVLIŇÁK, Petr. *Dolní Vítkovice dnes*. Ostrava:Výtvarné centrum Chagall, 2012. ISBN 978-80-86171-42-5. STRANA 10.

*úvahách potkal s člověkem, který myslí podobně. Své úsilí jsem spojil s jeho úsilím, aby se Dolní Vítkovice staly originálním živým městem, které vyrostě z tradice industriální slávy.*³⁴

*„My vlastně používáme tyhle skelety, všechny tyhle torza proměňujeme v město. My vlastně používáme síly těch skeletů k tomu, aby nám to uneslo město.“*³⁵ Všechny navržené funkce tady chybí, jako například Muzeum, vzdělávací centrum výstavní prostory, edukační programy, koncerty, konference, vzdělávací centrum...

Tento architekt je oceňovaným s renomovaným tvůrcem, jež v Ostravě působí přibližně sedmým rokem. Podepsal se významně na proměně vítkovického komplexu, kde postupně vzniká industriální centrum kultury a zábavy. K jeho revitalizacím patří bývalý plynojem s názvem Gong v Dolní oblasti Vítkovic, Trojhalí Karolina, je podepsán pod řadou projektů, jež jsou významné. Zde bych uvedla například rekonstrukci zámeckého pivovaru či průchod válem Pražského hradu.

³⁴ PLESKOT, Josef In: PAVLIŇÁK, Petr. *Dolní Vítkovice dnes*. Ostrava: Výtvarné centrum Chagall, 2012. ISBN 978-80-86171-42-5. Strana 7.

³⁵ Josef Pleskot, Dokument Dolní oblast Vítkovice, z cyklu zrezivělá krása ostravské Hradčany. In: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10318003501-zrezivela-krasa/411235100091001-ostravske-hradcany/>

4 Krása industriální krajiny - Tzv. rezavá krása

„Krajina, místo, sídlo, ulice i dům mohou být divoké, klidné, přívětivé, zlověstné, romantické nebo třeba i nepřátelské, což jsou přívlastky běžně spojované s někým či „něčím“ bytostným, s živým stvořením.“³⁶

Charakter krajiny bývá do jisté míry určen reliéfem terénu, může být divoký či naopak přívětivý. Přesto mohou být jisté funkce tohoto reliéfu zavrženy či zvýrazněny například barvou, vegetací, která zde roste, či texturou povrchu. Například voda, která se v krajině projevuje velmi zajímavým způsobem, jelikož je velmi odlišná podle typu vodní plochy. Taková říčka je dynamická, kdežto jezera či rybníky krajinu jakoby odhmotňují.

Tím, že do krajiny vstoupila architektura, vznikl do ní duch onoho místa. Každá tato krajina, sídlo, místo i dům mají svého ducha. Ale každá architektura je odlišná svým způsobem stavby, materiálem, ale také zakomponováním do krajiny. Krajinu může rušit nebo naopak podtrhnout. Někteří architekti se této tématice, jak začlenit stavby do okolního prostředí, věnují. Například architektka Zaha Hadid, která neustále posouvá hranice urbanismu a architektury. Svými návrhy se pohybuje mezi urbanismem, designem a architekturou. Snaží se své stavby zakomponovat do daného místa, navrhuje je podle okolí, kde mají stát tak, aby nenarušovala krajinu. Nejprve se zajímá o okolní krajinu, o historii místa a následně navrhuje stavbu. Například její stavba Muzeum dopravy.

I architektonické stavby mají svůj charakter. Mohou v nás vyvolávat určité pocity.

4.1 Průzkum postojů žáků k industriální problematice

V této kapitole se zabývám krásou této industriální krajiny, mému vztahu a postoji k ní a samozřejmě také vztahu a postoji jednotlivých žáků s rozdílným věkem, zázemím a pohlavím, jelikož každý tuto industriální krajinu vnímá jiným způsobem.

O tomto tématu jsem si povídala s lidmi a dětmi různých věkových kategorií a také pohlaví. Zaměřila jsem se především na žáky od pátého po devátý ročník základní školy Vodičkova na Praze 1 a na žáky třetí třídy základní školy Dr. Edvarda Beneše na Praze 9. Každý měl k této industriální krajině a materiálům jiný názor, postoj a také vztah.

Například žáci páté třídy, byli rozděleni na dvě skupiny a to na dívky, které měly rády tu krajinu přirozenou bez železných staveb a hutí a na chlapce, kterým nevadilo, že industriální

³⁶ Ing. Arch. RAMPICH, Jan. Genius loci, přítel spokojeného bydlení. In: strana 3.

stavby a hutě do přirozené krajiny zasahují. Rozdílnost jsem zaznamenala v osmé třídě. Zde byly některé dívky environmentálně zaměřené, a proto neměly rády industriální stavby a materiály, jelikož zasahují do přirozené krajiny a ničí ji. Například u rozhovoru s dívkou, která tvořila fotogram s rozpadlou industriální krajinou, kde se snažila vyjádřit svůj odpor k této krajině a materiálům, řekla že „*Kdybych měla peníze, zařídila bych, aby tyto stavby byly zbourány, jelikož ničí krajinu a hlavně díky například plotům a starým stavbám umírají i zvířata, což se děje nedaleko mého domova, kde se nachází plot, kde díky němu umřelo již mnoho zvířat. Jsem smutná, že s tímto nelze nic udělat.*“

Žáci deváté třídy se zase zaměřili na materiál, kterým byli fascinováni, se kterým v hodinách výtvarné výchovy pracovali. A byla jim tato změna velice příjemná. Opět i v této věkové kategorii byl vztah k industriální krajině individuální, hlavně dívky byly více environmentálně založené a chlapci tíhli k tomuto industriálnímu materiálu. U chlapců bylo vidět nadšení z průmyslu, vytvářeli svou továrnu. Oproti tomu skupiny dívek zaujaly k průmyslovému materiálu odlišný postoj. Chtěly ve svých dílech vytvořit vztah tohoto průmyslu a okolní krajiny. To, jak se tento materiál do krajiny nehodí, ohrožuje a ničí okolní přírodu. Ten drsný zásah tohoto materiálu do krajiny.

Tuto problematiku jsem hlouběji probírala s žáky třetí třídy, ve věku 9 – 10 let, základní školy Dr. Edvarda Beneše. S žáky jsme si povídali o industriální krajině, vysvětlila jsem jim, co industriální krajina znamená, jak vypadá a jestli ji znají či ví, jaké jsou zde uplatněny materiály. Dále jsme si vysvětlili, co znamená krajina přirozená. Ukázala jsem jim několik ukázek přirozené krajiny a industriální krajiny, žáci se ke každé vyjádřili a projevíli svou libost a nelibost. Dále jsme si povídali o škole, která je také postavena z těchto industriálních materiálů. Společně jsme objevili beton na schodišti či zdech, ale také železo na zábradlí atd.. Vyjadřovali se ke svým pocitům a libosti. Nakonec jsem vybrala několik ukázek k tomuto tématu. Některé dívky, ale i chlapci sdělili, že by se bály v tomto komplexu pohybovat. Poté jsem každému žákovi rozdala dotazníky s uzavřenými odpověďmi a měli pouze kroužkovat, k čemu se více přiklánějí. Celkem vyplňovalo dotazník dvacet tři žáků. Z těchto dotazníků jsem zjistila, že je postoj, k industriální a přirozené krajině, jednotlivých žáků velmi individuální.

Zde byl velmi patrný rozdíl ve vztahu dívek a chlapců k průmyslovým materiálům a průmyslovým komplexům oproti žákům páté třídy na základní škole Vodičkově, kde chlapci

více tíhli k těmto industriálním materiálům, velmi se o ně zajímali, líbily se jim. Na rozdíl od dívek, které zásah těchto železných objektů odsuzovaly a podporovaly přirozenou krajinu. Zde se genderově nelišil vztah a postoj žáků k této industriální krajině. Jistě tu hrál jistou roli věk žáků, ale i okolní krajina v této části Prahy. Z dvaceti tří dotazníků převládala líbivost přirozené krajiny nad industriální krajinou v šestnácti případech, z čehož bylo deset dotazníků dívek a šest dotazníků chlapců. V jednom případě vévodila líbivost průmyslové krajina nad přirozenou krajinou a to u chlapce. A ve zbylých pěti dotaznicích vyplnili žáci líbivost obou těchto uvedených krajin, z čehož byly dvě dívky a čtyři chlapci.

Dále jsem zjistila, že patnácti žákům vadí, že průmyslová krajina zasahuje do krajiny přirozené. Z toho bylo devět dívek a devět chlapců. Podle šestnácti žáků je zásah průmyslových komplexů do okolní krajiny drsný. Z toho odpovědělo devět dívek a osm chlapců. Celkem osmnáct žáků, konkrétně osm dívek a deset chlapců, bylo přesvědčeno, že industriální krajina ovlivňuje nejen nás a naše životy a zdraví, ale také životy a zdraví rostlin a živočichů. Podle pěti žáků průmyslový komplex neovlivňuje naše životy a zdraví, ale pouze zdraví a životy rostlin a živočichů. Na což odpověděli tímto způsobem čtyři dívky a jeden chlapec. A šestnáct žáků si myslelo, že industriální materiály ničí okolní krajinu. Na otázku, jestli se dají materiály, jako je beton a železo nahradit jiným materiálem, odpovědělo kladně třináct žáků, z čehož bylo pět dívek a osm chlapců, a záporně deset žáků, z čehož bylo sedm dívek a tři chlapci.

Z mého výzkumu tedy vyplývá, že jsou lidé i děti velmi ovlivněni prostředím, ve kterém žijí. Děti, které žijí na okraji Prahy a v místě, kde je poměrně velká část tvoří přírodu, se přiklánějí k názoru, že industriální krajina má vliv na vše živé a je nelíbivá. Oproti tomu děti, které žijí přímo v centru Prahy či v místě, kde větší část okolí obklopují budovy, továrny a další industriální stavby, vidí v této krajině líbivost. Ovšem záleží i na věku dětí, kdy ve věku přibližně okolo 11 let se žáci dělili na dvě skupiny dle genderového rozdílu.

4.1.1 Dotazník k industriální problematice

INDUSTRÁLNÍ KRAJINA

JMÉNO

VĚK

TŘÍDA

Líbí se vám industriální (železná) krajina? Jsou to například různé továrny, mosty, betonové stavby,...

ANO

NE

Líbí se vám přirozená krajina? Tedy různé lesy, přírodní rezervace, pralesy. Je to krajina, která neprošla rukou lidí...

ANO

NE

Líbí se vám více přirozená krajina než krajina průmyslová (ze železa a betonu)?

ANO

NE

Líbí se vám více průmyslová krajina než krajina přirozená?

ANO

NE

Vadí vám, že železná krajina zasahuje do přirozené krajiny?

ANO

NE

Myslíte si, že materiály, jako je železo a beton, ničí krajinu?

ANO

NE

Myslíte si, že se tyto materiály, železo a beton, dají nahradit jiným materiálem?

ANO

NE

Přijde vám zásah průmyslových komplexů do okolní krajiny drsný?

ANO

NE

Ovlivňují tyto komplexy naše životy a zdraví?

ANO

NE

Ovlivňují tyto průmyslové komplexy životy a zdraví rostlin a živočichů?

ANO

NE

4.1.2 Fotodokumentace dotazníků dětí 3. třídy

Před rozdáním dotazníku jednotlivých žáků jsme si o této industriální problematice povídali. Vysvětlili jsme si pojmy industrie a industriální, přičemž jsme si ukázali jednotlivé fotografie industriálních komplexů a přirozené krajiny. Industriální materiály, jako je železo a beton, jsme hledali také na jiných objektech než je průmyslový areál.

Vybrané dotazníky

Zde jsem přiložila vybrané dotazníky v podobě originálů, které jsem naskenovala na závěr této práce jako přílohu.

U dospělých se tato tematika také vnímá odlišným způsobem. Některé inspiruje, jako například umělce Magdalenu Jetelovou a architekta Josefa Pleskota. A některé naopak odpuzuje.

Průmyslový komplex Dolní oblast Vítkovice

Já tuto industriální krajinu vnímám jako něco ošklivého ve vztahu k okolní krajině, ale naopak samotná industrie, jako například staré hutě, je něčím krásná. Velmi se mi líbí, jak rez ze starého železa za pomoci přírodních vlivů vytváří na stavebách mapky, tzv. obrazy a také dopad světla na tyto stavby je velmi zajímavý až mytický. Tato krajina plná industrie je velmi zajímavá a tajuplná za západu slunce. Líbí se mi, když se mohu touto krajinou v tuto dobu procházet, ta atmosféra, která tu na mě působí je nezapomenutelná a nesrovnatelná. V krajině člověk vydrží meditovat velmi dlouho, kochat se okolím a jen tak přemýšlet. Ale v industriální krajině na nás dýchají tyto stavby, ve kterých před lety také probíhal život, pracovalo se zde a to v atmosféře něco zanechá. Ten klid, ten pocit, ta samota...

5 Industriální materiál

Jak jsem již zmínila, industriální materiál je materiálem průmyslovým, mezi který patří hlavně železo a beton.

Ve své diplomové práci jsem se zaměřila převážně na materiál, který je použit na industriálních stavbách, tedy beton a železo. Tento materiál má určitou funkci v krajině a my jej přebíráme a dáváme mu novou funkci, hodnotu a také roli na našem díle. Například již zmiňovaný průmyslový areál Dolní oblast Vítkovice. Tento komplex má různé hodnoty, je to národní památka, ale pro mnoho lidí má i citovou hodnotu, prožili zde své životy apod. Nebo například kachličky, hřebíky, dráty, každý z těchto materiálů má vlastní funkci i roli. Složí převážně lidem, kteří jej využívají při svých stavbách. Dráty a hřebíky mají funkci pojivou, spojují k sobě materiály, kdežto kachličky mají funkci estetickou. Ale i k těmto materiálům si může člověk vytvořit vztah, mohou mít pro něj různou hodnotu.

Například staré obydlí, kde se tyto materiály nachází, dohromady tvoří jakéhosi ducha místa. Lidé mají na to místo mnoho vzpomínek, v minulosti se zde odehrály významné chvíle. Tento materiál mě velmi fascinuje svou strukturou, barevnou harmonií a také funkcí. Krása, kterou můžeme vidět v ošklivosti, tedy na starých chátrajících železných průmyslových komplexech. Rez, který hýří barevnými tóny, struktura těchto starých materiálů. To je to, co mě velmi zaujalo a oslovilo. Kresby, které se na těchto chátrajících průmyslových objektech objevují.

V období totalitního režimu byl typickým materiálem beton, který se hojně, často a všude používal. Panelové domy, betonové sochy, všude okolo byly ohromné masy betonu ... Dle Zdeňka Fránka, jednoho z nejvýznamnějších českých architektů, jsou díky 40 letům totality, které zničily vkus, zde i dnes tyto nevkusné stavby, jako jsou satelity či podnikatelské baroko.

5.1 Umělecká díla s industriálním materiálem či tématem průmyslu

„A zvláště umělci vážného a přísného názoru životního vyhledávají velmi rádi za předmět tvorby svého dělníka. V jeho zápase za kus chleba, jenž vyžaduje hrozného napětí sil, v jeho bojích s přírodou i s hrabivostí peněžních králů je cosi obrovského, hlubokého a spolu

tragického, a to rozpětí sil, ta velká válka třídní dodává zvláštní pochmurné krásy, povstávám proletářů odsouzených trávit život ve výparech továren i v podzemí dolů. ³⁷

Tomuto tématu průmyslu, továren, dělníkům, práce se věnovali již umělci socialismu, tedy tzv. socialistický realismus, který lidé potřebovali k tomu, aby jim „pomohl stavěním nové té budoucnosti dnešním lidem před oči uskutečnit socialismus.“³⁸ Umělec v tomto období neoslavuje již krále, vojevůdce, bitvy a vraždění, také se odvrací od bujných nahých žen Baroka, ale hledá v umění nositele svých myšlenek. Tedy tvořícího a silného člověka, usilujícího o dobro a milujícího přírodu. Již v roce 1937 bylo v Moskvě postaveno sousoší s názvem Dělník a Kolchoznice, jejichž autorem byla Věra Muchina. U nás, v Praze, bylo roku 1955 odhaleno sousoší autora Otakara Švece s názvem Stalinův pomník, který byl následně roku 1962 demolován. Dále na Smíchovském nádraží můžeme vidět fresku z roku 1954, která je ukázkou tzv. Socialistického realismu, jejichž autorem je Richard Weisner. I skrze plakáty můžeme vidět propagandu Československa v období komunistickém.

Realismus není odrazem dneška či kopií skutečnosti, umění nemůže být totiž duplikátem skutečnosti. Tato umělecká díla mnohdy předbíhala skutečnost, nejsou to totiž odrazy „dnešního dne“, nýbrž zítřejšího.

Mnoho umělců u nás i ve světě pracuje s tímto industriálním materiálem nebo s tematikou průmyslu. Mohla bych zde jmenovat české umělce, jako například Karla Nepraše, Karla Malicha, Fratička Mertla, Zbyňka Sekala, Františka Mertla, Jiřího Davida, Milana Knižáka, Jiřího Ptáčka, Tomáše Hlavinu, Germanii Richterovou, Olbrama Zoubka, Evu Kmentovou, Jaroslava Koléška, Stanislava Bittermana nebo Magdalénu Jetelovou, Jiřího Ptáčka, Pavla Šulce či umělci věnující se fenoménu Urbex, a světové umělce, jako například Duchamp, Tinquely, Menry Moore, Giacometti Alberto, Umberto Boccioni, Ron Arad a Marcelo Cidade a mnoho dalších.

V této kapitole jsem se však zaměřila převážně na české ale i světové soudobé umělce, kteří tomuto materiálu přisuzují nový význam, novou roli. Jelikož, jak jsem již zmínila, má tento materiál v přírodě, krajíně svou určitou roli a to, že ve většině případů slouží lidem. Každý umělec s tímto materiálem pracuje odlišným způsobem a záměrem. Tyto umělce a

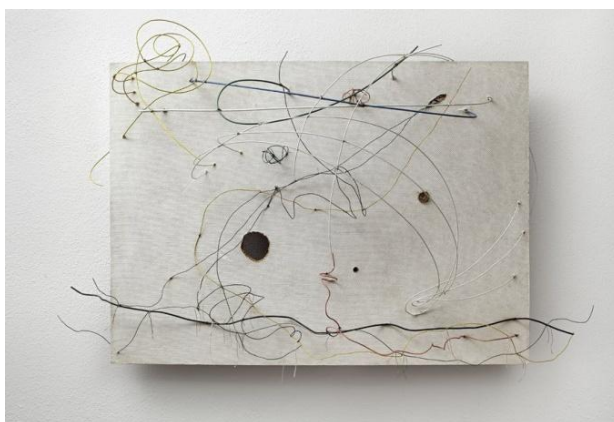
³⁷ MACEK, Antonín. Dělník v umění výtvarném In: PEŠTA, Pavel a VLAŠÍN, Štěpán. *K socialistickému umění: Antologie z české marxistické estetiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1976. Strana 53. - 54.

³⁸ NEJEDLÝ, Karel. O realismu pravém a nepravém In: PEŠTA, Pavel a VLAŠÍN, Štěpán. *K socialistickému umění: Antologie z české marxistické estetiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1976. Strana 169.

jejich díla se snažím analyzovat a porovnat je nejen navzájem, ale i s mou tvorbou několika odlišných cyklů, týkajících se problematiky a práce s tímto materiálem.

Karel Malich, Krajina s věcnem (1979 -1985)³⁹

Karel Malich, Krajina (1975)⁴⁰

Jedním z ústředních námětů Malichovy tvorby této doby je téma krajiny a jeho linie horizontu, téma nebe a stromů, jehož hlavním dílem je *Krajina s věcnem*, drátěná plastika, která byla vytvořena mezi lety 1979-1985. V tomto díle se spojují uhrančivé vize nadpřirozeného s realizací úzkosti, ale také naděje. V této plastice, ale i dalších z této doby, zůstávají vzpomínky a paměť, které nám umožňují otevřeně a naléhavě přístup do minulosti, zároveň však kladou otázky lidské existence a smyslu pozemského konce.

Dalším tématem Malichových děl je světlo, zrození a tvoření. Plastika s názvem *Lidsko-kosmická soulož*, která vznikla mezi lety 1984-1988, v době, kdy se umělec věnoval objevování světla jako počátku tvoření a úběžníku.

³⁹ MALICH, Karel. *Krajina s věcnem*. In: CHUCHMA, Josef. *Malichovy skvosty jsou mimo běžné kategorie*. Idnes.cz . [online]. 2007 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: http://kultura.idnes.cz/malichovy-skvosty-jsou-mimo-bezne-kategorie-f3t-/vytvarne-umeni.aspx?c=A070309_143648_literatura_off

⁴⁰ MALICH, Karel. *Krajina*. In: Karel Malich Cosmic. [online]. 2013 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://www.karelmalich.cz/cz/fotogalerie>

Karel Malich, *Lidsko – kosmická soulož* (1984-1988)⁴¹

„Všemi tvary a všemi směry proudí energie, která destruuje, vytváří napětí, odvádí pozornost od tvarů a vlastně to, co je dané (stará kompozice jakoby, ale v ní ukrytá energie, která způsobuje vytvoření nových tvarů, nových napětí), v sobě ukrývá novou možnost, nový svět, který je mnohem bohatší a zdá se, že nevyčerpatelný.“ (Lidsko-kosmická soulož /1984-1988/ pozinkovaný vázací drát, barva)⁴² U tohoto umělce je dominantním tématem světlo, jež prostupuje jeho celým životem.

Novou formou Malichovy tvorby jsou drátěné objekty, které jsou jako prostředek „nového propojování prvků smyslovosti a spirituality.“⁴³

„A proto vážu nití to, co by se mělo vařit. Je v tom totiž ta spirála a ten pocit pohybu. To vaření je pro kuchaře a jsem příliš volný a svobodný. A kdybych vařil, tak bych nevěděl, jak dál pokračovat. Ten pohyb ruky, která vede nit, odpoutává moji fantazii. To vaření je statická záležitost. Je to takové soustředění na jeden bod a nevidím dál. Je v tom i jistá netrvanlivost a pomíjejícnost. Nedělám pomníky. Raduji se a těším se s tím okolím, tím prostorem kolem. Jsem tok učení. Kdybych měl z čeho být živ, ani bych se nesnažil potom prostřednictvím řemeslníka prodlužovat ten dobrý pocit, který tím již odchází. Je to již asi věc.“⁴⁴

Jak sám zmiňuje tento umělec, plech je nejbližší modelování, jelikož vytváří dutiny. Ale drát; který Karel Malich přijal z důvodu, že s tímto materiálem trpěl nejméně; k něčemu vede, někam směřuje, použil jej právě díky jeho vlastnostem. Pravděpodobně ho zaujal díky linii,

⁴¹ Karel Malich v Jízdárně Pražského hradu. In: Galerie Zdeněk Sklenář. 31. 1. 2013 [cit. 2015-02-12] Dostupné z: <http://www.zdeneksklenar.cz/vystavy/malich-v-jizdarne-prazskeho-hradu>

⁴² MALICH, Karel. Červenec – srpen 1972. In: NAJBRT, Aleš a SKLENÁŘ, Zdeněk. *Malich, Jízdárna Pražského hradu ½ - 8/5/2013*. Praha: Galerie Zdeněk Sklenář, 2013. ISBN 978-80-87430-23-1.

⁴³ VLČEK, Tomáš. Téma a kapitoly retrospektivní výstavy Malich In: NAJBRT, Aleš a SKLENÁŘ, Zdeněk. *Malich, Jízdárna Pražského hradu ½ - 8/5/2013*. Praha: Galerie Zdeněk Sklenář, 2013. ISBN 978-80-87430-23-1.

⁴⁴ MALICH, Karel. 21. 4. 1976. In: NAJBRT, Aleš a SKLENÁŘ, Zdeněk. *Malich, Jízdárna Pražského hradu ½ - 8/5/2013*. Praha: Galerie Zdeněk Sklenář, 2013. ISBN 978-80-87430-23-1.

kteřou drát poskytuje. Na rozdíl od plechu umožňoval drát jiný způsob formování. S těmito materiály, jako je plech či drát, pracuje také umělec Zbyněk Sekal.

Karel Malich se neinspiroval tímto industriálním materiálem či industriální krajinou, jako je tomu v mém cyklu, ale hledal materiál, kterým by ztvárnil svůj cyklus děl, jehož inspirací bylo světlo. Chtěl totiž vystihnout plastiku a to jak uvnitř, tak vnější stranu. Jeho dílo, „Ještě jednou pivo?“, je považováno za revoluční, díky právě tomuto použitému materiálu, jako je drát.

Kdežto v mém cyklu abstraktní tvorby s názvem „Industriální dvorek“ jsem se zaměřila na skutečné industriální materiály, které můžeme nalézt na dvorcích u starších lidí. Použila jsem materiál, který jsem našla na dvorku u babičky a dědečka. Tyto materiály pro mne mají určitou hodnotu, jelikož k tomuto dvorku mám velký vztah a plno vzpomínek. Zde jsme si hrály, jako malé, se sestrou a sestřenicemi. Trávily jsme zde velmi mnoho času. Z těchto materiálů, jako jsou například kachličky, obklady, došky, železné předměty, dráty, hřebíky, cihly, jsem sestavila abstraktní dílo, jež mne inspirovalo právě těmito materiály a také touto malou industriální krajinou. Snažila jsem se zde vyjádřit i svůj vztah k tomuto místu, které má velkou hodnotu. Materiály, které jsem posbírala na dvoře, měly vlastní roli a funkci. Některé tyto materiály sloužily lidem, například hřebíky pro odkládání řetězů, pro zpevnění a složení chlívků pro ovečky, některé vlastně svou roli již neměly a čekaly, až budou potřebné k případné rekonstrukci a opravám přístřešků, chlívků na dvoře. Pouze ležely poskládané na dvoře, jako například cihly, došky a kachličky.

Ostatní suroviny jako železné předměty byly nachystány na odvoz do sběru. Byl to velmi zajímavý pocit, prohrabávat se ve vozíku, kde byly všechny tyto železné materiály připravené k odvozu. Nakonec se přidala celá rodina, což dílu dává opět nový rozměr. Nezachytila jsem pouze svůj vztah k tomuto místu a fascinaci k této industriální krajině, ale svým způsobem se na tomto cyklu podílela i má rodina. Dědeček pomáhal míchat beton, babička prohledávala železný sběr, máma mou práci dokumentovala a také komentovala. Což bylo mnohdy velmi zajímavé. Já jsem těmto materiálům funkci svým způsobem pozměnila. Nyní je zde více rolí a funkcí, například je zde vystihnuta funkce estetická, díky svému harmonickému uspořádání a barevnosti.

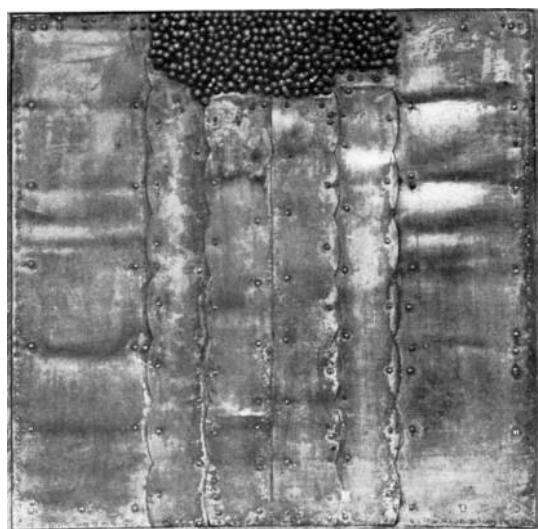
Tyto materiály již nemají původní funkci. Nyní již neslouží člověku, nejsou součástí stavení či dvorku, nemají nepotřebnou úlohu. Nejsou položeny na zemi, s polohou

horizontální, ale tentokrát mají i zcela jinou polohu. Visí na obraze, tedy mají postavení vertikální. K připevnění těchto materiálů na obraz jsem použila jako pojivo beton, stejně jako Jiří David, a jeho cyklus s názvem Křik pavíánů, z roku 2011 - 2013, který beton používal taky jako pojivá a tvárná látka ke spojování určitých objektů. Ovšem zde vznikaly díla v jiném kontextu a s jiným záměrem, než tomu bylo u mne či u dalších českých umělců, jako je příklad Milan Knižák či Magdaléna Jetelová.

Tyto materiály můžeme spatřit i v dílech světových umělců. Zde bych zmínila například dílo Modulátor světla a prostoru z 1930, jejichž autorem byl László Moholy – Nagy. Tento objekt je veliký metr a půl. Zde bych určitě zmínila i předchůdce Francise Picabiu a jeho dílo Milostná přehlídka z roku 1917. Jean Tinguely na tohoto umělce navázal a své dílo ještě posunul. Na rozdíl od Francise Picabii, který svůj výtvar stvořil pouze maloval, Tinguely tyto stroje ještě ozvláštnil tím, že byly sestaveny z vyřazených nebo nalezených součástek. Což je tímto podobné mé práci, kde jsem také používala pouze nalezené předměty.

Zbyněk Sekal, *Labyrint* (1963)⁴⁵

Zbyněk Sekal, *Co bude* (1965)⁴⁶

Své díla z industriálních materiálů vytvářel také Zbyněk Sekal, jehož materiálové plastiky s názvem skládané obrazy jsou pro jeho tvorbu důležitým mezníkem a hlavně pro tohoto umělce typické. Zabývají se existenciální problematikou týkající se místa člověka ve

⁴⁵ SEKAL, Zbyněk. In: Prague auctions. [cit. 2014-12-12]. Dostupné z: http://www.pragueauctions.com/polozky.php?kategorie_id=156

⁴⁶ SEKAL, Zbyněk. In: ABART, Archiv výtvarného umění, o. s. [cit. 2014-12-12]. Dostupné z: <http://cs.isabart.org/person/206>

společnosti. Při pohledu na umělcova díla pocítíme vyváženost racionální stránky a jeho duchovní hodnoty. Základem jeho tvorby, stejně jako v mém cyklu s názvem „Industriální dvorek“, jsou nalezené materiály, mezi které patří dráty, plechy, destičky, ale také šroubky a hřeby, které zůstaly jako pozůstatky činnosti člověka. Tyto poškozené a nepotřebné materiály jsou uvedeny do nového kontextu. V případě Sekalovy tvorby do kontextu věčných částí nepoznaného světa a svědků, jež jsou autentičtí, lidského bytí.

Pokud srovnám tvorbu Zbyňka Sekala s tvorbou Karla Malicha, nalezneme zde jisté shody i odlišnosti v jejich produkci. Za prvé, oba dva umělci tvoří z industriálních materiálů. Jistou odlišností je styl práce s těmito materiály. Zbyněk Sekal sestavuje své plastické obrazy pomocí lepení či připevňování pomocí hřebíků či šroubků. Dílo každého umělce se zaměřuje na jinou problematiku, stejně jako je tomu i v mých cyklech. Tento umělec se snažil ztvárnit pomocí industriálních materiálů existenciální tematiku člověka ve společnosti, zatímco Karel Malich se zajímal o světlo, které jej inspirovalo, jak jsem již zmínila, snažil se vystihnout své plastiky z vnější i vnitřní strany. Stejně jako oba tito umělci jsem se zaměřila také na industriální materiály, ovšem zabývala jsem se industriální problematikou a její krásou, kterou jsem se pokoušela vyjádřit v mých cyklech. Avšak ani jeden z uvedených umělců nepoužívá další materiál, který je pro industriální objekty také typický, a to je beton. Tento materiál jsem použila v mém cyklu s názvem „Industriální dvorek“, kde jsem použila nalezené materiály, jak jsem již zmínila, a pojivé materiály, jako je beton, tmel.

Jiří David, Křik paviánů (2011 – 2013)⁴⁷

⁴⁷ DAVID, Jiří. *Za pomoci paviánů vykřičel beton*. In: Česká televize. [online]. 2013 [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/kultura/228835-jiri-david-za-pomoci-pavianu-vykricel-beton/>

Tento materiál však můžeme nalézt v dílech umělců Jiřího Davida a Milana Knížáka. Tyto materiály měly v mém cyklu nejen pojivou funkci, jako je tomu v dílech Jiřího Davida, ale také estetickou funkci.

Magdaléna Jetelová, Kráčející židle, 2013⁴⁸

Nejen Magdaléna Jetelová se inspirovala industriálním komplexem Dolní oblasti Vítkovic. Do komplexu Dolní oblasti Vítkovic byl vytvořen objekt přímo na míru do tohoto prostředí. Tento objekt s názvem „Kráčející židle“, jeho autorkou je Magdaléna Jetelová, byl vytvořen z plechů, jež slouží pro výrobu komponentů používané v energetice. Dílo se stalo unikátem pro svou jedinečnou konstrukci z hlediska vylehčenosti.

Karel Nepraš, Kráčející, 2013

Aleš Veselý, Klec, 2013⁴⁹

⁴⁸ JETELOVÁ, Magdaléna. Kráčející židle. In: ZAJÍC, Josef. *Obří ŽIDLE Magdalény Jetelové novou dominantou v Ostravě-Vítkovicích*. [online]. 2013 [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/vase-zpravy/moravskoslezsky-kraj/ostava-mesto/1227-17335-obri-zidle-magdaleny-jetelove-novou-dominantou-v-ostave-vitkovicich.html>

Můžeme zde také vidět díla od Aleše Veselého či Karla Nepraše. Tyto výtvořky, jež jsou velmi neobvyklou ozdobou industriálního komplexu v Dolní oblasti Vítkovic, jsou zapůjčena z Národní galerie v Praze.

Milan Knížák, Kniha dokumentů, 1952 - 1985⁵⁰

Dílo *Kniha dokumentů*, 1952 – 1985, jehož autorem je Milan Knížák je tvořeno také alespoň z části z industriálních materiálů, na které se ve své práci zaměřuje. Avšak s touto hmotou pracuje odlišným způsobem oproti umělci Jiřímu Davidovi, v jehož dílech se objevuje také ona surovina, ovšem v jiném kontextu a způsobu práce. Obal této knihy je vytvořen z betonu, který je zdoben skleněnými střepky. Hřbet knihy je vyroben z textilu v barvách slunečního spektra. Všechny tyto materiály spolu velmi kontrastují. V kontextu českého výtvarného umění se jedná o neobvyklou realizaci. Obsahem této knihy jsou desky, zachycující průřez jeho autorské práce mezi lety 1952-1985. „*Pocit tísnivé sevřenosti mezi betonovými deskami akcentuje autentický pocit uvěznění ze života v socialismu, v době vzniku díla, jehož napětí a vnitřní poezie silně zasáhne.*“⁵¹

Ale v umění se nepracuje pouze s industriálním materiálem, jenž je použit v dílech, ale také s industriální tematikou. A to jak v různých žánrech. V současné době je však nejmodernější jeden fenomén ve spojení s touto tematikou.

⁴⁹ VESELÝ, Aleš, *Klec* a NEPRAŠ, Karel, *Kráčející*. In: ZAJÍC, Josef. *Obří ŽIDLE Magdalény Jetelové novou dominantou v Ostravě-Vítkovicích*. [online]. 2013 [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/vase-zpravy/moravskoslezsky-kraj/ostrava-mesto/1227-17335-obri-zidle-magdaleny-jetelove-novou-dominantou-v-ostrave-vitkovicich.html>

⁵⁰ KNÍŽÁK, Milan. *Kniha dokumentů, 1952 – 1985*. In: MUO, muzeum umění Olomouc. [online]. 2014 [cit. 2015-03-02]. Dostupné z: www.olmuart.cz/sbirky/knihy--41/milan-knizak--270/

⁵¹ KNÍŽÁK, Milan. *Kniha dokumentů 1952-1985*. In: MUO, Muzeum umění Olomouc. [online]. 2014 [cit. 2015-03-02]. Dostupné z: <http://www.olmuart.cz/MMU/SBIRKY/nase-unikaty/unikaty-MMU-knizak-kniha/>

Mnoho umělců, převážně fotografů, po celém světě, se také věnuje tématu starých a chátrajících komplexů, průmyslových objektů. Tento nově vznikající žánr, který byl založen v roce 2010, se nazývá Urbex⁵², což v překladu znamená městský průzkum. Jež se zabývá převážně industriálními či urbánními plochami, které jsou běžně nepřístupny. „Často se nazývá infiltrátorstvím. Jeho základním prvkem je průnik, infiltrace do nepřístupných, opuštěných objektů.“⁵³

Mezi světové urbexisty patří například Němec Ben Schreck, Polák Snork, Francouz VilKaza, Angličanka Rebecca Litchfield.

Rebecca Litchfield, *Soviet Ghosts book*, 2013⁵⁴

“My aim with the book was to capture the crumbling empire of the former Soviet Union, before it is gone completely. The former USSR was once a thriving place, but with the fall of

⁵² Tento název Urbex vznikl ze slovního spojení Urban Exploration.

⁵³ DOHNAL, Radek. Urbex fotografové milují atmosféru rozkladu a nezanechávají stopy. In: *Xman.cz* [online]. 2015 [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: http://xman.idnes.cz/urbex-diverzant-02f-xman-rozhovory.aspx?c=A150211_132050_xman-rozhovory_fro

⁵⁴ LITCHFIELD, Rebecca. *Soviet Ghosts book*. In: OCONNELL, Rebecca. 41 Eerie Photos od Abandonet Soviet Buildings. *Metal_floss*, [online]. 2014 [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <http://mentalfloss.com/article/57167/41-eerie-photos-abandoned-soviet-buildings>

Communism, buildings now lay derelict, uninhabited, broken shells of a forgotten time. The collapse of the Soviet Union left haunting memories of ordinary people who once lived and worked there.“⁵⁵

Anglická fotografka Rebecca Litchfield velmi citlivě zdokumentovala problematiku bývalého Sovětského svazu. Zaznamenala velmi dojemnou dokumentární knihu, s názvem *Soviet Ghost book*, o každodenním životě lidí v Sovětském svazu. Kdy se, díky zhroucení Sovětského svazu a pádu komunistického impéria, vytratil veškeré špatné vzpomínky těchto obyčejných lidí, kteří zde žili a pracovali. Mnoho opuštěných míst a satelitních států, nemocnic, budov, divadel, škol, památek, měst, továren, ale také vyhlazovacích táborů a útulků zde leží zapomenuté a opuštěné. Snaží se zachytit tuto problematiku i pro další generace, které by měly být o této historii informovány.

Tyto fotografie na nás působí velmi mrazivým dojmem. Kdy si můžeme představit, co se v daném místě odehrávalo. Jsou plné života a vzpomínek. Mají velký náboj.

*Ben Schreck, Lost Industry 2012*⁵⁶

⁵⁵ LITCHFIELD, Rebecca. *Soviet Ghosts book*. In: OCONNELL, Rebecca. 41 Eerie Photos of Abandoned Soviet Buildings. *Metal_floss*, [online]. 2014 [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <http://mentalfloss.com/article/57167/41-erie-photos-abandoned-soviet-buildings>

Pokud tyto fotografie porovnám s fotografiemi německého fotografa Bena Schrecka, snímky těchto umělců jsou velmi rozdílné. Každé působí na diváka jiným dojmem, vypráví svůj odlišný příběh a i dokumentace probíhá jiným způsobem. U fotografií Rebeccy Litchfield je zachycena minulost, příběh, který se zde stal velmi jednoduchým procesem dokumentace. Nejsou to pouze chátrající předměty. Každý pozitiv nám vypráví svou minulost. Tyto fotky jsou jednoduché, nejsou dotvořeny efekty, osobami apod. Jde zde čistě o opuštěné stavby a komplexy, které mají svou historii, kterou daná fotografka velmi dobře zdokumentovala.

Ben Schreck na mě působí jiným dojmem. Tyto fotografie na mě nepůsobí z hlediska minulosti tak mrazivým dojmem, necítím zde tak děsivý příběh minulosti. Samozřejmě mají svůj příběh, svou minulost, ale většinou jde o místa, která jsou již opuštěná a sloužila k jistým účelům, například průmyslové komplexy, jež jsou velmi dynamické a zajímavé. Mnohdy jsou dotvořeny různými efekty, světly, které ten daný objekt podtrhnou. Jde zde spíše, dle mého názoru, o velmi zajímavé prostory, které si zaslouží být zdokumentovány. Věnuje se především opuštěným místům a komplexům, které prozkoumává a dokumentuje, o čemž tento žánr s názvem Urbex je.

Ben Schreck: Maginovy linie⁵⁷

⁵⁶ SCHRECK, Ben. *Lost Industry*. In: *Photografy 101*. [online]. 2012 [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: psd101.blogspot.cz/2012/01/ben.schreck.html

⁵⁷ SCHRECK, Ben. *Urban Decay*. In: *Urbex – Abandoned junkers of the Maginot Line*. Ufunk.net [online]. 2013 [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <http://www.ufunk.net/en/photos/urbex-maginot-line/>

Ovšem tento umělec nedokumentuje pouze opuštěná a chátrající industriální místa, jeho další cyklus zaznamenává, stejně jako u anglické fotografky Rebecca Litchfield, historii dané doby a komplexů. Stejně, jako tato fotografka zdokumentovala opuštěná místa a stavby bývalého Sovětského svazu, Ben Schreck zachycuje období 2. světové války a to konkrétně budovy, které byly v tomto období postaveny a sloužily k obraně. Cyklus Maginovy linie zachycuje opuštěné bunkry, které se táhly od pobřeží Severního moře do Středozeří podél východní hranice Francie. Ovšem tyto fotografie na mě působí jiným dojmem. Spíše ve mně vyvolávají, pravděpodobně díky použitým efektům zvýraznění, světla, stínů, pocit tajuplnosti, strašidelnosti. Jakoby to byly snímky z některých hororových scén, například fotografie s mužským stínem, kdy divák čeká, co se stane. Tyto fotky na mě nepůsobí z hlediska minulosti tak mrazivým dojmem, jako je tomu u fotografií předchozí autorky.

Ovšem velmi důležité je znát kontexty těchto děl, při pohledu na samotnou fotografii cítíme jisté zamrazení, můžeme si zde domyslet nějakou minulost. Avšak pokud známe kontexty daných děl, u těchto výtvorů vzniká nový rozměr, díváme se na ně jiným pohledem. Už to nejsou jenom fotografie daného místa, jsou to fotografie dané minulosti, vzpomínek, doby.

U nás bych zmínila skupinu urbexistů, mezi něž patří DiverZant, Katka 920 a Rendy. Představitel Slovenské republiky je například fotograf Ondrej Čechvala.

Historie Ubexu, kterou níže velmi stručně nastíním, sahá až do 2. poloviny 18. století. Za průkopníka průzkumu těchto chátrajících ploch se považuje francouzský fotograf Philibert Aspaire. Tento umělec roku 1793 zabloudil v katakombách v Paříži, kde se vydal na průzkum se svíčkou. Jehož tělo bylo nalezeno roku 1984. Ono místo jej neustále připomíná pomníkem s jeho jménem. Dále se v novinách Brooklyn Standard objevil článek od Walta Whitmana, který popsal návštěvu opuštěného Brooklynského tunelu.

Za první organizovaný průzkum se uvádí výprava francouzských dadaistů do opuštěného kostela sv. Juliána v Paříži. Tato výprava se uskutečnila v roce 1921. Následně, v 2. polovině 20. století byla založena skupina s názvem Suicide Club, jejíž hlavní náplní byl právě průzkum budov a komplexů. Tato skupinka vznikla v San Francisku. O 16 let později vznikla, v Melbourne, další skupina průzkumníků, jež nese název Cave Clan. Tato již kultovní skupina zkoumá stoky a odtokové kanály. Následně začal v Austrálii vycházet první časopis o opuštěných komplexech s názvem Ildraino.

V roce 1990 vzniklo v Rusku shromáždění průzkumníků nesoucí název Diggers of the underground planet, jež proslula objevením tajného metra, které bylo postaveno pod Moskvou Stalinem a také nalezením mučičí komnaty cara v Rusku. První webové stránky o tomto fenoménu, ve světě, vznikly roku 1925. Věnovaly se převážně opuštěným, raketovým a podzemním silům. U nás vznikly internetové stránky přibližně roku 2004, které se zabývaly Brnem, a to konkrétně Kafelánkou. O jeden rok později se začaly vydávat i knihy o tomto žánru, první kniha nese název Acces all areas – art of urban exploration a zabývá se infiltrací a urbexem. O tomto fenoménu vznikl dokonce i videozáznam, roku 2007, s názvem Urban explorers into the darkness, který pořídila americká režisérka Melody Gilberts. A roku 2010 vznikly stránky o Urbexu u nás.

Do Urbexu bývají zahrnuty i další aktivity průzkumu, mezi nimiž je infiltrace, urban spelunking, draining či urban caving. Lidé zabývající se tímto moderním koníčkem zkoumají především místa, průmyslová zařízení či obytné prostory, jež jsou opuštěná a chátrají. Této aktivitě, která je velmi propojena s uměním, se zabývá čím dál více mladých lidí. Vznikly i webové stránky či sociální sítě na internetu, které mají tisíce fanoušků. Ovšem u každé můžeme najít trochu jiné definice, o co se v tomto fenoménu jedná. Jedno mají však společné a to heslo, které zní „*Neodnášej nic než fotografie, nezanechávej nic než stopy.*“⁵⁸

Z rozhovoru s fotografem nesoucí pseudonym DiverZant vyplývá, že hlavní je pro tyto průzkumníky místo, které je pro ně něčím zajímavé. Neničí tyto objekty, neodnášejí si z těchto míst nic, pouze se kochají místem, které je pro ně dobrodružstvím, potěšením.

*DiverZant v akci: při infiltraci.*⁵⁹

⁵⁸ DOHNAL, Radek. Urbex fotografové milují atmosféru rozkladu a nezanechávají stopy. In: *Xman.cz* [online]. 2015 [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: http://xman.idnes.cz/urbex-diverzant-02f-/xman-rozhovory.aspx?c=A150211_132050_xman-rozhovory_fro

⁵⁹ DiverZant. *DiverZant v akci: při infiltraci.* In: *Xman.cz* [online]. 2015 [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: http://xman.idnes.cz/foto.aspx?r=xman-rozhovory&c=A150211_132050_xman-rozhovory_fro

U nás se tomuto žánru zabývá například fotograf, jenž nese umělecké jméno DiverZant, se svou skupinou fotografů věnující se této tématice, mají vytvořené webové stránky (www.urbex.cz). Nyní, od 1. dubna budou mít výstavu s názvem „Čtyři fotografové jedna vášeň“ na zámku Nový hrad v Jimlíně. Ve spojení s tímto umělcem nalezneme několik rozhovorů či článků, co se týče této aktivity.

Podobnou tematikou, jako již zmínění zahraniční autoři, se zabýval také slovenský fotograf jménem Ondrej Čechvala. Tento fotograf používá černobílé fotografie, kterými dokumentuje svět. Tyto snímky velmi zdůrazní příběh dané lokality, emoce i výraz. Dokumentuje opuštěná místa, která navštěvuje při svých cestách po světě.

Ondrej Čechvala, Zabudnuté príbehy, Nemecko, 2013⁶⁰

Zdokumentoval například opuštěnou braniborskou nemocnici v Německu, která byla původně postavena jako sanatorium, která byla postavena roku 1898. Postupně se přistavovaly další budovy a vznikl komplex, který byl po dobu historie využíván německou i

⁶⁰ ČECHVALA, Ondrej. *Zabudnuté príbehy*. In: Stratený hledáček, Ondrej Čechvala - fotograf. [online]. 2015 [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <http://hladacik.fotocechvala.eu/zabudnute-pribehy/>

rudou armádou. Za první světové války se zde léčil i Adolf Hitler. V roce 2000 byl tento komplex uzavřen a začal chátrat. Nyní se postupem času mění v místo, jež má temnou atmosféru působí velmi mrazivým dojmem, dle mého názoru, je to historií i tajemnými pověstmi budovy, nemocničního komplexu, ale také chátrajícími převážně dlouhými chodbami.

Velmi zajímavé je porovnání, černobílých snímku Ondreje Čechvaly, stejného nemocničního objektu, který zdokumentovala také skupina zabývající se Urbexem. Mezi členy skupiny jsou právě DiverZant, Katka 920 a Rendy.

Katka 920, Nemocnice, Německo, 2013⁶¹

Tyto fotografie, jejichž autorkou, s uměleckým jménem, je Katka 920, jsou z toho samého místa, tedy Braniborské nemocnice. Ovšem každý tento snímek na nás působí jiným dojmem. Již známe temnou a tajuplnou historii tohoto místa. Černobílé fotografie, jejichž autorem je

⁶¹ Katka 920. *Pach dezinfekce i šero pitevný v braniborské nemocnici*. In: URBEX.CZ, průzkum moderních ruin. [online]. 2013 [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: urbex.cz/2013/11/pach-dezinfekce-i-sero-pitevny-v-braniborske-nemocnici/

Ondrej Čechvala, dle mého názoru, velmi tuto tajemnou stránku tohoto místa podtrhnou. Je zde výraz, emoce daného místa i jeho temný příběh. Naopak barevné fotografie, jejichž autorkou je Katka 920, vystihují přesněji chátrání daného místa. Můžeme zde vidět barevnou harmonii a hru světla a stínů. Velmi mrazivé jsou snímky z dlouhých chodeb s otevřenými dveřmi. Což působí velmi tajemně.

Průmyslový areál Dolní oblast Vítkovice⁶²

6 Odpuzuje i přitahuje

K této industriální krajině zaujímám dva protikladné postoje. Jeden postoj je vzhledem k zásahům do krajiny a znečišťování jejího okolí, jenž má dopad na faunu i flóru, negativní. Jelikož se mi nelíbí jeho zásahy do přírody, díky němuž se příroda zmenšuje, ničí. Spousta fauny zde umře následkem tohoto znečištění, které uniká mnohdy do okolní krajiny, a to jak do vodních ploch, tak do ovzduší.

Druhý, opačný, můj postoj je pozitivní díky takzvané kráse těchto industriálních materiálů v proměnách v čase, což mě velmi fascinuje. Tyto změny, kdy tento industriální materiál postupem času stárne a chátrá, čímž vzniká rez, která je dle mého názoru mnohdy velmi zajímavá. Vzhledem k tomu, že se mění struktury těchto materiálů a barevnost je, díky stárnutí daných objektů, také velmi zajímavá. Velice mě přitahují mapky, které vznikají okolo rezavějících materiálů. Tyto obrazce ve mně vyvolávají nejrůznější představy a fantazie.

6.1 Od dvorku po industriální komplex

Inspirací však bylo mnoho, od industriálního komplexu Dolní oblast Vítkovice, přes barevnou harmonii, rzi industriálních materiálů, které se pomalu měnily díky přírodním podmínkám, řádu těchto komplexů, až po dvorek babičky a dědečka, kde jsem našla plno

⁶² Kladno, areál huti Koněv v pozici mayského chrámu pohlcovaného vegetací. (foto V. Cílek) In: <http://krajina.kr-stredocesky.cz/article.asp?id=28>

těchto materiálů a na které mám velmi mnoho vzpomínek z dětství, až po vztah k této krajině, který je velmi rozporuplný. Ve vztahu v přirozené krajině se mi nelíbí a vadí mi, jelikož zasahuje a ničí prostředí, ale na druhou stranu, je v té ošklivosti tohoto železného materiálu a rzi určitá krása. Největší inspirací pro mě byla však návštěva industriálního komplexu, Dolní oblast Vítkovice, na Ostravsku. Z této návštěvy jsem byla velmi nadšená a plná nejrůznějších zážitků a také nápadů, jak pro mou výtvarnou tvorbu, tak i pro didaktické řady.

V něčem mě tato krajina plná industrie fascinuje. Možná to bude i duchem místa a hodnotami onoho místa, o kterých jsem se již zmiňovala a nadále se jimi budu zabývat u jednotlivých cyklů mých děl. Velmi mě fascinuje materiál, který je použit v průmyslu, jelikož se díky stárnutí a přírodním podmínkám neustále proměňuje a je o to zajímavější. Ošklivost se mění v jakousi krásu, kterou představuje rez a mapky rzi na těchto komplexech, ale i v okolí. Při návštěvě průmyslového komplexu ve večerních hodinách zde najdeme jisté kouzlo. Toto místo opuštěných objektů je velmi tajuplné a mytické. Člověk zde může sedět a meditovat či se kochat touto architekturou při západu slunce. Pokud to srovnám s přirozenou krajinou, která na nás také působí jistým dojmem. V přírodní krajině se také můžeme uvolnit, relaxovat a kochat se okolím. Avšak v každé z této krajiny se cítíme jiným způsobem. Samozřejmě, každý člověk je velmi individuální a tak může vnímat tyto krajiny rozdílně a také vztah k nim může být značně odlišný. Pokud porovnáím svůj postoj k jednotlivým typům krajiny. Samozřejmě se cítím lépe, pohodlněji a klidněji v přírodě. Zde mohu relaxovat, uklidnit se a kochat se krajinou okolo. Ale zde nás může něco rozptylovat, pozorujeme okolí, posloucháme zvuky zvířat, místa i třeba větru. Což však netrvá věčně, brzy toto okolí známe a můžeme v klidu relaxovat. Určitě je to i tím, že je tento typ krajiny pro nás přirozenější. Na rozdíl od industriální krajiny, kde je větší klid, místo je totiž opuštěné. Ale i v tomto případě mě rozptylují jednotlivé objekty, které nabádají člověka k jejich prozkoumání. Toto místo nás přitahuje díky dobrodružství, zážitkům a také adrenalinu, kdy člověk probádává místa, která nejsou ve většině případu lidem otevřená. Což může, dle mého názoru, velmi úzce sousedit se zločinem. Tyto místa jsou velmi mytická, je zde jisté napětí, které vychází ze samotných objektů díky jejich dynamickému tvaru. Oproti krajině, která je klidnější, nás zde stále něco rozptyluje, netrvá to pouze nějakou dobu. Stále je co objevovat na každém kousku těchto komplexů.

Ale i ve dne, kdy na tyto objekty dopadají sluneční paprsky je vytvořena velmi zvláštní a krásná atmosféra. Vznikají zde obrazy na industriálních komplexech díky dopadu slunečních paprsků.

6.2 Postup procesu mé tvorby

Můj první impuls a také nápady, a to jak pro mou vývratnou tvorbu, tak i pro didaktickou část, se odvíjí především s prací industriálních materiálů, které mě ohromily při návštěvě průmyslového komplexu v Dolní oblasti Vítkovic, jedná se především o beton a železo, kde mě zaujala především dynamika a barevná harmonie jednotlivých objektů.

V mých cyklech jsem pracovala velmi intuitivně. V mnoha případech jsem během procesu pozměnila nejen materiál, ale i postup tvorby děl. Nejprve jsem měla určitou představu, návrh, avšak po osahání daného materiálu jsem v procesu změnila určité znaky mé tvorby. K čemuž jsem se v mnoha případech dopracovala pomocí pokusu a omylu, tedy poučení se chybou či vyzkoušením několika možností. Tím mi byly všechny mé procesy a možnosti tvorby mé práce velkým přínosem, jelikož jsem některé zkušenosti či nápady uplatnila v mém didaktickém působení, při výtvarné práci s dětmi. S výslednými díly jsem spokojena. Samozřejmě by se zde dalo mnohé vylepšit, což je otázkou času, vzhledem k tomu, že se této tématice a tvorbě budu i nadále věnovat.

Mým prvním návrhem byla díla, ve kterých jsem měla v plánu pracovat s reálným materiálem, který nalezneme v těchto komplexech. Vytvořila jsem tři práce.

Vzhledem k jejich váze jsem však došla k závěru, že je velmi nereálné, vzhledem k dopravě a přenášení, s betonem pracovat. Přesto jsem vytvořila cyklus, s názvem industriální dvorek, ve kterém jsem tento materiál použila. Jistě mi byla tato práce velkým přínosem, jelikož jsem si ohmatala tento materiál a vyzkoušela jsem si způsob a postup práce. Mou prvotní inspirací byla harmonická barevnost kladenského průmyslového objektu a to především jedné chátrající budovy. Velmi mě tato barevnost zaujala.

Bohužel, vzhledem k tomu, že vznikla tři rozměrná a těžká díla, které není možné přepravit. Rozhodla jsem se tyto díla zdokumentovat.

Při práci s betonem jsem si uvědomila, že zde jde taky, v určitém případě, o náhodu. Měla jsem totiž již vytvořené dílo, které schlo, ovšem netušila jsem, že by se mohlo do druhého dne ještě nějak proměnit. Avšak stalo se. Druhý den jsem kontrolovala díla a zjistila jsem, že se na

jednom z děl objevily stopy myšky, která se po díle proběhla. Zde jsem si uvědomila, že v krajině, kde tyto stavby a objekty vznikají, kde se s tímto materiálem pracuje je i fauna. Což znamená, že průmyslové komplexy zasahují do okolí a mohou narušovat život zvířat, která zde žijí. Naopak i fauna může zasahovat do těchto objektů. Ovšem mým dílům tato skutečnost dává nový další rozměr a to problematiku propojení krajiny a industriálních komplexů.

Po této zkušenosti s betonem jsem se rozhodla zvolit lehčí materiál, který by ovšem splňoval stejnou funkci. Vyzkoušela jsem modelářskou sádro, která se mi v tomto případě velmi osvědčila, tento materiál jsem zvolila i pro práci s dětmi. Vzhledem k tomu, že v prvním cyklu jsem pracovala s materiály, které jsem našla na dvorku u babičky a děti, využila jsem nejen beton, ale i další materiály, které ležely na dvorku, mezi kterými byly hřebíky, cihly, došky, dráty a různé železné předměty. U sádry jsem se rozhodla, že využiji staré rezavé hřebíky. Přemýšlela jsem, zda použiji bílou či šedou sádro. Rozhodnutí bylo jednoznačné, jelikož u bílé sádry lépe vynikne rez. Bude zde velký kontrast těchto dvou barev, což byl jeden z mých záměrů. Chtěla jsem totiž na tuto krásu, jako je rez; přesněji na stárnutí a chátrání těchto materiálů; a mapky, které vytváří, poukázat.

V prvé řadě bylo mým návrhem vytvořit dílo velkých rozměrů, přibližně 100 x 100 cm. Nejprve jsem v prvním díle pracovala s hřebíky, které jsem do sádry zasazovala rovnoběžně. Avšak až po vyjmutí jednotlivých hřebíků, kdy se dané dílo rozpadlo, mi přišlo zajímavější. Vznikl zde jakýsi odkaz na daný materiál, stopy v podobě rzi a prohlubní (viz. fotografie). Ovšem po vyzkoušení práce s tímto materiálem, kdy se mi při manipulaci dílo rozbilo, jsem tuto velikost zvážila a opět přehodnotila, vzhledem ke křehkosti tohoto materiálu.

Vyzkoušela jsem nahradit sádro plátnem, čtvercového rozměru, které je neutrální, co se týče způsobu umístění a vzhledem k vyjádření dané problematiky. S plátnem se pracovalo opět jiným způsobem, což bylo velmi zajímavé. Leč nebylo zde tolik možností, jako je tomu u sádry. Zde jsem vytvořila cyklus o 4 obrazech. Kde jsem se snažila vyjádřit odpor, co se týče hrubého zásahu do okolní krajiny, ale zároveň i krásu tohoto chátrajícího materiálu. Inspiraci pro mě byl umělec Karel Malich a jeho obdobná práce s plátnem, který místo hřebíků použil dráty. Pomocí probodávání plátna a usazování hřebíků jsem se snažila vyjádřit problematiku, kterou jsem již nastínila výše. Po vyjmutí většiny hřebíků mi přišla tyto díla zajímavější, díky rezavým stopám, které zde hřebíky zanechaly. Opět se zde zrodil nový rozměr, který vznikl již u prvního díla se sádro, a to je odkaz, stopa rezavého objektu. Avšak tato díla stále

nevyjadřovala onu dynamiku, kterou v těchto průmyslových komplexech vnímáme. Vyjadřovala pouze řád, který zde také určitým způsobem vnímáme. Proto jsem se rozhodla vrátit zpět k sádře a vytvořila jsem více malých objektů, které dohromady vytvářejí jeden cyklus. Zvolila jsem jiný postup práce s těmito rezavými hřebíky. Zde šlo hlavně o náhodu, která jednotlivým dílům, dle mého názoru, dodává větší dynamiku. Do jednotlivých ploch se sádrou, která měla hustější konzistenci, jsem házela více hřebíků najednou. Poté jsem s nimi ještě různě manipulovala a hýbala. Čímž se vytvořila větší dynamika a podtrhla problematiku hrubého zásahu do krajiny. I rez, která obarvila okolní sádku, ji podpořila.

Při tvorbě těchto cyklů děl mě natolik uchvátil proces proměn těchto industriálních materiálů, jež zanechávaly stopy rzi především na plátnech a sádře, kde tyto mapy díky světlému povrchu zanechávaly velký kontrast, čímž vynikly do popředí. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla pracovat se samotnou rzí, kterou jsem namalovala obraz s industriální tematikou. Tento cyklus navazuje na předchozí práce. Byla to velmi zajímavá zkušenost, jelikož se rzi se pracuje podobně, jako s jedním odstínem vodové barvy, ovšem rez má jinou konzistenci a tak nemůžeme ihned vytvořit tmavý odstín na rozdíl od barev. Práci rzi bych přirovnala k malování pomocí jemných, barevných valérů. Kde jsem musela nánosy postupně opakovat, aby vynikla hustota a kontrastní odstín rzi.

Pokud se ohlédnu za svou dosavadní tvorbou s těmito materiály, musím říci, že mě opravdu obohatil tato tematika a způsob tvorby. Každý cyklus byl pro mne určitým způsobem přínosem, proto jsem se rozhodla zde zdokumentovat všechny má díla, která v procesu tvorby vznikla. Každý cyklus je charakteristický svým postupem práce i problematikou, kterou vyjadřuje. Z každé tvorby si odnáším ponaučení z nepovedeného či jak se s tímto materiálem a tematickou dá pracovat i změny, které mohou vést k lepším výsledkům a také zkušenost, kterou jistě v budoucnu využiji.

Dalším, velmi odlišným cyklem, byl fusing. Tuto techniku jsem zvolila díky procesu tvorby, kdy se pracuje se sklem, které se spéká v pecích při vysokých teplotách. Stejně jako v průmyslových komplexech se pracuje s pecemi a ohněm. Tato technika je velmi zajímavá a jsem moc vděčná, že jsem si jí mohla také na Střední umělecké škole sklářské, ve Valašském Meziříčí, vyzkoušet a vytvořit si zde můj cyklus, který je zaměřen převážně na problematiku zásahu do krajiny, což se snažím vyjádřit barevností pomocí barevných pigmentů, který je zapečen mezi skly. Zde nejde o hrubý zásah do okolní krajiny, jako tomu bylo u předchozích

cyklů, „*Hrubý zásah*“ a „*Krása proměny industrie*“. Šlo o zásah do krajiny z ekologického hlediska, tedy o znečištění okolí díky těmto komplexům, a to jak do ovzduší, tak i do vody a krajiny. Jak výpary ovlivňují, znečišťují a ničí přírodu. Místo industriálního materiálu jsem zde použila tvrdší alabal, který je odolnější vůči žáru a vzhledem se dosti přibližuje.

Níže popisuji opravdu hrubým způsobem jednotlivé cykly, v následujících kapitolách se jim věnuji detailně.

Celkem jsem vytvořila pět cyklů uměleckých děl. V úvodu nastíním své cykly děl, kterým se budu v následujících kapitolách podrobně zabývat.

V prvním cyklu, s názvem „*Industriální dvorek*“ jsem se zaměřila na menší industriální komplex na dvorku mé babičky a dědy, jeho hodnotu, která je tvořena vzpomínkami a vztahem k tomuto místu. Tento cyklus se skládá z celkem tří obrazů, velkých rozměrů.

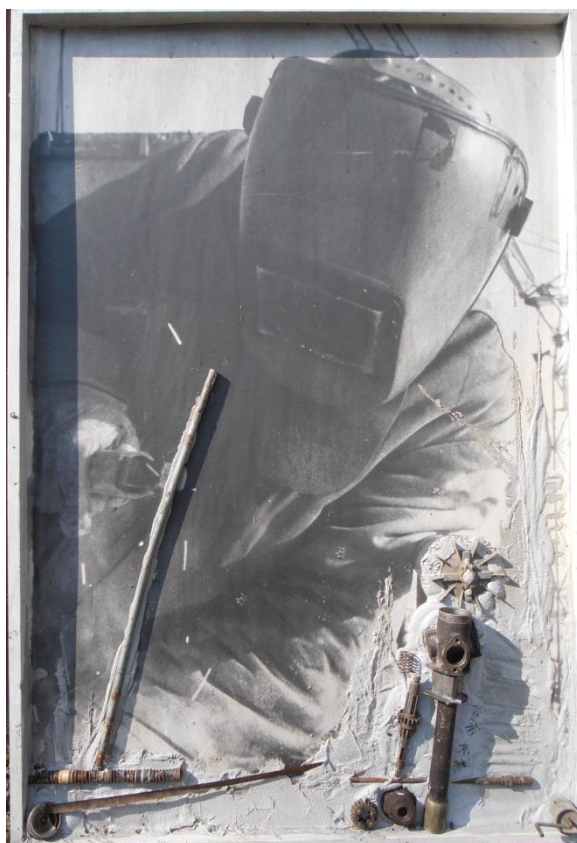
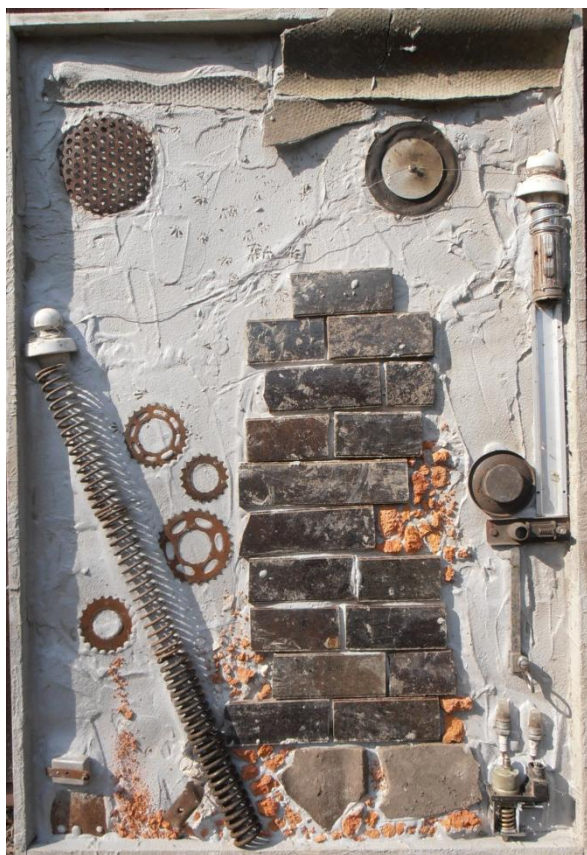
Dalším cyklem jsou skleněné obrazy s názvem „*Dopady industrie*“ Zde jsem se zaměřila převážně na své postoje a vztah k této industriální krajině z pohledu ekologie, tedy devastaci přírody. Tento cyklus se skládá celkem ze čtyř děl o rozměrech 28x58 cm. V tomto cyklu na sebe jednotlivá skla navazují a je možné z nich poskládat jedno velké dílo.

Třetím cyklem je dílo s názvem „*Krása proměny industrie*“. Tento cyklus se skládá pouze z jednoho díla, které je ovšem velkých rozměrů. Tato práce je zaměřená na proměny a stárnutí industriálních komplexu v časovém horizontu. V tomto případě jsem použila čtvercový formát, který je neutrálním, dle mého názoru. Zde jsem nechtěla vystihnout, jako třeba v mé bakalářské práci, horizont krajiny, kde jsem použila formát podlouhlý na šířku. Také mi nešlo o vertikální a velikost těchto industriálních budov, kterou bych vystihla použitím podlouhlých formátů umístěných na výšku. Naopak jsem usilovala vyjádřit proměny těchto industriálních materiálů v čase, jeho stárnutí. Snažila jsem se využít veškerý autentický industriální materiál, jako je i beton. Ovšem po zkušenostech jsem zjistila, že vzhledem k hmotnosti těchto výsledných děl není možné je snadno přemísťovat, a tím jsem zvolila materiál, bílou modelářskou sádro, která mi ono přemísťování umožní a lépe se s ním pracuje, navíc na ní více vyniknou stopy rzi. Zde jsem pracovala se surovinami, stejně jako umělec Jiří Sekal, které jsem našla. Jsou to staré nepotřebné předměty, které zasazují do nového konceptu, dostávají novou funkci.

Dalším cyklem, který velmi úzce souvisí s předchozími cykly, se nazývá „*Kouzlo rzi*“. Tento cyklus tvoří jedno plátno, které je větších rozměrů, a to 60 x 60 cm. Zde jsem se snažila namalovat obraz s industriální tematikou pouze za pomoci rezavé vody a rzi. Velmi mě uchvátily rezavé stopy na plátně a sádře v předchozích cyklech, a tím mě napadlo pracovat právě pouze s její pomocí.

Posledním cyklem jsou díla s názvem „*Hrubý zásah*“, který se skládá ze 3 děl. Inspirovala jsem se díly umělce Karla Malicha a jeho práci s industriálním materiálem a propojením s plátnem. Zde jsem se pokoušela vystihnout nejen stárnutí, řád a proměny materiálů, ale také vztah k okolní krajině a jeho hrubé zásahy do ní. Použila jsem industriální materiály, mezi kterými se nachází například hřebíky různých velikostí a staří, dráty různých velikostí. Tyto pomůcky jsem různě propojila s plátnem, ať už lepením, prořezáváním či propichováním. Jakmile jsem měla hotové dílo, nechala jsem na něj působit povětrnostní a klimatické podmínky. Chtěla jsem tímto docílit proměny těchto materiálů a dotvořit dílo pomocí přírody.

7 Cyklus s názvem „Industriální dvorek“

V tomto cyklu jsem se zaměřila na menší industriální krajinky, které můžeme najít na zahradách či dvorech starších domků, převážně tedy na vesnicích u starších obyvatel.

Snažila jsem se vytvořit abstraktní obrazy, které vychází ze skutečných materiálů, a to tedy z betonu, kachliček, došek, cihel, řetězů a dalších zajímavých materiálů, které jsem našla na dvorku u babičky a dědečka, kde tento cyklus vznikl. Každé místo má svého ducha a hodnotu. Jistě, že duch místa i hodnota daného prostoru se liší dle dané lokality a typu místa. Například jinou hodnotu bude mít chráněná krajinná oblast a jinou hodnotu bude mít soukromá zahrádka. A to platí také u ducha místa, jiný duch místa bude v lokalitě, kde se odehrála v minulosti významná bitva a jiný duch místa bude v domě, ve kterém člověk prožil své dětství. Zde se jedná spíš o historii a vzpomínky na dané místo a také jaký k němu máme vztah. Poněvadž jsem zde prožila mnoho času v dětství, je pro mě toto místo velmi hodnotné, mám k němu totiž silný citový vztah. Cítím se zde velmi dobře.

Jelikož na tento dvorek mám velmi mnoho vzpomínek z dětství, trávila jsem zde jako malá velmi mnoho času. Babička s dědečkem žijí na vesnici nedaleko lesa. Na dvorku můžeme totiž najít velmi mnoho přebytečných věcí z tohoto industriálního materiálů, jako jsou nepotřebné staré zrezivělé hrnce a kbelíky, řetězy, ale také nevyužité cihly, dlaždice...

Vzhledem k tomu, že má babička s dědou hospodářská zvířata, jako jsou ovce, slepice a kačeny, ale také domácí zvířata, tedy psy a kočky, najdeme zde spoustu předmětů a stavení pro ně. Když jsem byla malá, pamatuji si, že chovali také králíky a zůstala zde po nich králíkárna, která je dobrým příkladem, protože je sestavena pomocí těchto materiálů – hřebíků, betonu, železa, střešní krytiny, pletiva, ale také dřeva. Tyto materiály, jako beton, hřebíky, střešní krytinu, cihly a předměty z industriálních materiálů jsem použila v mém cyklu. Vytvořila jsem abstraktní tvorbu, která vychází ze skutečných materiálů. Zaměřila jsem se na barevnou harmonii, která mě velmi uchvátila například v industriálním komplexu Poldovka v Kladně, kde díky svému chátrání vypadají některé části objektů velmi zajímavě a to nejen svou barevnou harmonií.

Tyto materiály jsem připevňovala na staré nástěnky o rozměrech cca metr a půl na devadesát centimetrů. Byly to staré nástěnky z minulého století, kde byly černobílé fotografie oslavující práci. Například na jedné nástěnce byla fotografie dělníka, který něco svařoval. Což dle mého názoru by byla škoda celé zakrýt a tak jsem této staré fotografii využila. Vycházela jsem zde z fotografie a pouze dotvořila pár detailů pomocí betonu a železných materiálů.

8 Cyklus s názvem „Dopady industrie“

Jednotlivá skla z tohoto cyklu na sebe navazují, zde je cyklus vyfocen proti oknu.

Foceno na bílém papíře.

Jednotlivá skla z tohoto cyklu na sebe navazují, zde je cyklus vyfocen proti oknu.

Focena na bílém papíře.

Vzhledem k tomu, že jsem navštívila také Třinecké železářny, které jsou stále v provozu, odnesla jsem si z této návštěvy rozporuplné pocity. Protože zde bylo okolí posypané popelem, budovy okolo železáren byly zaprášené, voda, která protékala okolo tohoto průmyslu, byla znečištěná a z komína, tohoto komplexu, tryskal oheň. Byla to velmi zajímavá podívaná, avšak pro okolní přírodu devastující.

Právě proto jsem vytvořila tento cyklus industriální krajiny, kde jsem se zaměřila převážně na své pocity z toho, jak tyto industriální komplexy zasahují do okolní krajiny, jak je okolní krajina devastovaná. Tedy jaký dopad mají tyto průmyslové komplexy na okolí. U tohoto cyklu jsem zvolila techniku zvanou fusing. Jde o spékání skel v pecích, kde se pohybuje teplota okolo 800 stupňů Celsia, poté se zvolna chladí. Tuto techniku jsem si vybrala právě díky těmto pecím a ohni, což je charakteristické pro průmysl. Mezi jednotlivá skla jsem vkládala barevné pigmenty, sklíčka a také alobal, který je charakterizující pro tuto industriální stavbu. Barevné pigmenty jsem zaměřila nejen na barevnost stáří tohoto komplexu, tedy chátrání těchto staveb, kdy se zde začíná tvořit rez a také popel, který vzniká na okolní přírodě a stavbách, ale také na své pocity z těchto komplexů v rámci ekologie.

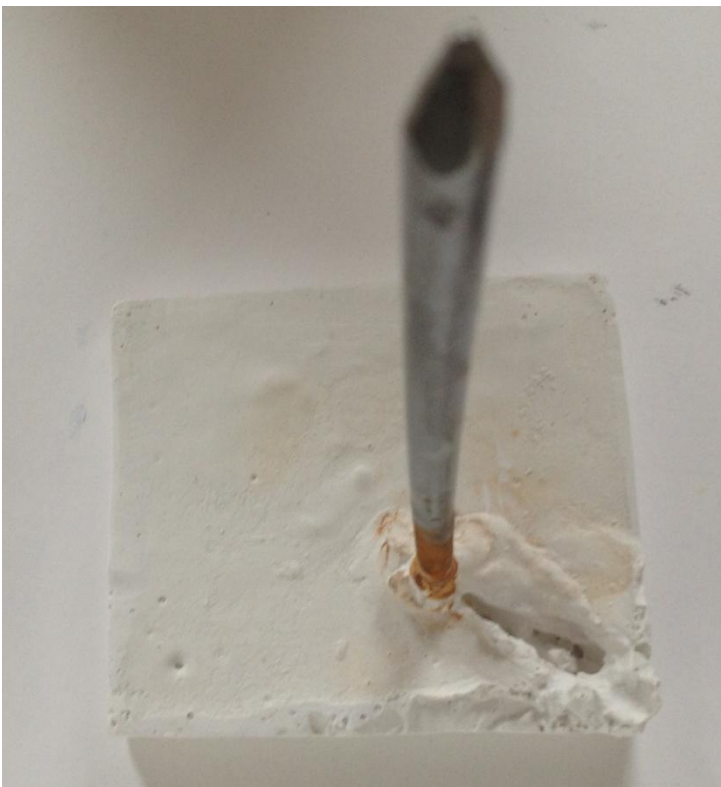
Vytvořila jsem cyklus o 4 dílech v podobě skel větších rozměrů, které jsou orientovány vertikálně. Tyto skla se dají zavěsit do prostoru, což je zde velmi důležité, vzhledem k jejich průsvitnosti. Pokud se na tato díla díváme proti světlu, vidíme zde detaily, které velmi snadno přehlédneme. Mezi tyto prvky patří struktura skla, pigmentu i samotná barevnost.

9 Cyklus s názvem „*Krása proměny industrie*“

A

Poslední dílo tohoto cyklu představuje neopracovaný blok sádry do čtverce. Svým různorodým povrchem připomíná onu krajinu, která se neustále proměňuje.

Vytvořila jsem abstraktní díla, která jsou inspirována stárnutím industriálních materiálů. Zde jsem se zaměřila na více problematik najednou. Na dynamiku industriálních procesů, zásahy do krajiny a proces stárnutí, přeměn a chátrání tohoto materiálu. V čemž je, dle mého názoru, určitá krása. Rez vytváří struktury a mapy na okolních objektech a materiálech. A to převážně na materiály, které jsou běžně dostupné v každém železářství a jiných obchodních řetězcích. Ovšem v mém díle jsem nepoužila pouze nové koupené předměty, hřebíky, ale také naopak staré nepotřebné hřebíky, které jsem našla, stejně jako umělec Zbyněk Sekal. V tomto díle nenaleznete řád a barevnou harmonii, jako je tomu v jeho dílech. Právě naopak, v díle je zachycena dynamika, svým způsobem barevná harmonie, ale i kontrast, který je tvořen bílou sádrou a mnoha odstínů rzi. Tímto nalezené materiály zasazují do nového konceptu, dostávají novou funkci.

V tomto cyklu jsem nechtěla vystihnout, jako třeba v mé bakalářské práci, horizont krajiny, kde jsem použila formát podlouhlý na šířku. Také mi nešlo o vertikálnost a velikost těchto industriálních budov, kterou bych vyjádřila použitím podlouhlých formátů umístěných

na výšku. Naopak, mi šlo o proměny těchto industriálních materiálů v čase, jeho stárnutí, jak jsem již zmínila, proto jsem použila čtvercové formáty, pro jejich neutralitu.

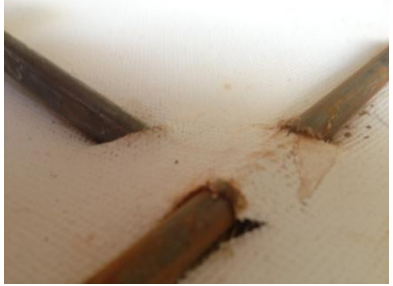
Zde jsem chtěla použít veškeré autentické industriální materiály, jako je i beton. Při zjištění, že se tyto práce špatně přemísťují, vzhledem k jejich hmotnosti, zvolila jsem materiál, bílou modelářskou sádro, která mi ono přemísťování umožní a lépe se s ním pracuje, navíc na ní více vyniknou stopy rzi, chátrání a proměny těchto industriálních materiálů.

Nejprve jsem měla v plánu vytvořit pouze jeden objekt velkých rozměrů, avšak během procesu tvorby se mé nápady a postupy proměňovaly, od původního nápadu jsem upustila, vzhledem ke křehkosti tohoto materiálu, jako je sádra. Zvolila jsem menší bloky, které charakterizují tuto problematiku. Mým návrhem bylo skládat tyto hřebíky do sádry, ovšem to nevyjadřovalo stále onu dynamiku těchto komplexů. (Viz. fotografie). Zvolila jsem proto jiný způsob tvorby pro vyjádření těchto problematik. Hřebíky jsem se rozhodla libovolně vhadzovat do vytvořeného rámu pro odlévání bloků sádry. Zde ihned na rozdíl od prvotního pokusu vynikla dynamika a také problematika hrubého zásahu do krajiny, kterou jsem v tomto cyklu chtěla také vyjádřit. Po vhození rezavých hřebíků do sádry jsem s nimi ještě občas, pro zdůraznění daného zásahu, manipulovala, čímž se daná problematika ještě více zvýraznila. Měla jsem v plánu nechat bloky sádry neopracované, byla zde struktura krajiny, která vznikla za pomoci igelitového sáčku. Ovšem po dlouhém uvažování jsem se rozhodla pro opracování těchto bloků, čímž opět vynikl zásah a dynamika hřebíků. Rez, která obarvila sádro okolo, jí také podtrhla.

Obdobným způsobem jsem se zabývala s žáky 9. třídy na základní škole ZŠ Vodičkově, viz didaktická část, vycházela jsem ze svého cyklu abstraktní tvorby s názvem „*Industriální dvorek*.“

10. Cyklus s názvem „*Dopady industrie*“

Převážně v tomto posledním díle můžeme vidět problematiku onoho hrubého zásahu do krajiny. Kdy v malém množství tento problém tolik nevnímáme. Pokud se podíváme na dílo s odstupem, tento zásah je pouze patrný, avšak pokud se přiblížíme a detailně podíváme, vidíme tento hrubý zásah industriálního materiálu a jeho následky na okolí.

Zde jsem se snažila vyjádřit, skrz abstraktní tvorbu, převážně svůj druhý, negativní, postoj k této industriální krajině, který se ovšem propojuje s mým pozitivním postojem vzhledem k jeho mnohdy úchvatným proměnám materiálů. Zaměřila jsem se nejen na stárnutí industriálních materiálů, ale také na jejich mnohdy drsné a hrubé zásahy do okolní krajiny. Když se podíváme okolo sebe, můžeme všude tyto zásahy pozorovat, například elektrické vedení na polích, železniční koleje, které vedou skrz krajinu. Snažila jsem se vyjádřit, jak je krajina ovlivňovaná těmito materiály a také jaký mají dopad na okolí, ať už estetický nebo i fyzický, čímž myslím ničení a znečištění okolí. Má představa, jak ztvárnit tuto problematiku, byla inspirovaná díly umělce Karla Malicha. Ovšem v mém cyklu nešlo pouze o vyjádření dané problematiky, ale inspiraci industriální krajinou, její stárnutím a proměnami v čase, řádem a náhodě, ale hlavně vyjádření hrubých zásahů průmyslových materiálů do okolní krajiny. Je zde zachycen řád, opakování, což můžeme nalézt i v dílech Zbyňka Sekala.

Vytvořila jsem si návrhy, kde jsem chtěla použít industriální materiály, mezi kterými se nachází například hřebíky různých velikostí a staří, dráty různých velikostí. Tyto materiály jsem chtěla různě propojit s plátnem, ať už lepením pomocí sádry, kterou jsem nahradila beton, prořezáváním či propichováním.

Jakmile jsem ale začala vytvářet tento cyklus děl, rozhodla jsem se pro jiný způsob práce s těmito materiály. Tento postup mi přišel jemnější a vystihoval nejen onu problematiku, ale také řád a zároveň i náhodu v industriálních komplexech. Proto jsem se rozhodla použít pouze hřebíky různých velikostí, které jsem propichovala do plátna. Snažila jsem se o co nejjemnější zásah, který je ale zároveň velmi hrubým, pokud se zaměříme na pravý význam a funkci malířského plátna, jako ušlechtlejšího materiálu. To samé představuje krajina, do které jsou mnohdy jemně zakomponované industriální objekty, jako například plot, elektrické vedení, kolejiště. Zároveň je tento zásah velmi hrubým a krajinu ovlivňuje. Stejně jako na plátně zde vznikají určité proměny. Jakmile jsem měla hotové dílo, nechala jsem na něj působit povětrnostní a klimatické podmínky v různých intervalech, od týdne až po měsíce. Přesně, jako je tomu v krajině. Díla jsem vystavovala různým povětrnostním vlivům a dešti.

Chtěla jsem tímto docílit proměny těchto materiálů a dotvořit dílo pomocí přírody. Bylo velmi zajímavé sledovat tyto proměny děl. Malířské plátno představuje onu krajinu, kterou narušují industriální objekty v podobě železných hřebíků a drátů. Použila jsem malířská plátna čtvercového charakteru, o velikosti 40 na 40 cm. Využila jsem neutrální formát, jelikož jsem nechtěla vystihnout ani vertikální ani horizontální této průmyslové krajiny.

Chtěla jsem vystihnout tuto proměnu v čase, tedy stárnutí těchto materiálů a jejich krásu. Proto jsem použila nové pomůcky, u kterých jsem vytvořila a urychlila proces stárnutí a chátrání pomocí vody a, dle doporučení, Sava. Je velmi zajímavé vidět tuto konfrontaci tohoto materiálu a času.

11. Cyklus s názvem „*Kouzlo rzi*“

Vyfoceno proti světlu.

Tímto způsobem vznikala rez, se kterou jsem tento cyklus malovala.

Tento cyklus; který se skládá z jednoho díla, jež je namalováno na plátně o rozměrech 60 x 60 cm; vznikl, díky předchozí tvorbě cyklů, na který toto dílo navazuje. Ty mě inspirovaly pro tento záměr malovat pouze za pomoci rzi. Uchvátila mě práce s industriálním materiálem a jejich proměnami. Tento proces rezivění je, dle mého názoru velmi zajímavý a fascinující. Velmi mě zaujaly stopy, jež nechávaly rezavé hřebíky na sádře či plátnech. Samozřejmě jsem si vybrala industriální námět, který jsem ztvárnila pomocí rezavé vody a rzi. Také jsem využila rezavé hřebíky, kterými jsem na obraze vytvářela autentické stopy tohoto industriálního materiálu.

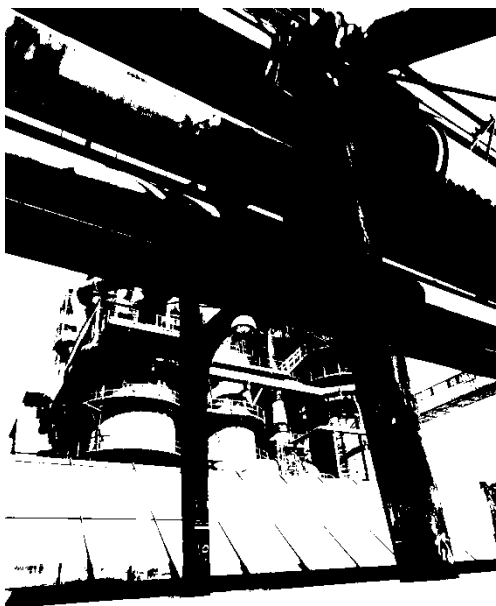
Bylo velmi těžké dané dílo namalovat právě díky konzistenci rzi, která nešla nejlépe nabrat na štětec tak, jak tomu je například s akvarelovou barvou, proto byly velmi dobrou variantou autentické stopy jednotlivých hřebíků, ze kterých jsem vytvářela onu rez ve větší hustotě. Tvorbu jsem vytvářela pomocí jemných valérů, které jsem překrývala v takové míře, následně totiž došlo k výraznějšímu tónu. Do vody, ve které se jednotlivé hřebíky nacházely, jsem přidala i trochu Sava, které mi bylo doporučeno pro urychlení procesu rezivění. (Dle pohledu pána v obchodě s těmito potřebami jsem zjistila, že jsem asi jediná, která shání hřebíky, které musí zrezivět nejlépe hned). V tomto cyklu jsem si pohrávala s myšlenkou doplnit dílo o hřebíky, které by podtrhly jednotlivé linie namalovaného detailu z industriálního komplexu Dolní oblast Vítkovice. Ovšem nakonec jsem zvolila čistou formu díla, tedy pouze malbu pomocí rzi, kterou jsem doplnila o pouhé rezavé stopy chátrajících hřebíků, které danou problematiku a hlavně linie detailu tohoto industriálního objektu ještě více podtrhly.

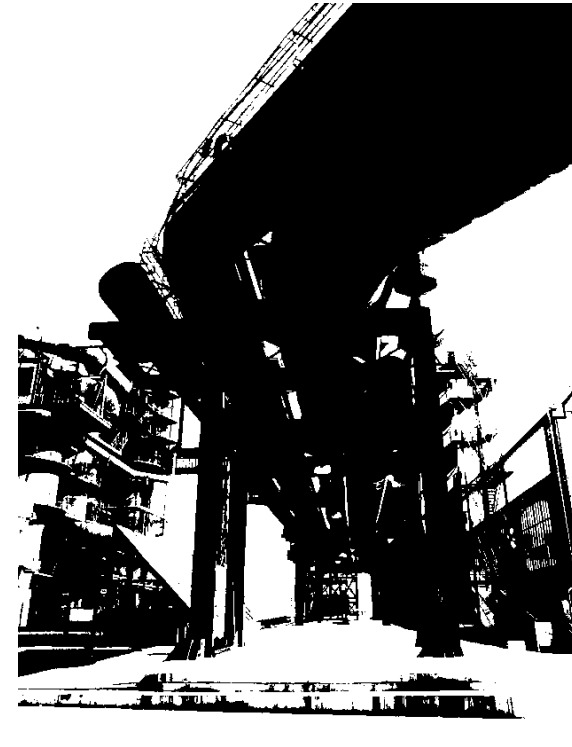
Určitě by se dal tento nápad použít i v hodinách výtvarné výchovy, což si dovolím říct, že by to pro žáky mohlo být také velmi zajímavé. Jde sice o malbu, na kterou jsou zvyklí, ale opět je zde jistý posun a to ten, že malují pouze pomocí rzi. Nemáme tu barevnou škálu, pouze mnoho odstínů této rzi. Z čehož, dle mého názoru, mohou vzniknout také velmi zajímavá díla. Tento návrh bych realizovala s žáky od 7. třídy. Kterým bych nejprve vysvětlila možnosti práce s touto technikou, podělila bych se s nimi o svou tvorbu a zkušenosti.

Tento obraz zakončuje a navzájem propojuje jednotlivé cykly. Pracuji zde s prvotní inspirací, která mě přitahuje na těchto starých a opuštěných, chátrajících komplexech. Tento cyklus mě velmi obohatil, je to opět velmi rozdílná práce s touto industriální tematikou.

A vzhledem k tomu, že jsem se ve své bakalářské práci věnovala především malbě, rozhodla jsem se jeden obraz namalovat i v mé diplomové práci. Ovšem opět pomocí industrie.

Na závěr této výtvarné části vkládám ještě několik fotografií pořízených v průmyslovém komplexu Dolní oblasti Vítkovic v Ostravě. Tyto fotografie jsem převedla do černobílé barvy, což vypadá opět velmi zajímavě a dalo by se s tímto zase pracovat různými způsoby, například v grafice či použít techniku fotogramů.

Název projektu: „Železná krajina okolo nás“

Tematický celek: Industriální krajina

Realizované náměty:

1. „Železo okolo nás“ (objekt)
2. „Krajina ze železa“ (polo-řízená imaginace)
3. „Živý obraz“ (plastický obraz)
4. „Železné město“ (fotogramy)

Nerealizovaný námět - příprava:

1. „Moje továrna“

Místo pedagogické praxe: ZŠ Vodičkova, Vodičkova, Praha 1, 110 00

Vedoucí učitelka praxe: Ak. soch. Edita Devínská

Vyučující: Bc. Monika Kuchynková

Třída (věk žáků): 5., 8., 9. třída (10 - 15 let)

Cíl: *Seznámení žáků s industriální krajinou a umělci, kteří s industrií nebo technikou vytvářenou v hodině souvisí. Rozvoj komunikace, fantazie, kreativity a představivosti.*

Seznámení žáků s industriálními materiály a jejich možnostmi tvorby.

Osnova přípravy na vyučování:

1. Anotace
2. Tematický celek, téma, námět
3. Klíčová slova
4. Cíl hodiny
5. Výtvarný úkol

6. Použité techniky a tvůrčí postupy
7. Použité materiály a nástroje
8. Motivace, didaktické postupy
9. Materiály a zdroje, které budou mít žáci k dispozici
10. Počet tvůrců jedné práce
11. Čas potřebný k výtvarné práci
12. Minutový scénář vyučovací jednotky
13. Reflektivní dialog
14. Vazby v tematickém plánu, v ŠVP a vztahy k obsahu RVP
15. Vztahy k výtvarné kultuře
16. Reflexe
17. Přílohy
18. Fotodokumentace

1. VÝTNARNÝ ÚKOL „Železo okolo nás“

1. Anotace:

Tyto 2-3 dvouhodinové vyučovací jednotky jsou zaměřené na industriální krajinu, tedy krajinu železnou. Žáci pracují ve skupinkách přibližně po 5 ti žácích, kde si nejprve na formát o velikosti A2 společně vytvoří návrh na prostorovou tvorbu, tedy jak bude jejich krajina z drátů a alobalu vypadat. Jakmile budou mít návrh hotový a schválený učitelem, mohou začít pracovat na své prostorové tvorbě.

2. Tematický celek, téma, námět:

Tematický celek: *Industriální krajina*

Téma: *Prostorová tvorba*

Námět: *„Železo okolo nás“*

3. Klíčová slova:

Industriální krajina, Industrie, železo, továrny, krajina, dráty, alobal, návrh, umění, prostorová tvorba, Kratina Radoslav, Čestmír Suška, Dagmar Petrovická.

4. Cíl, cíle hodiny:

Práce s materiálem, prostorová tvorba, získané informace ohledně industrie, seznámení se s umělci a jejich pracemi. Rozvoj spolupráce ve skupinách a se spolužáky, rozvoj komunikace. Kreativita, fantazie a představivost, nápaditost.

5. Výtvarné úkoly:

Zadání práce:

Dnes si vytvoříme svou vlastní krajinu ze železa, tedy prostorovou tvorbu. Víte, co je to prostorová tvorba? Co to je prostor? Budeme pracovat ve skupinkách po pěti žácích. Skupinky si vytvořte sami. Ve skupině navrhnete na papír, který dostanete návrh, jak by vaše krajina ze železa měla vypadat. Může to být stará továrna, kus plotu, cesty, lešení, cokoliv...

Je to pouze na vás, jak se ve skupince domluvíte a co společně vytvoříte. Výsledný návrh budeme vytvářet z drátů různých velikostí a alobalu, proto nezapomeňte svůj návrh tomuto materiálu přizpůsobit. Návrh nakreslete tak, aby šel z těchto materiálů poté vytvořit.

Víte, kdo takovou prostorovou tvorbu vytvářel? Ukážeme si některá díla od českých, ale také světových umělců (viz. 9. Materiály a zdroje, které budou mít žáci k dispozici).

Výtvarný úkol:

Vytvořit návrh na prostorovou tvorbu z drátů a alobalu, následně tento návrh vytvořit z uvedeného materiálu a propojit všechna díla skupin navzájem.

Výtvarný problém:

Řešení prostoru a objektu. Objekt v prostoru a práce s materiálem. Práce s materiálem.

6. Použité techniky a tvůrčí postupy:

Prostorová tvorba

7. Použité materiály a nástroje, nutné vybavení, finanční náročnost projektu, případně využití vytvořených prací:

Dráty různých velikostí a délky, alobal, nůžky, papír velikost A2, tužky,

8. Motivace, didaktické postupy, instrukce:

Můj výtvar, který jim ukážu. Na kousku tohoto výtvaru předvedu, jak se s tímto materiálem může pracovat.

Díla na fotografiích, jak s tímto materiálem a tématem pracují umělci v českých zemích, ale i ve světě.

Fotografie různých továren, železných konstrukcí, novodobé stavby, apod.

9. Materiály a zdroje, které budou mít žáci k dispozici:

Fotografie různých továren, industriálních krajín. Fotografie různých uměleckých děl autorů,

kteří pracují s tímto tématem Industriální krajiny a také s těmito materiály, které budou mít žáci k dispozici při své práci.

Továrna Čestmíra Sušky, Dolní oblast Vítkovice, Kladno, Třinecké železářny, O2 Aréna, New Yorker, Radoslav Kratina, Karel Nepraš, Michal Trpák, Dagmar Petrovická, Aleš Veselý, Jakub Flejšar, Lukáš Rais, Zaha Hadid...

10. Počet tvůrců jedné práce:

Skupinová práce (*Skupiny po cca 5 ti žácích. Každá skupina bude vytvářet svou industriální krajinu, na závěr se tyto skupiny spojí a pokusí se tyto krajiny propojit dohromady*).

Věk žáků: *14-15 let (9. třída)*

Škola: *ZŠ Vodičkova*

11. Čas potřebný k výtvarné práci:

2- 3 dvouhodiny, tedy 4- 6 vyučovacích jednotek (180 – 270 minut).

Čistá výtvarná práce: 130 – 205 minut

12. Minutový scénář vyučovací hodiny včetně započítání reflektivního dialogu (odhadem):

Celkem: 180 - 270 minut

Motivace: 10 – 20 minut

Zadání práce: 10 minut

Samostatná skupinová práce: 100 - 160 minut

Spojení všech skupin a práce dohromady: 30 – 45 minut

Reflektivní dialog: 15 – 20 minut

Hodnocení: 15 – 20 minut

13. Předpokládaný obsah a zaměření reflektivního dialogu:

Reflektivní dialog:

Jak se Vám pracovalo s tímto materiálem? Co se Vám na těchto dílech líbí?

Jak se Vám pracovalo ve skupinách?

Kdo rozhodoval o tom, co se bude vytvářet? Domlouvali jste se všichni nebo někdo skupinu vedl?

Shodli jste se na společném návrhu? Více, co je to industrie? A kde se můžeme setkat se železem v krajině?

Jakou technikou jsme pracovali? Pamatujete si nějakého umělce, kdo s touto technikou pracoval?

Víte, kde se taková industriální budova tady v okolí nachází?

13. Vazby v tematickém plánu, v ŠVP a vztahy k obsahu RVP:

Očekávané výstupy:

Vybírá, vytváří a pojmenovává co nejširší škálu prvků vizuálně obrazných vyjádření a jejich vztahů; uplatňuje je pro vyjádření vlastních zkušeností, vjemů, představ a poznatků; variuje různé vlastnosti prvků a jejich vztahů pro získání osobitých výsledků.

Dílčí výstupy:

Seznámení se s technikou prostorové tvorby. Vytvoření vlastní prostorové tvorby na téma železo okolo nás.

Práce ve skupinách, rozvoj komunikace se spolužáky.

Seznámení se s autory: Dagmar Petrovická, Kratina Radoslav, Čestmír Suška, Karel Nepraš, Zaha Hadid.

Seznámení se s industriální krajinou, tedy krajinou železnou a materiály.

Rozvíjené klíčové kompetence⁶³:

Kompetence pracovní (samostatně pozoruje a experimentuje, získané výsledky porovnává, kriticky posuzuje a vyvozuje z nich závěry pro využití v budoucnosti; vyhledává a třídí informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v procesu učení, tvůrčích činnostech a praktickém životě).

Kompetence k řešení problémů (vyhledá informace k řešení problémů, nachází jejich shodné, podobné a odlišné znaky, využívá získané vědomosti a dovednosti k objevování různých variant řešení, nenechá se odradit případným nezdarem a vytrvale hledá konečné řešení problému; kriticky myslí, činí uvážlivá rozhodnutí, je chopen je obhájit, uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí a výsledky svých činů hodnotí).

Kompetence osobní a personální (účinně spolupracuje ve skupině, podílí se společně s pedagogy na vytváření pravidel práce v týmu, na základě poznání nebo přijetí nové role v pracovní činnosti pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce; přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhým při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají).

Kompetence komunikační (formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu; využívá získané komunikativní dovednosti k vytváření vztahů potřebných k plnohodnotnému soužití a kvalitní spolupráci a ostatními lidmi).

Průřezová témata⁶⁴:

Mediální výchova (učí využívat potenciál médií jako zdroje informací, rozvíjí citlivost vůči stereotypům v obsahu médií i způsobu zpracování mediálního sdělení; vede k uvědomování si hodnoty vlastního života; rozvíjí citlivost vůči předsudkům; napomáhá k uvědomění si možnosti svobodného vyjádření vlastních postojů a odpovědnost za způsob jeho formování a prezentace; rozvíjí komunikační schopnost, zvláště při veřejném vystupování).

⁶³ Klíčové kompetence v základním vzdělávání. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. ISBN 978-80-87000-07-6. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/klicove-kompetence>

⁶⁴ Průřezová témata. [online]. [cit. 2014-10-22] Dostupné z: http://www.specmo.cz/soubory/svp/zs_prurezova_temata.pdf

Mediální výchova – stavba mediálních sdělení, kritické čtení a vnímání mediálních sdělení, práce v realizačním týmu.

Environmentální výchova (rozvíjí porozumění ve vztazích člověka a prostředí, důsledkům lidských činností na prostředí; vede k uvědomování si podmínek života a možnosti jejich ohrožení; učí komunikovat o problémech životního prostředí, vyjadřovat, racionálně obhajovat a zdůvodňovat své názory a stanoviska; přispívá k vnímání života jako nejvyšší hodnoty; vede k vnímavému a citlivému přístupu k přírodě a životnímu a kulturnímu dědictví).

Environmentální výchova – lidské aktivity a problémy životního prostředí, vztah člověka a prostředí.

Osobnostní a sociální výchova (učivo jako součást žákova života; respektování osobnosti žáka a jeho individuálních potřeb; pomoc žákovi při hledání vlastní cesty, vztahy ke světu, rozvoj základní dovednosti dobré komunikace; porozumění sobě samému i ostatním lidem; pomáhá k utváření postojů vůči sobě samému, ostatním i k okolí, vede k porozumění sobě samému a druhým).

Osobnostní rozvoj – kreativita, sebepoznání a sebepojetí, rozvoj schopností poznávání.

Sociální rozvoj – Mezilidské vztahy, komunikace.

Morální rozvoj – řešení problémů a rozhodovací dovednosti, hodnoty, postoje, praktická etika.

Výchova demokratického občana (rozvíjí a podporuje komunikativní, formulační, argumentační, dialogické a prezentační schopnosti a dovednosti; vede k uvažování o problémech v širších souvislostech a ke kritickému myšlení; prohlubuje empatii, schopnost aktivního naslouchání a spravedlivému posuzování; vede k otevřenému, aktivnímu, zainteresovanému postoji v životě; rozvíjí a podporuje schopnost zaujetí vlastního stanoviska v pluralitě názorů, vede k asertivnímu jednání a schopnosti kompromisu).

Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech (pomáhá překonávat stereotypy a předsudky; utváří pozitivní postoje k jinakosti a kulturní rozmanitosti).

14. Vztahy k výtvarné kultuře:

Prostorová tvorba

Karel Nepraš

Dagmar Petrovická, Kratina Radoslav, Čestmír Suška, Jakub Flejšar, Lukáš Rais, Michal Trpák

Architektura

Zaha Hadid

15. Reflexe k námětu „Železo okolo nás“

V praxi jsem navázala na úkol, na kterém žáci právě pracovali s paní učitelkou. Měli za úkol oživit staré věci. Žáci si donesli na toto téma do školy staré vyřazené předměty, jako hrnce, nádobí apod., ze kterých vytvářeli různé objekty. Tento úkol měli však ještě na několik vyučovacích jednotek, proto jsme se domluvily s paní učitelkou, že tyto úkoly spojíme, protože jsou si tyto dvě zadání dosti podobné. Jelikož můj úkol trval také několik vyučovacích jednotek, nestihly by se s žáky udělat oba tyto úkoly, ale musel by se paní učitelky úkol přerušit a po mém zadání dotvořit, což mi nepřišlo jako dobrý nápad.

Žákům jsem nejprve vysvětlila, zadání a téma, tedy na jakém úkolu budeme pracovat. U tohoto jsem zvolila skupinovou práci, čímž se rozvíjí u žáků mnoho kompetencí, jako například rozvoj spolupráce, komunikace, a také průřezové téma multikulturní výchovy, přesněji lidské vztahy. Žáci si nejprve museli utvořit skupiny po třech až po pěti žácích. A také, aby si ve skupinách nejprve nakreslili návrh, který budou následně vytvářet, ale mysleli při tom, již na své vyrobené výtvary, které do objektu zakomponují.

Na tento výtvarný úkol potřebovali žáci více času, než jsem předpokládala. Nakonec se projekt protáhl na 5 dvouhodinových vyučovacích jednotek. Žákům trvalo velmi dlouhou dobu, než vůbec vymysleli návrh na svou industriální krajinu. Také realizace se velmi protáhla, protože ve skupinách se vždy našel žák, který nic nedělal a vezl se spolu s ostatními spolužáky.

Také bych příště zvolila práci maximálně ve dvojicích, protože ve skupinách většinou pracoval jeden až dva žáci a zbytek skupiny seděl a díval se.

Rozhodla jsem se, že žákům svou ukázkou ukazovat nebudu, donesla jsem jim plno ukázek od různých umělců. Navíc mají dost představivosti a fantazie a nechtěla jsem, aby je to nějak omezovalo, jak pracovat s materiály a vytvořili svou industriální krajinu.

Nakonec jsem dospěla k závěru, že by bylo dobré jim nějakou ukázkou donést, protože žáci nejsou zvyklí a neumí s tímto materiálem pracovat. Navíc se žákům v tomto věku moc nechtělo něco vymýšlet a tvořit volně dle vlastní představivosti, stále čekali, až jim něco poradím nebo ukážu, jak mají s čím pracovat. Jistě by jim to šlo lépe, kdyby byli již s tímto materiálem seznámeni a byli zvyklí s ním pracovat.

Na tento výtvarný úkol potřebovali žáci více času, než jsem předpokládala. Nakonec se projekt protáhl na 5 dvouhodinových vyučovacích jednotek. Žákům trvalo velmi dlouhou dobu, než vůbec vymysleli návrh na svou industriální krajinu. Také realizace se velmi protáhla, protože ve skupinách se vždy našel žák, který nic nedělal a vezl se spolu s ostatními spolužáky. Také bych příště zvolila práci maximálně ve dvojicích, protože ve skupinách většinou pracoval jeden až dva žáci a zbytek skupiny seděl a díval se.

Rozhodla jsem se však, že žákům svou ukázkou ukazovat nebudu, jelikož by mohli nevědomě kopírovat mé dílo, což jsem rozhodně nechtěla. Donesla jsem jim plno ukázek od různých umělců. Navíc mají žáci dost představivosti a fantazie a nechtěla jsem, aby je to nějak omezovalo, jak pracovat s materiály a vytvořili svou industriální krajinu. Chtěla jsem, aby vytvořili své vlastní díla ve skupinách, kde měli volnost ve výtvorech. Jediné pravidla, kterých se žáci museli držet, byl námět, tedy industriální krajina a materiál, mezi kterým bylo například pletivo, alobal, dráty různých velikostí, staré hrnce, struhadla, přístroje, police. Zpracování bylo ovšem volné, zcela na žácích. Při prosbách o pomoc jsem se žáky snažila pouze nasměrovat, ale neříkat, co mají vytvářet.

Nakonec jsem dospěla k závěru, že by bylo dobré žákům nějakou ukázkou donést či navštívit galerii s těmito díly, protože žáci nejsou zvyklí a neumí s tímto materiálem pracovat a bylo těžké jim vysvětlit bez ukázky, co mají vytvářet. I když měli k dispozici spoustu fotografií, na kterých jsem jim tuto problematiku vysvětlovala, není to trojrozměrné dílo, na které se mohou podívat z více stran a mohou si jej osahat. Z fotografie vidíme pouze jednu stranu, navíc to působí velmi plošně, proto je někdy velmi obtížné si dané dílo představit trojrozměrně. Jistě by jim tato ukáзка nebo návštěva galerie, s díly například Karla Nepraše, hodně pomohla a vyhnuli bychom se velmi dlouhému vysvětlování.

16. Přílohy k námětu „Železo okolo nás“

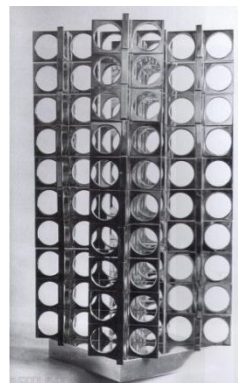
Rozhledna od výtvarníka Čestmíra Sušky⁶⁵

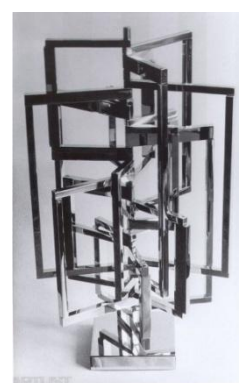
Medek Tomáš, Socha žárovek připomínající vynálezce Thomase Alvu Edisona⁶⁶

Dagmar Petrovická, Objekt Jewel⁶⁷

Kratina Radoslav, Objekt s kruhovými výřezy (1979), Objekt I. (1982)⁶⁸

⁶⁵ SUŠKA, Čestmír. *Rozhledna* In: Umění ve městě: České Budějovice Hluboká nad Vltavou. [online]. 2013 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.umenivemeste.cz/2013/>

⁶⁶ MEDEK, Tomáš. In: *StavbaWEB* [online]. 2010 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://stavbaweb.dumabyt.cz/Clanky/Pet-novych-soch-a-artefaktu-v-Brne.html>

⁶⁷ PETROVICKÁ, Dagmar. *Object Jewel*. In: Sanssouci Junior: Glass Match 2012. *Spa Resort Sanssouci* [online]. 2012 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://2012.junior-glass-match.cz/ucastnici-souteze/vsichni?contestant-page=3>

⁶⁸ KRATINA, Radoslav. *Objekty s kruhovými výřezy* In: Artlist. *Databáze současného umění Praha*. [online]. [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.artlist.cz/?id=1199>

*Karel Nepraš*⁶⁹

*Karel Nepraš, Dialog V. (1981)*⁷⁰

*Karel Nepraš, Velký dialog (1966)*⁷¹

*Karel Nepraš, Větší domlouvá menšímu (1969-70)*⁷²

*Kapoor, Anish, Objekt z leštěného nerezů*⁷³

*Zaha Hadid, museum of transport*⁷⁴

⁶⁹ NEPRAŠ, Karel. In: Aktuálně.cz. LANGER, Jan. [online]. [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/kultura/fotogalerie/2012/06/07/neprasovy-rude-bytosti-obsadily-dox/foto/482206/>

⁷⁰ NEPRAŠ, Karel. *Dialog V.* In: : Wikipedia.org: Otevřená encyklopedie. [online]. 2013 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Karel_Nepra%C5%A1

⁷¹ NEPRAŠ, Karel. *Velký dialog.* In: Wikipedia.org: Otevřená encyklopedie. LANGER, Jan. [online]. 2013 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Karel_Nepra%C5%A1#/media/File:Velk%C3%BD_dialog_%281966%29,_lamin%C3%A1t,_dr%C3%A1t,_textil,_lak,_145x190x83_cm.jpg

⁷² NEPRAŠ, Karel. In: DOX: Centrum současného umění. [online]. 2012 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.dox.cz/cs/vystavy/karel-nepras-retrospektiva>

*New Yorker, Praha*⁷⁵

*O2 Aréna, Praha*⁷⁶

*Myslбек, Praha*⁷⁷

*Dolní oblast Vítkovice*⁷⁸

*Třinecké železářny*⁷⁹

*Kladno*⁸⁰

17. Foto-dokumentace k námětu „Železo okolo nás“

⁷³ KAPOOR, Anish. *Cloudgate*. In: Umění ve veřejném prostoru. *ADg* [online]. [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.adgnews.com/kategorie/umeni-ve-verejnem-prostoru>

⁷⁴ HADID, Zaha. In: Baroque Boudoir. [online]. 2011 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://baroqueboudoir.blogspot.cz/2011/05/zaha-hadid-indeed.html>

⁷⁵ New Yorker. In: Bresta.cz: Naše reference. [online]. [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.bresta.cz/images/index.html>

⁷⁶ O2 Aréna. In: HOŘČIČKA, Petr a Jan HOŠIC. Piráti Chomutov. [online]. 2013 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.piratichomutov.cz/clanek.asp?id=Dalsi-zastavkou-Piratu-je-O2-arena-ve-ktere-se-stretnou-s-prazskou-Slavii-4423>

⁷⁷ Myslбек. In: Bresta.cz: Naše reference. [online]. [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.bresta.cz/images/index.html>

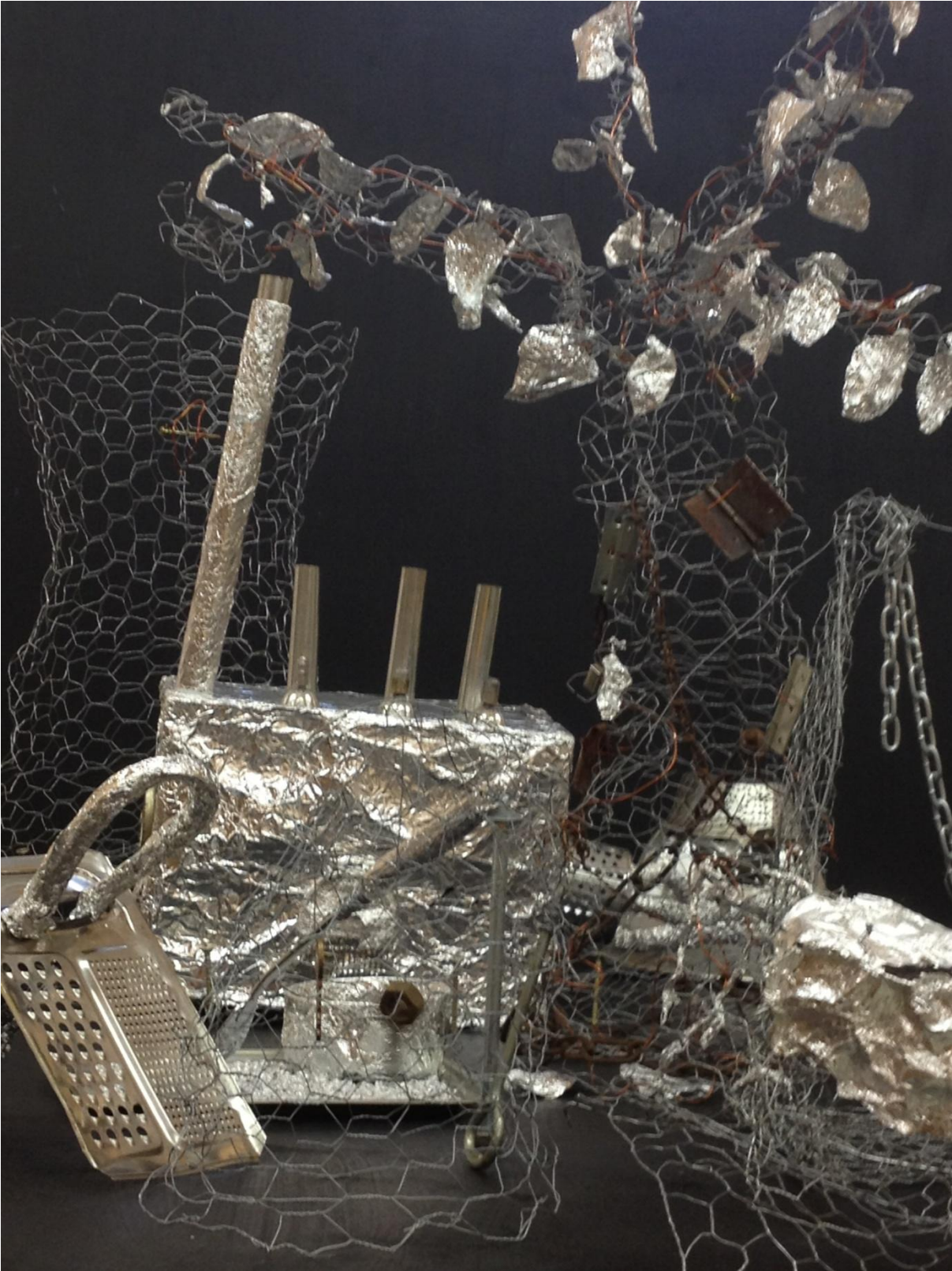
⁷⁸ Dolní oblast Vítkovic. In: RYCKOVÁ, Karolína. Sokolská 33 cz: Jsme v obraze. [online]. 2012 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.sokolska33.cz/novinky/ostravsky-fenomen-opet-v-provozu/>

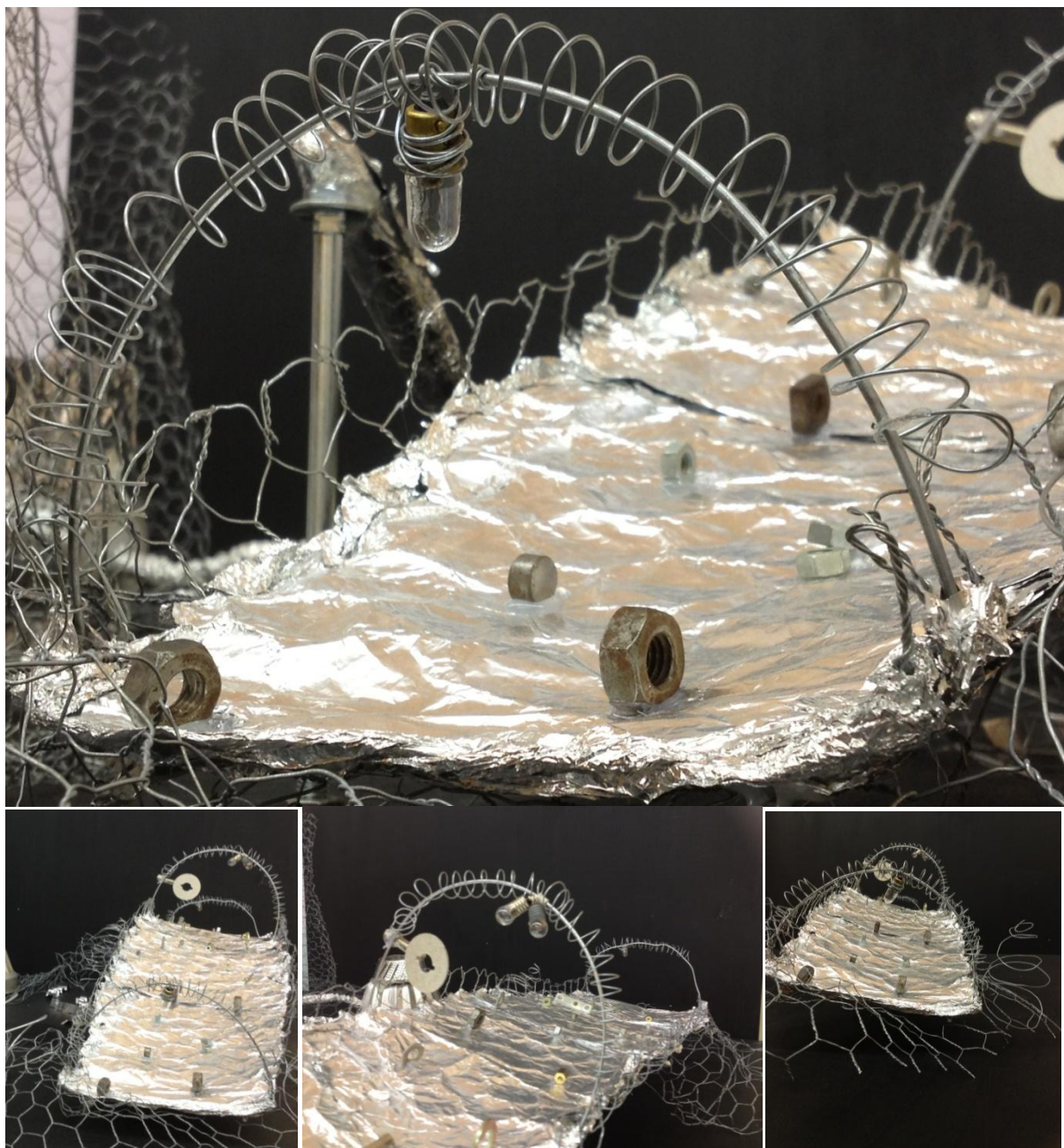
⁷⁹ Třinecké železářny In: TOMAŠKOVIČ, Jiří. Novinky.cz. [online]. 2012 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/ekonomika/280280-dratovna-v-bohumine-uz-patri-trineckym-zelezarnam.html>

⁸⁰ CÍLEK, Václav. *Kladno, areál huti Koněv v pozici mayského chrámu pohlcovaného vegetací*. In: CÍLEK, Václav, MUDRA, Pavel, LOŽEK, Vojen a kol. Vstoupit do krajiny, O přírodě a paměti středních Čech: Industriální a postindustriální krajiny. [online]. 2004 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://krajina.kr-stredocesky.cz/article.asp?id=28>

Žáky sestavené město z výtvorů jednotlivých skupin.

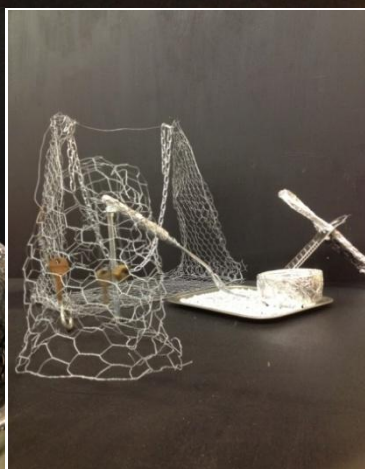
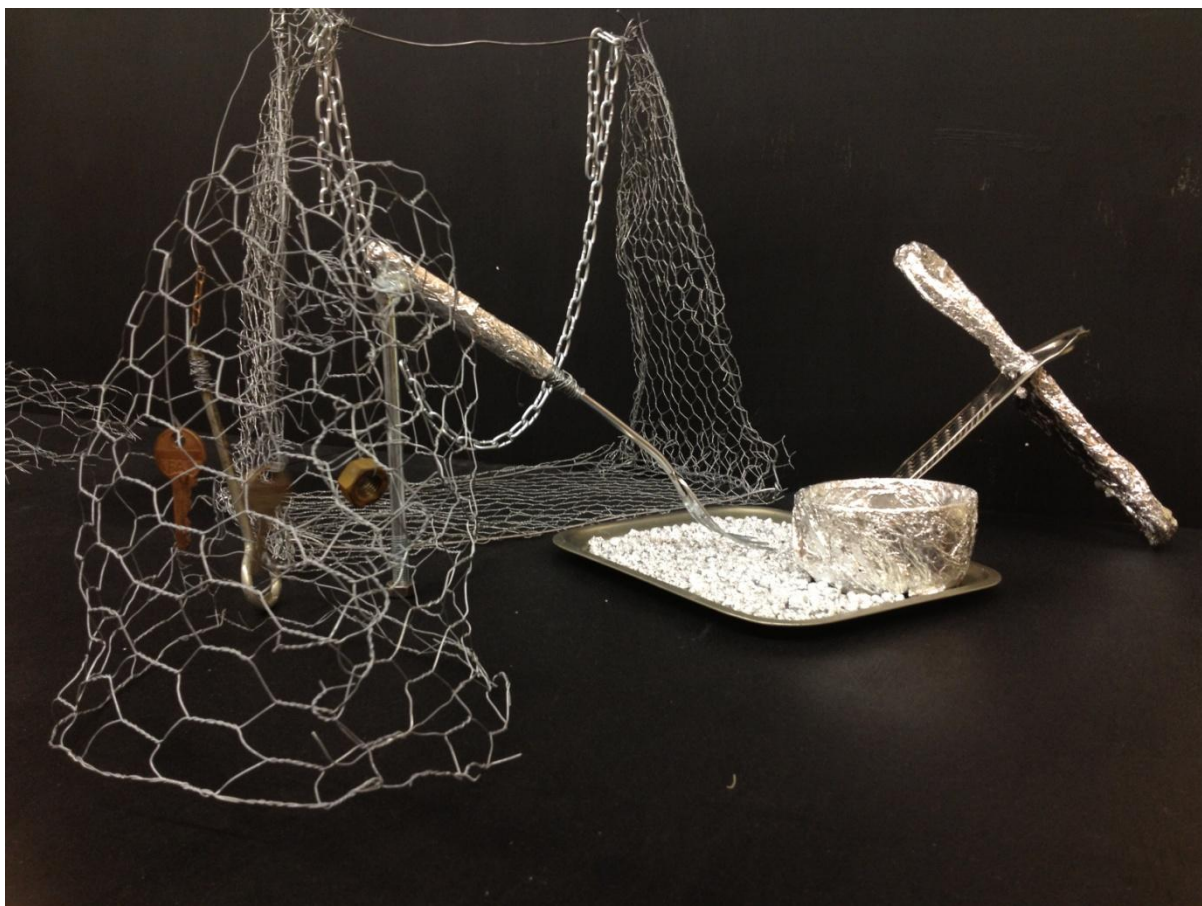

Most (skupina o třech dívkách)

„Tento most je už starý a rozpadá se trochu. Jezdí po něm auta, to jsou ty matice a taky je tady cedule, která určuje, jak mají auta jezdit.“

Fotodokumentace práce žákyň:

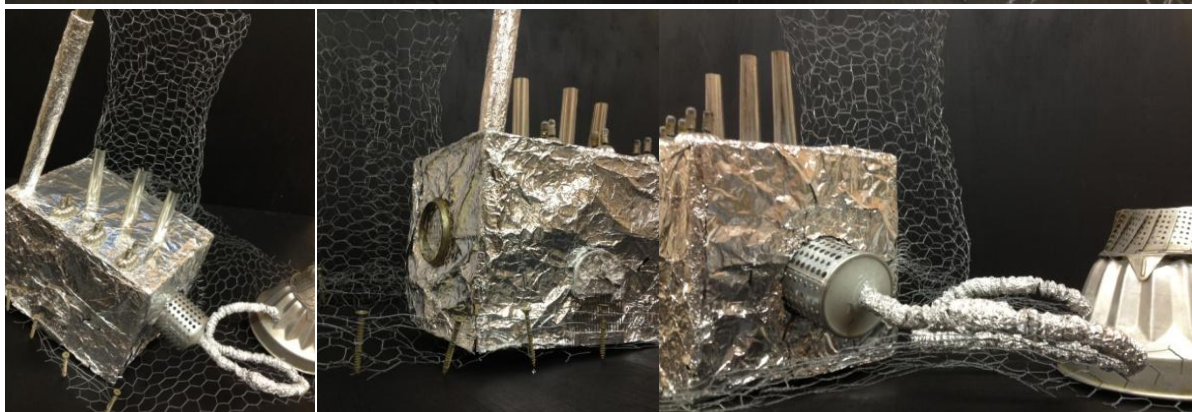
Dětské hřiště (skupina o třech dívkách)

„Je to klasické hřiště pro děti se skluzavkou, pískem, průlezkami a taky houpačkou. Například skluzavka je z vidličky, průlezka je ze struhadla, protože je to dost veliký a hrubý zásah do krajiny, ty staré železné hřiště. Působí to tvrdě. A taky se nám to tam hodí.“

Fotodokumentace práce žáků:

Továrna (skupina o čtyřech chlapcích)

„Slouží na výrobu umělých prasat a taky holubů, které máme na střeše a na půdě. Ty máme pak na talíři v jídelně tady ve škole. Proto je to jídlo tak hnusné. Továrna je na jaderný pohon. Tady přijímá energii a tady vychází vyrobené prasata a holubi.“

Fotodokumentace práce žáků:

Strom (skupina o třech dívkách)

„ My máme trochu hlubší myšlenku. Je to velký starý strom, který velmi trpí tou industriální krajinou okolo sebe. Umírá, padají mu listy. Je obmotaná řetězy, které znamenají, že je připoután k té industriální krajině a okolních paneláků, držen. Nemůže tam žít, protože jsou tam škodlivé látky a výpary a proto umírá. “

Fotodokumentace práce žákyň:

2. VÝTVARNÝ ÚKOL „Krajina ze železa“

1. Anotace:

Tato dvouhodinová vyučovací jednotka je zaměřena na polo-řízenou imaginaci. Motivace bude v podobě toho, že si žáci lehnou nebo se pohodlně usadí na židlích či na lavici, zavřou oči, budou poslouchat a představovat si to, co jim paní učitelka říká. Poté si každý žák vezme papír velikosti A3-2 a namaluje svůj největší zážitek z imaginace pomocí temperových barev.

2. Tematický celek, téma, námět:

Tematický celek: *Industriální krajina*

Téma: *Polo-řízená imaginace*

Námět: *„Krajina ze železa“*

3. Klíčová slova:

Industriální krajina, Industrie, Železo, krajina, továrny, zážitek, imaginace, barvy, papír.

4. Cíl, cíle hodiny:

Práce s malířskou technikou temperovými nebo vodovými barvami, prožitkem, rozvíjení fantazie a představivosti. Komunikace se spolužáky a učitelem.

5. Výtvarné úkoly:

Zadání práce:

Dneska se zaměříme na naši fantazii. Nachystejte si vodové nebo temperové barvy, štětce, kelímek s vodou a dostanete každý papír. Jakmile budete mít všechny potřeby nachystané, pohodlně se usadte na židli nebo si můžete lehnout na lavici, na zem.

Zavřete oči a poslouchejte můj příběh, který si představujte. Jste unavení, ruce vám těžknou, propadáte se do země. Ležíte na krásné trávě, která je pestře zelená, Vstanete a

procházíte se po okolí. Všude okolo vás je nádherná krajina, stromy, květiny, na které si saháte a cítíte, jak okolo voní. Najednou se země začne třást, stojíte a nevíte, co se děje. Rozhlížíte se okolo. Najednou v dáli zpozorujete, že se stromy mění v železné a postupně se okolo vás mění celá krajina. Je celá ze železa, skla a betonu.

Procházíte se touto krajinou, sem tam se sklouznete po nějakém kopečku dolů. Chodíte po okolí a vnímáte jej. Saháte na každý tento materiál, leháte si na něj, zkoušíte, co vydrží... Poté najednou objevíte tlačítko, které je schované mezi drátěnou trávou, nemůžete se k němu dostat, zkoušíte to pořád a pořád dokola, stále to nejde. Ale moc vás zajímá, k čemu to tlačítko slouží. Najednou najdete kousek větvičky železné, kterým se k tlačítku dostanete a zmáčknete ho.

Krajina se okolo vás začne vlnit. A zpět se proměňuje na tu krásnou přirozenou krajinu, ve které jste byli na začátku. Před vámi se objeví dveře, do kterých pomalu jdete. Saháte za kliku a otevíráte je. Najednou vidíte, že jsou to dveře do třídy. Budu počítat od 5ti do 1ne, jakmile tento čas odpočítám pomalu se probudíte.

Nyní si ujasněte své zážitky, nekomunikujte se spolužáky a přemýšlejte o něm. Vyberte si jeden ze zážitků, buď příjemný, nebo nepříjemný, který byste chtěli ztvárnit a podělit se o něj s námi.

Výtvarný problém:

Práce s malířskou technikou, temperovými nebo vodovými barvami, kompozice, děj, barevnost.

Komunikace se spolužáky. Představivost, fantazie a kreativita.

*Přepis vlastního prožitku a zaznamenání **na** papír.*

6. Použité techniky a tvůrčí postupy:

Polo-řízená imaginace

7. Použité materiály a nástroje, nutné vybavení, finanční náročnost projektu, případně využití vytvořených prací:

Použité materiály a nástroje: *vodové nebo temperové barvy, štětce, kelímky na vodu, papír velikosti A2.*

8. Motivace, didaktické postupy, instrukce:

Motivace pomocí polo-řízené imaginace. Přepis svého zážitku, příjemného nebo nepříjemného, na formát velikosti A2.

9. Materiály a zdroje, které budou mít žáci k dispozici:

Pavel Šulc, Jiří Ptáček, Industriální krajina (2007)

Tyto díla bych případně žákům ukázala až na konci hodiny, pokud by to vyžadovali. Abych je v tvorbě neovlivňovala.

10. Počet tvůrců jedné práce:

Každý žák pracuje individuálně.

Věk žáků: 10-11 let (5. třída)

Škola: ZŠ Vodičkova

11. Čas potřebný k výtvarné práci:

1 dvouhodina, teda 2 vyučovací jednotky (90 minut).

Čistá výtvarná práce: 60 minut

12. Minutový scénář vyučovací hodiny včetně započítání reflektivního dialogu (odhadem):

Celkem: 90 minut

Motivace: 10 minut

Zadání práce: 5 minuty

Samostatná práce: 60 minut

Reflektivní dialog: 10 minut

Hodnocení: 5 minut

13. Předpokládaný obsah a zaměření reflektivního dialogu:

Reflektivní dialog:

Co jste si představovali, když jsem Vám řekla, že celá krajina okolo Vás se mění v železo?

A bylo to pro vás příjemné se procházet krajinou ze železa? A proč?

Co jste si vybrali za svůj největší prožitek? Byl pro vás příjemný nebo nepříjemný?

Víte, co je to industrie? A kde všude se můžeme setkat se železem v krajině?

Jaký zážitek představuje vaše dílo? Popište nám svůj příběh a pocity.

13. Vazby v tematickém plánu, v ŠVP a vztahy k obsahu RVP:

Očekávané výstupy:

Užívá vizuálně obrazná vyjádření k zaznamenání vlastních zkušeností, zkušeností získaných ostatními smysly a k zaznamenání podnětů z představ a fantazie.

Dílčí výstupy:

Rozvoj fantazie, představivosti a kreativity.

Rozvoj komunikace s učitelem a žáky.

Žák je schopen samostatně zaznamenat vlastní zážitek na papír temperovými nebo vodovými barvami.

Rozvíjené klíčové kompetence⁸¹:

Kompetence pracovní (samostatně pozoruje a experimentuje, získané výsledky porovnává, kriticky posuzuje a vyvozuje z nich závěry pro využití v budoucnosti; vyhledává a třídí informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v procesu učení, tvůrčích činnostech a praktickém životě).

Kompetence k řešení problémů (vyhledá informace k řešení problémů, nachází jejich shodné, podobné a odlišné znaky, využívá získané vědomosti a dovednosti k objevování různých variant řešení, nenechá se odradit případným nezdarem a vytrvale hledá konečné řešení problému; kriticky myslí, činí uvážlivá rozhodnutí, je chopen je obhájit, uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí a výsledky svých činů hodnotí).

Kompetence osobní a personální (oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají).

Kompetence komunikační (formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu; využívá získané komunikativní dovednosti k vytváření vztahů potřebných k plnohodnotnému soužití a kvalitní spolupráci a ostatními lidmi).

Průřezová témata⁸²:

Mediální výchova (učí využívat potenciál médií jako zdroje informací, rozvíjí citlivost vůči stereotypům v obsahu médií i způsobu zpracování mediálního sdělení; vede k uvědomování si hodnoty vlastního života; rozvíjí citlivost vůči předsudkům; napomáhá k uvědomění si možnosti svobodného vyjádření vlastních postojů a odpovědnost za způsob jeho formování a prezentace).

Mediální výchova – stavba mediálních sdělení, kritické čtení a vnímání mediálních sdělení.

⁸¹ Klíčové kompetence v základním vzdělávání. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. ISBN 978-80-87000-07-6. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/klicove-kompetence>

⁸² Průřezová témata. [online]. [cit. 2014-10-22] Dostupné z: http://www.specmo.cz/soubory/svp/zs_prurezova_temata.pdf

Environmentální výchova (rozvíjí porozumění ve vztazích člověka a prostředí, důsledkům lidských činností na prostředí; vede k uvědomování si podmínek života a možnosti jejich ohrožení; učí komunikovat o problémech životního prostředí, vyjadřovat, racionálně obhajovat a zdůvodňovat své názory a stanoviska; přispívá k vnímání života jako nejvyšší hodnoty; vede k vnímavému a citlivému přístupu k přírodě a životnímu a kulturnímu dědictví).

Environmentální výchova – lidské aktivity a problémy životního prostředí, vztah člověka a prostředí.

Osobnostní a sociální výchova (učivo jako součást žákova života; respektování osobnosti žáka a jeho individuálních potřeb; pomoc žákovi při hledání vlastní cesty, vztahy ke světu, rozvoj základní dovednosti dobré komunikace; porozumění sobě samému i ostatním lidem; pomáhá k utváření postojů vůči sobě samému, ostatním i k okolí).

Osobnostní rozvoj – kreativita, sebepoznání a sebepojetí, rozvoj schopností poznávání.

Sociální rozvoj – Mezilidské vztahy, komunikace.

Morální rozvoj – řešení problémů a rozhodovací dovednosti, hodnoty, postoje, praktická etika.

Výchova demokratického občana (rozvíjí a podporuje komunikativní, formulační, argumentační, dialogické a prezentační schopnosti a dovednosti; vede k uvažování o problémech v širších souvislostech a ke kritickému myšlení; prohlubuje empatii, schopnost aktivního naslouchání a spravedlivému posuzování; vede k otevřenému, aktivnímu, zainteresovanému postoji v životě; rozvíjí a podporuje schopnost zaujetí vlastního stanoviska v pluralitě názorů).

Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech (pomáhá překonávat stereotypy a předsudky; utváří pozitivní postoje k jinakosti a kulturní rozmanitosti).

14. Reflexe k námětu „Krajina ze železa“

Tato hodina byla pro žáky velmi úspěšná. Žáci byli z hodiny nadšení, pracovali, povídali o svých příbězích. Následující hodinu dokonce přišli opět s výtvarnými potřebami a opět chtěli malovat, což mě velmi potěšilo.

Někteří žáci se na začátku předváděli, jednalo se spíše o chlapce, kteří začali například chrápat hlasitě, když jsem povídala začátek příběhu, ve kterém stálo, že jsou unaveni a pomalu usínají. Dívky byly klidné a čekaly, až jim povím, co mají dělat. Po uklidnění všech žáků se začal vyprávět příběh. Žáci leželi klidně na lavicích, opření o stůl a pečlivě poslouchali příběh, který jsem jim vyprávěla.

Jakmile jsem dovyprávěla příběh, žáci začali svoji příhodu malovat na formát o velikosti A2, přitom si povídali své historky, co si představovali a taky co malují. Zde bych příště nejprve žákům sdělila, aby si při malbě svých představ nepovídali, nechali si to pro sebe a možná je i rozsadila (bohužel v této třídě taková možnost nebyla). Jelikož se zde objevovalo několik podobných prací žáků, kteří seděli vedle sebe. Bohužel jedna dvouhodinová vyučovací jednotka je na tento námět velmi málo na to, aby stihli namalovat obrázek svého vybraného zážitku na formát velikosti A2. Proto se nestihl reflektivní dialog tak, jak jsem ho měla naplánovaný a musela jsem obcházet děti při jejich práci a povídat si s nimi zvlášť. Příště bych tedy zkrátila dobu samostatné práce anebo zvolila menší formát papíru. Pro některé bylo ovšem lepší povídat si zvlášť, než kdyby museli mluvit před všemi spolužáky. Stihla jsem si popovídat se všemi žáky o tom, co si představovali, co namalovali a jakou krajinu mají radši, jestli tu železnou nebo přirozenou zelenou. Zde jsem se dozvěděla, že většina dívek preferuje tu přirozenou zelenou krajinu a chlapci malují obě krajiny, tedy přesně tu přeměnu z přirozené krajiny v tu industriální.

Ve fotodokumentaci, viz. níže, jsem se zaměřila na rozdělení prací žáků do tří skupin dle námětu děl, tedy přirozená krajina, přechod z přirozené krajiny do industriální a industriální krajina. Nakonec však vznikly pouze dvě skupiny a to první dvě, tedy přirozená krajina a přechod z přirozené do industriální krajiny. Žádný žák nenamaloval pouze industriální krajinu. Což mi přišlo velmi zajímavé, vzhledem k tomu, že je tato krajina velmi obklopuje. A to zejména v centru města, kde na tyto industriální materiály narazíme téměř všude. Například v metru, kde jsou eskalátory, tramvajové koleje, budovy, zábradlí apod.

Ke každému dílu jsem napsala komentář jeho autora. Někteří žáci byli více sdílní, někteří si o svém dílu moc povídat nechtěli, jednalo se například o chlapce vietnamského původu. Tento chlapec spíše příkyvoval, do rozhovoru jsem ho ovšem nenutila. Respektovala jsem to.

15. Přílohy k námětu „Krajina ze železa“

*Pavel Šulc*⁸³

*Jiří Ptáček, Industriální krajina (2007)*⁸⁴

⁸³ Oblastní galerie v Liberci: Výstavní plán. Pavel Šulc: Země má [online]. [cit. 2013-02-04]. Dostupné z: <http://www.ogl.cz/vystavy-vystavni-plan.php?vid=910>

⁸⁴ PTÁČEK, Jiří. Industriální krajina. In: *Galerie Kotelna* [online]. 2007 [cit. 2013-02-04]. Dostupné z: <http://www.galeriekotelna.cz/cz/prodej-moderni-umeni/385/32/Obraz/Jiri-Ptacek/Industrialni-krajina>

16. Foto-dokumentace k námětu „Krajina ze železa“

Fotodokumentace je rozdělená do skupin, podle namalovaných krajin, tj. Přirozená krajina, Přejít z přirozené krajiny do industriální krajiny a industriální krajina. K jednotlivým dílům jsou napsané komentáře dětí.

PŘIROZENÁ KRAJINA

MARKÉTA

„Dveře jsou schované mezi stromy. Je tam tráva, vodopád. Před dveřmi je červené tlačítko. Více se mi líbí ta zelená krajina na začátku.“

ÁĎA

„Je tam slunce, dveře, takový divný strom a vše je zelené, nebe i tráva.“

Takže se ti líbí více přirozená zelená krajina?

„Ano. Je to krajina, kterou jsem si představovala na začátku.“

SOFIE

„Tlačítko a dveře jsou na schodech ve vzduchu. Západ slunce. Dole je ovocný strom, jezírko. Začíná pršet, bude duha.“

Líbí se ti víc ta přirozená zelená krajina? „Ano, namalovala jsem krajinu, která byla na konci, než jsem vešla do dveří.“

ELLA

„Krajina se dveřmi mezi stromy. Červený čudlík je vedle dveří, protože se mi nechtělo moc chodit. Je tam západ slunce.“

Takže se ti líbí víc krajina na začátku příběhu?

„Ano.“

BERENIKA

„Namalovala jsem sebe u jeskyně, vedle které je vodopád.“

Namalovala jsi tam i železnou krajinu? *„Ne. Je to krajina na začátku, po probuzení.“*

VERONIKA

„Namalovala jsem holčičku, jakoby Alenka v říši divů. Probudila se a kolem ní jsou veliké rostliny a stromy. Ke dveřím vede dlouhá cesta.“

Ta holčička jsi ty? *„Ne nejsem, je to nějaká holčička.“*

TEREZA

„Je to obyčejná krajina. Jsou tam kopce, na kopci běhá pejsek. Dlouhá cesta k červenému tlačítku. Člověk chce zkusit, co znamená to tlačítko, se stane.“

co

PŘECHOD Z PŘIROZENÉ KRAJINY DO INDUSTRIÁLNÍ KRAJINY

ISABELA

„Hned, jak jsem se probudila, představila jsem si žirafy, které běhaly okolo v krásné a zelené krajině. Potom se ale začala krajina měnit pomalu v tu železnou. Jak ty žirafy běžely, začaly se pomalu měnit taky. Namalovala jsem proměnu té krajiny.“

JAKUB

„Krajina se mění v železnou. Jsou tam dveře, červené tlačítko, zelený strom, měsíc, slunce, trochu prší, vzadu je fialová dvoubarevná mlha. Řada robotů, kteří budou v roce 2039.“

ZDENĚK

„Namaloval jsem železnou krajinu, která se mění v tu přirozenou, obyčejnou na konci příběhu. Jsou tam dveře, na zemi červené tlačítko. Jeden strom je zelený a druhý je ještě železný. Prší.“

ONDRA

„Železná krajina se mění v obyčejnou. Dveře.“

KRYŠTOF

„Krajina se mění postupně v železnou. Je tam na dveřích červené tlačítko.“

Fotodokumentace práce žáků:

1. Anotace:

Tento výtvarný úkol se zabývá plastickým obrazem. Žáci se seznámí s autory, kteří pracují s těmito materiály nebo objekty. Seznámí se s touto technikou a postupem práce. Vytvoří návrh na papír pro vlastní kompozici a následně jí vytvoří do formy z hlíny, z daných materiálů: dráty, alabal, kamení, písek, apod., kterou zalijí sádrrou.

2. Tematický celek, téma, námět:

Tematický celek: *Industriální krajina*

Téma: *Plastický obraz*

Námět: *„Živý obraz“*

3. Klíčová slova:

Industrie, Industriální krajina, železo, sádra, hřebíky, dráty, Art Brut, Objekt, plastika, struktura, reliéf.

4. Cíl, cíle hodiny:

Práce s materiálem, plastický obraz, Získané informace ohledně industrie a autorů, kteří takto vytváří svá díla: Art Brut, objekt. Rozvoj fantazie, kreativity a představivosti.

5. Výtvarné úkoly:

Zadání práce:

Dnes si vytvoříme živý obraz, tedy budeme věnovat nové technice, tzv. plastickému obrazu. Víte někdo co je to plastický? Určitě jste se již učili o reliéfu. Co je to tedy reliéf? A kde jej můžeme najít? Kdy se začal používat?

Také si ukážeme některé práce umělců, kteří pracovali s objektem. Těmito pracemi se samozřejmě můžete inspirovat. Napadá vás nějaký?

Nejprve si každý vytvoříte vlastní návrh, na téma železného města, na tento plastický obraz na papír. Nezapomeňte na to, že z obrazu můžou trčít různé materiály do prostoru, proto se mu také říká plastický. Můžete se také inspirovat fotografiemi továren a industriálních budov, které jsou tu přineseny, může to být stará továrna, plot, rozpadající se budova, cokoliv... Znáte nějakou budovu taky v okolí, která je ze železa?

Jakmile budete mít vytvořený návrh, společně se na něj podíváme. Vytvoříte si z hlíny formu, do které budete skládat různé materiály, jako jsou dráty, alobal, kamení, písek, apod., vytvoříte vámi navrhnoutou kompozici, kterou následně zalijeme sádrou.

Budeme pracovat se sádrou. Víte, jak se s ní pracuje? Nejprve jí musíme pořádně rozmíchat ve vodě, aby tam nebyly bublinky vzduchu a hrudky. Hustá musí být asi jako smetana. Poté ji nalijeme do vaší formy na vytvořenou kompozici s ostatních materiálů a necháme zatvrdnout. Víte, jak se pozná, že sádra tuhne? Jakmile sádra ztuhne, odděláme formu z hlíny a můžete ještě dotvořit vaší kompozici, pomocí rydla a dalších nástrojů.

Výtvarný problém:

Fantazie a kreativita. Samostatnost.

Seznámení se s novou technikou a jejím postupem práce. Seznámení se s autory, kteří s touto technikou pracovali.

Seznámení se s Jeanem Dubuffetem a jeho filozofickou krajinou. (Mohou se inspirovat jeho tvorbou a postupem a také tím, proč a jak toto dílo vzniklo).

6. Použité techniky a tvůrčí postupy:

Plastický obraz, objekt

7. Použité materiály a nástroje, nutné vybavení, finanční náročnost projektu, případně využití vytvořených prací:

Použité materiály a nástroje: Šedá a bílá sádra, hřebíky, dráty různých velikostí a tloušťky, alobal, nůžky, rydla, kamínky, písek, hlína pro vytvoření formy na odlévání sádry.

8. Motivace, didaktické postupy, instrukce:

Seznámení s autory Aleše Veselého, Čestmíra Sušky a Ireny Czepcové a jejich tvorbou.

Ukázky fotografií děl těchto autorů a industriálních budov.

Vysvětlení postupu u této techniky.

Vysvětlení práce se sádrou.

9. Materiály a zdroje, které budou mít žáci k dispozici: prezentace připravená učitelem,

umělecké monografie, reprodukce, odkazy na webové stránky

Fotografie továren a industriálních budov (viz. Přílohy k námětu „Železo okolo nás“).

Fotografie děl autorů Aleše Veselého, Čestmíra Sušky a Ireny Czepcové, Jaroslava Kratiny a Jeana Dubuffeta.

10. Počet tvůrců jedné práce:

Práce bude individuální, tedy každý žák bude pracovat samostatně.

Věk žáků: 13-14 let (8. třída)

Škola: ZŠ Vodičkova

11. Čas potřebný k výtvarné práci:

2 x dvouhodinovka, tedy 4 vyučovací jednotky (180 minut)

Čistá výtvarná práce: 125 minut

12. Minutový scénář vyučovací hodiny včetně započítání reflektivního dialogu (odhadem):

Celkem: 180 minut

motivace: 15 minut

zadání práce: 10 minut

samostatná práce: 125 minut

reflektivní dialog: 20 minut

hodnocení: 10 minut

13. Předpokládaný obsah a zaměření reflektivního dialogu:

Reflektivní dialog:

Jak se vám pracovalo s touto technikou? Čím byla pro vás zajímavá? Kdy poznáme, že začíná sádra tuhnout?

Pamatujete si autora, který s touto technikou pracoval? Které dílo vám připadá nejzajímavější a proč? Co je na každém díle zajímavé?

Jaký příběh vypráví vaše díla?

Víte někdo, čemu se tento plastický obraz podobá?

Co je to reliéf a kde ho můžeme najít? Kdy se začal používat?

13. Vazby v tematickém plánu, v ŠVP a vztahy k obsahu RVP:

Očekávané výstupy:

Vybírá, vytváří a pojmenovává co nejširší škálu prvků vizuálně obrazných vyjádření a jejich vztahů; uplatňuje je pro vyjádření vlastních zkušeností, vjemů, představ a poznatků; variuje různé vlastnosti prvků a jejich vztahů pro získání osobitých výsledků.

Dílčí výstupy:

Seznámení se s touto technikou plastického obrazu a materiály (sádrou).

Seznámení se s autory Čestmírem Suškou, Irenou Czepcovou, Alešem Veselým a jejich díly.

Seznámení se s Jeanem Duguffetem a jeho Filozofickou krajinou.

Rozvíjené klíčové kompetence⁸⁵:

Kompetence pracovní (samostatně pozoruje a experimentuje, získané výsledky porovnává, kriticky posuzuje a vyvozuje z nich závěry pro využití v budoucnosti; vyhledává a třídí informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v procesu učení, tvůrčích činnostech a praktickém životě).

Kompetence k řešení problémů (vyhledá informace k řešení problémů, nachází jejich shodné, podobné a odlišné znaky, využívá získané vědomosti a dovednosti k objevování různých variant řešení, nenechá se odradit případným nezdarem a vytrvale hledá konečné řešení problému; kriticky myslí, činí uvážlivá rozhodnutí, je chopen je obhájit, uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí a výsledky svých činů hodnotí).

Kompetence osobní a personální (oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají).

Kompetence komunikační (formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu; využívá získané komunikativní dovednosti k vytváření vztahů potřebných k plnohodnotnému soužití a kvalitní spolupráci a ostatními lidmi).

Průřezová témata⁸⁶:

Mediální výchova (učí využívat potenciál médií jako zdroje informací, rozvíjí citlivost vůči stereotypům v obsahu médií i způsobu zpracování mediálního sdělení; vede k uvědomování si hodnoty vlastního života; rozvíjí citlivost vůči předsudkům; napomáhá k uvědomění si možnosti svobodného vyjádření vlastních postojů a odpovědnost za způsob jeho formování a prezentace).

Mediální výchova – stavba mediálních sdělení, kritické čtení a vnímání mediálních sdělení.

⁸⁵ Klíčové kompetence v základním vzdělávání. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. ISBN 978-80-87000-07-6. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/klicove-kompetence>

⁸⁶ Průřezová témata. [online]. [cit. 2014-10-22] Dostupné z: http://www.specmo.cz/soubory/svp/zs_prurezova_temata.pdf

Environmentální výchova (rozvíjí porozumění ve vztazích člověka a prostředí, důsledkům lidských činností na prostředí; vede k uvědomování si podmínek života a možnosti jejich ohrožení; učí komunikovat o problémech životního prostředí, vyjadřovat, racionálně obhajovat a zdůvodňovat své názory a stanoviska; přispívá k vnímání života jako nejvyšší hodnoty; vede k vnímavému a citlivému přístupu k přírodě a životnímu a kulturnímu dědictví).

Environmentální výchova – lidské aktivity a problémy životního prostředí, vztah člověka a prostředí.

Osobnostní a sociální výchova (učivo jako součást žákova života; respektování osobnosti žáka a jeho individuálních potřeb; pomoc žákovi při hledání vlastní cesty, vztahy ke světu, rozvoj základní dovednosti dobré komunikace; porozumění sobě samému i ostatním lidem; pomáhá k utváření postojů vůči sobě samému, ostatním i k okolí).

Osobnostní rozvoj – kreativita, sebepoznání a sebepojetí, rozvoj schopností poznávání.

Sociální rozvoj – Mezilidské vztahy, komunikace.

Morální rozvoj – řešení problémů a rozhodovací dovednosti, hodnoty, postoje, praktická etika.

Výchova demokratického občana (rozvíjí a podporuje komunikativní, formulační, argumentační, dialogické a prezentační schopnosti a dovednosti; vede k uvažování o problémech v širších souvislostech a ke kritickému myšlení; prohlubuje empatii, schopnost aktivního naslouchání a spravedlivému posuzování; vede k otevřenému, aktivnímu, zainteresovanému postoji v životě; rozvíjí a podporuje schopnost zaujetí vlastního stanoviska v pluralitě názorů).

Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech (pomáhá překonávat stereotypy a předsudky; utváří pozitivní postoje k jinakosti a kulturní rozmanitosti).

14. Vztahy k výtvarné kultuře:

Čestmír Suška, Irena Czepcová, Aleš Veselý, Jaroslav Kratina

15. Reflexe k námětu „Živý obraz“

Tento úkol velmi žáky zaujal. Jenže první problém nastal, když měli vytvořit svůj vlastní návrh. Žáci v tomto věku jsou dost líní, sice se ve třídě najdou i žáci, kteří jsou opravdu nadaní a pracují, ale někteří stále čekali na moje rady a pomoc. Snažila jsem se pomoci všem žákům, ale ne tím stylem, že bych jim řekla, co mají vytvořit, ale ukázala příklady, co se všechno dá vytvářet z těchto materiálů. Ukázala jsem jim také svou práci, kterou vytvářím na diplomovou práci a je velmi podobná tomuto tématu. Vlastně v tomto námětu z mojí práce vycházím. Bohužel jsem mohla mé díla, díky jejich velikosti a problematice přenášení, ukázat pouze na fotografii, což nebylo tak užitečné, jakoby tomu bylo, kdybych přinesla práci samotnou, kde by viděli dílo trojrozměrně, oproti plošné fotografii, kde nebylo dobře vidět, co z obrazu vyčnívá nebo jednotlivé vrstvy. Nakonec jsem tedy dospěla k závěru, že by bylo dobré jim nějakou ukázkou donést, nemusela by to být zrovna tato, ale například udělat malou ukázkou z těchto materiálů, se kterými pracovali žáci, protože žáci nejsou zvyklí a neumí s tímto materiálem pracovat a bylo těžké jim vysvětlit bez ukázky, co mají vytvářet. I když měli k dispozici spoustu fotografií, na kterých jsem jim tuto problematiku vysvětlovala, není to trojrozměrné dílo, na které se mohou podívat z více stran a mohou si jej osahat. Z fotografie vidíme pouze jednu stranu, navíc to působí velmi plošně, proto je někdy velmi obtížné si dané dílo představit trojrozměrně, ty vrstvy apod., jako například díla Jaroslava Kratiny nebo také Aleše Veselého.

Po konzultaci s jejich paní učitelkou výtvarné výchovy jsem změnila postup této práce. Oproti původnímu plánu, kdy se měl nejprve sestavit obraz ze šroubků, drátů a dalších materiálů a poté se měla nalít na dílo sádra, se kterou by se následně po uschnutí pracovalo vyškrabáváním, kolorováním. U nového postupu se nejprve nalije sádra do rámečků, které měla paní učitelka k dispozici a poté se rychle do sádry zapichují předměty. Je však nutné mít nejprve vytvořen návrh, poté sestaven v rámečku návrh z jednotlivých předmětů, aby bylo vytváření díla do sádry co nejjednodušší a nejrychlejší, protože sádra velmi rychle tuhne. Bude to efektnější, sice pracnější, ale je tady více možností, jak s materiály pracovat a vyhrát si s nimi. Následně se oddělá rámeček a sádra se očistí a upraví. Ze zadní strany se udělá žlábek na zavěšení.

Žákům jsem vysvětlila, že musí mít návrh první sestaven a připraven z předmětů vedle sebe, aby, jakmile se sádra odlije do dřevěné formy, mohli přendávat předměty tak, jak jsou sestavené rychle do sádry a nezdržovali se vybíráním a sestavováním. Protože takto by sádra zatuhla a dílo by se nepodařilo.

Pracovat se sádrou je těžší, než vypadá. Musí se pracovat velmi rychle, než sádra zatuhne. První dva pokusy nebyly úspěšné, namíchala se moc hustá sádra a brzy zatuhla. Žáci byli také hodně pomalí, ale ponaučili se z tohoto pokusu a další pokusy se vydařily i z toho důvodu, že si vzájemně žáci vypomohli.

Poslední hodinu jsem nechala kolovat fotoaparát s tím, aby si každý žák své dílo vyfotil tak, jak na něj má divák nahlížet. Jelikož se tito žáci velmi styděli, dala jsem přednost psanému reflektivnímu dialogu, tedy každému jsem rozdala papír, kam měli napsat pár vět o svém díle, co vytvořili, co je inspirovalo, jestli se jim líbí industriální krajina a proč a co je podle nich industriální krajina. Tato varianta byla velmi vhodně zvolená, někteří žáci zde napsali i to, co by jinak před ostatními nevyslovili. Tyto výpovědi jsem naskenovala k dílům. Dle mého názoru jsou odpovědi žáků velmi zajímavé, je zde vidět jejich pohled na jejich vytvořená díla, na tuto krajinu a také použité materiály.

Vzhledem k tomu, že nikdy s těmito materiály nepracovali, bylo velmi zajímavé sledovat jejich názory. Jelikož někteří žáci měli k tomuto odpor, bylo to pro ně nové, nepřírozené, naopak pro jiné žáky to bylo zajímavé a to především pro chlapce. Poslední výpověď je od žáka, který přišel pouze na poslední hodinu, a tedy nestihl nic vytvořit, ale seznámil se s industriální krajinou v jiné vyučovací hodině. Dle mého názoru a shrnutí tohoto tématu se velmi tato výtvarná práce vydařila, i když s tímto žáci neměli žádné zkušenosti, jsem s výsledky velmi spokojena.

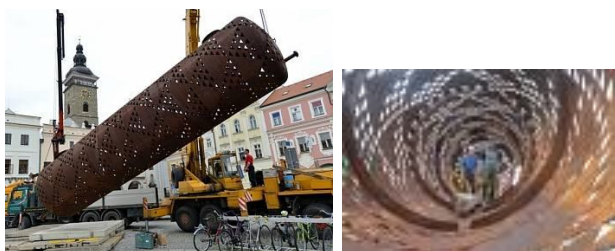
16. Přílohy k námětu „Živý obraz“

Stigmatizační objekt Aleše Veselého⁸⁷

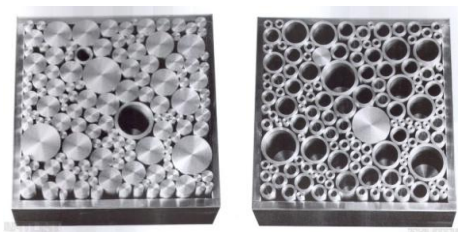
Aleš Veselý

Rozhledna od výtvarníka Čestmíra Sušky⁸⁸

Jean Dubuffet: Filozofická krajina (1952)⁸⁹

Jaroslav Kratina, Krátké válečky v rámu (1978 -1979)⁹¹

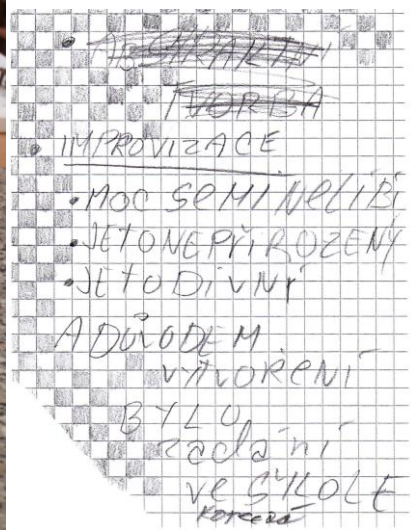
Irena Czepcová, Objekt⁹⁰

⁸⁷ BRABCOVÁ, Anna. Dvě sbírky, jedna výstava: Špičky české moderny přijely do Roudnice. *TOPZINE* [online]. 2012 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.topzine.cz/dve-sbirky-jedna-vystava-klasikove-ceske-moderny-prijely-do-roudnice/ales-vesely-stigmatizacni-objekt>

⁸⁸ SUŠKA, Čestmír. *Rozhledna*. In: PANCER, Václav. OBRAZEM: Na budějovickém náměstí vyrostla Rozhledna Českobudějovický DENÍK. CZ [online]. 2013 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: http://ceskobudejovicky.denik.cz/kultura_region/obrazem-na-budejovickem-namesti-vyrostla-rozhledna-20130606.html

⁸⁹ Jean Dubuffet- Filozofická krajina.jpg. In: *82.114.195.35 - /ProjektModerniUmeni/2.pol.20.stol/Umění po 2. světové válce/Art brut/* [on-line]. 21. 2. 2010 [cit. 2012-04-02]. Dostupné z: <http://82.114.195.35:90/ProjektModerniUmeni/2.pol.20.stol/Um%C4%9Bn%C3%AD%20po%20.20sv%C4%9Btov%C3%A9%20v%C3%A1lce/Art%20brut/>

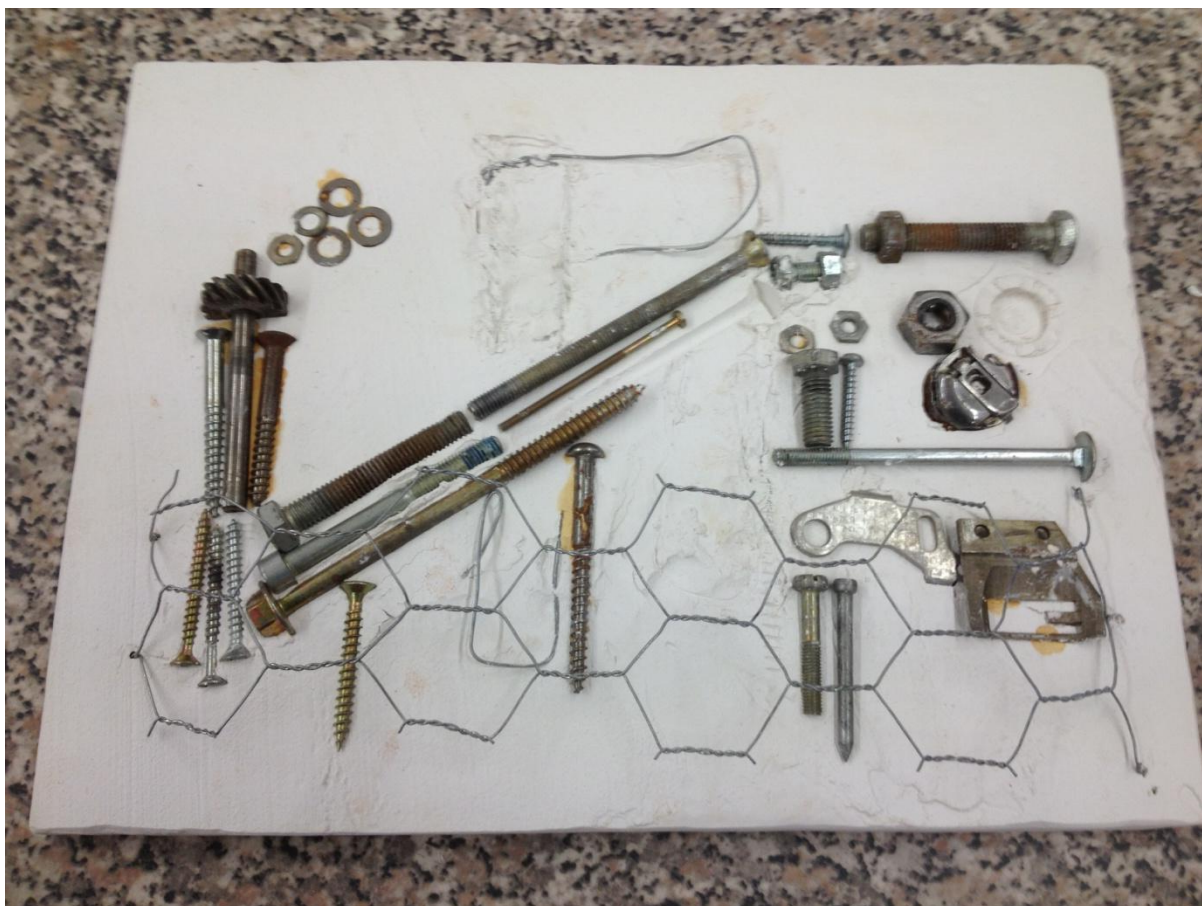
17. Fotodokumentace k námětu „Živý obraz“

Vyfoceno žáčkou

⁹⁰ CZEPOVÁ, Irena. *Objekt*. In: Sanssouci Junior: Glass Match 2009. *Spa Resort Sanssouci* [online]. 2009 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://2009.junior-glass-match.cz/ucastnici-souteze/vsichni?contestant-page=6>

⁹¹ KRATINA, Jaroslav. *Krátké válečky v rámu*. In: Artlist. *Databáze současného umění Praha*. [online]. [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.artlist.cz/?id=1199>

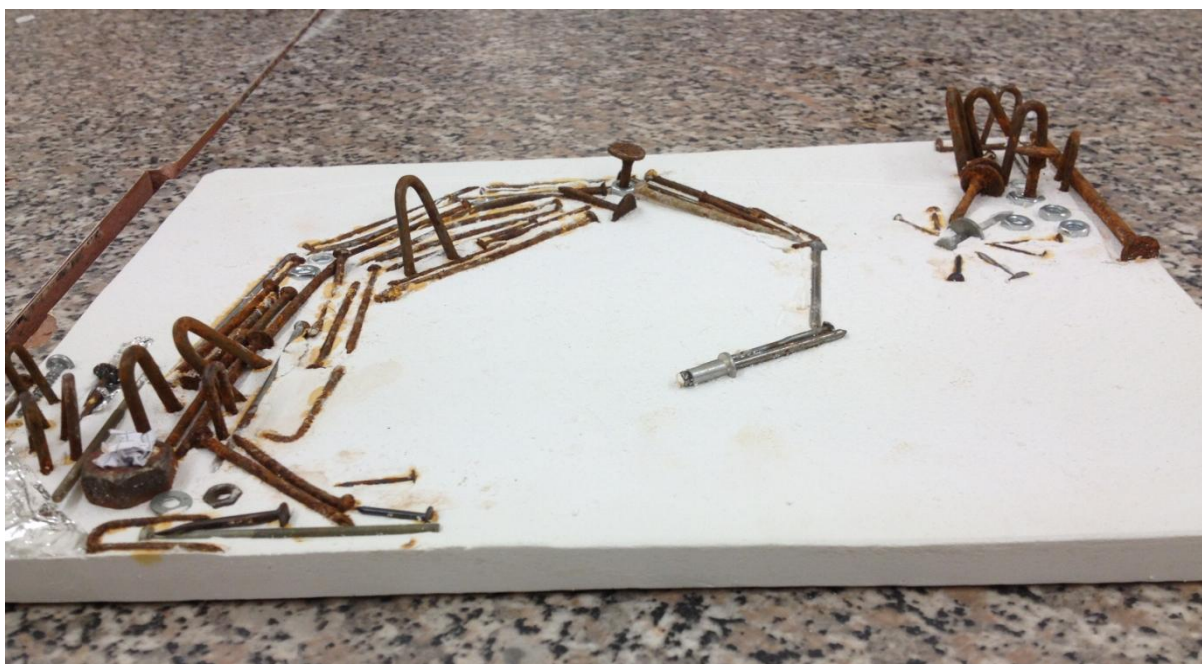
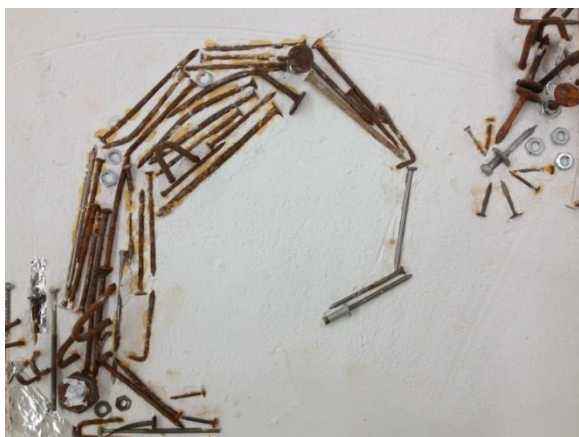
Vyfoceno žačkou

Vyfoceno žáčkou

Vyfoceno žačkou

Vyfoceno žáčkou

ŠTORKOVÁ VERONIKA

ma to být ~~o~~ Devátá. starší nezavý

industriální krajina - jediné co přitom znamená
 jsou pěkné fotky (umělecky) ale jako tvorbu
 ve vytváření umění, to má nic moc není.
 jediné ocenění barevnost - stříbrná, hnědá

- inspirovala jsem se možností židli - měla nezavý
 kulnička měla být, = inspirovala židli - nezavý znamená
 HISTORII

Interaktivní skupina
inspirovalom bráček
domácím který byl
na fotografii. Použil sem
všechny díly a mezery
bráček a vázací směr

Ing. Jan Mandek

Vyfoceno žákem

Vyfoceno žáčkou

Můj nový tvor je duň lidský ne velkoměstský, kterým oplopuje spalovací
 misky a podobně plešivě. Žil se mi více přiroda probírá se utvářet
 sama.

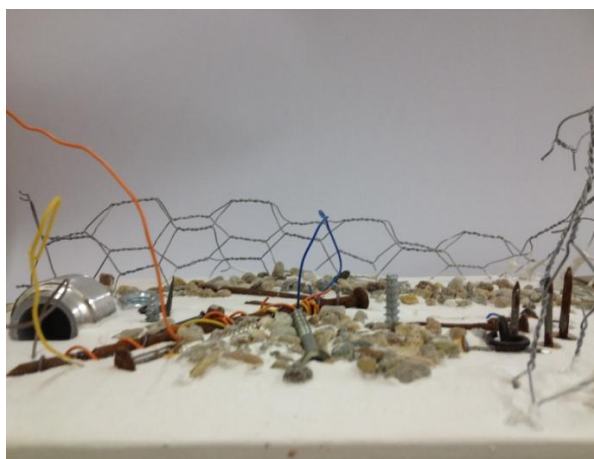
Špatková Pavla

Vyfoceno žákem

je to abstraktní kresba,
neřekl mi o čem
ne se mi to nelíbí.

HONZA KUBES

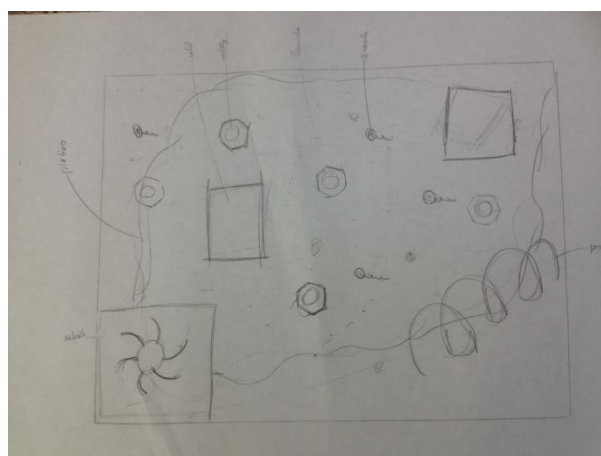
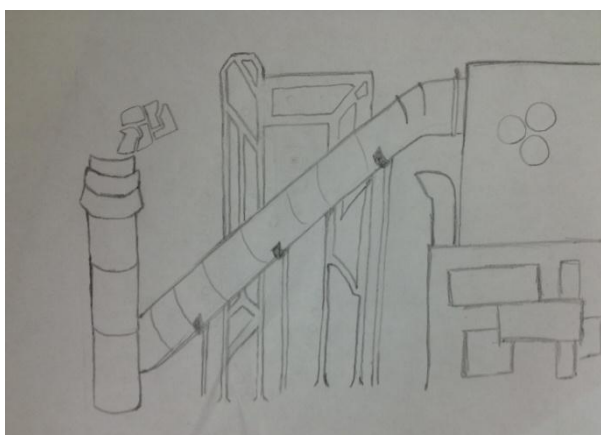

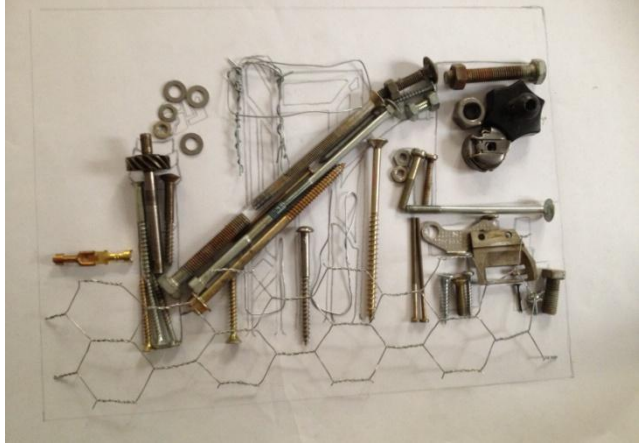
Vyfoceno žáčkou

Žák, který přišel pouze na jednu a to poslední dvouhodinovou vyučovací jednotku. Dala jsem mu napsat také text, ale pouze, co si myslí, že je industriální krajina.

Maximilian Kašpárek
Předtím mělo město má industriální krajina předtím mělo školy, budovy, průmyslové závody a celkem
podobně, ale některé ty to jsou lidé, kteří mají nějaké město, které se rozvíjí.
A některé to jsou, které jsou příměti, které jsou v okolí, které jsou v okolí, které jsou v okolí.
Při práci s městem mělo se být nějaké město. Při práci s městem mělo se být nějaké město, které je v okolí,
ale to je.

Fotodokumentace práce žáků:

1. Anotace:

Tato dvouhodinová vyučovací jednotka se zabývá technikou fotogramem. Žáci si v této hodině vyzkouší vyvolávat fotografie, seznámí se s touto technikou, postupem vyvolání filmu a autory, kteří se touto technikou zabývají.

2. Tematický celek, téma, námět:

Tematický celek: *Industriální krajina*

Téma: *Fotogram*

Námět: „*Železné město*“

3. Klíčová slova:

Industrie, Industriální krajina, železo, fotogram, vývojka, ustalovač, fotografický papír, šablony.

4. Cíl, cíle hodiny:

Práce s materiálem, zvládnutí techniky, kreativita, fantazie a představivost. Vzdělání v této oblasti, seznámení se s umělci, kteří tyto fotogramy vytváří nebo vytvářeli. Spolupráce mezi spolužáky, komunikace.

5. Výtvarné úkoly:

Zadání práce:

Dobrý den, dneska budeme vytvářet Železné město pomocí fotogramu. Víte, co je to fotogram? A jak se vytváří?

K takovému fotogramu budeme potřebovat fotografický papír, vývojku, ustalovač a vodu, kam můžeme přidat trochu octu. Víte, co je to vývojka a co je to ustalovač?

Také si představíme umělce, kteří tyto fotogramy vytvářeli. Znáte nějakého? Nejprve si každý uděláte svůj návrh na své železné město. Můžete se inspirovat donesenými fotografiemi továren a dalších staveb, kde je použito železo. Budeme muset všechno dělat společně, protože potřebujeme na vyvolání fotogramu tmou, pouze červené světlo. Jinak by se nám fotografie znehodnotila, na světle totiž fotografický papír zčerná. Můžeme si to ukázat na kousku fotopapíru.

Jakmile si každý vytvoří návrh svého železného města na papír, vysvětlíme si postup vyvolávání fotogramu. Svůj návrh, který jste vytvořili na papír, si nyní vystříhnete. Potřebujete každý šablonku, která se poté na fotogramu ukáže jako bílá a okolí bude tmavé. Tady mám několik ukázek.

Také můžete udělat šablonu obráceně. Tedy, že budete mít okolí bílé a šablonu černou. V tomto případě budete vystřihovat hlavně okolí šablony. S šablonou půjdeme do tmavé místnosti, kde si každý přiloží na fotopapír. Jakmile bude mít každý svou šablonu nainstalovanou na fotopapíře. Jednotlivě Vám osvítím papír baterkou. Aby nám ztmavl a šablona nám vynikla. Poté budeme postupně fotopapíry namáčet do vývojky, kde se vyvolá, vody, která zastaví proces vyvolávání a nakonec do ustalovače. Výsledná díla ještě opláchneme vodou a necháme uschnout.

Výtvarný problém:

Naučit se novou techniku, fotogram a pochopení této techniky a postupu. Spolupráce se spolužáky. Fantazie a kreativita. Samostatnost. Seznámení se s autory, kteří s touto technikou pracovali.

6. Použité techniky a tvůrčí postupy:

Fotogram

7. Použité materiály a nástroje, nutné vybavení, finanční náročnost projektu, případně využití vytvořených prací:

Použité materiály a nástroje: vývojka, ustalovač, kádě na vyvolávání filmů, papír, nůžky, nožik, fotografický papír, ocet, gumové rukavice.

8. Motivace, didaktické postupy, instrukce:

Ukázka vybraných fotogramů od umělců, ukázka mých fotogramů.

Ukázka tmavnutí fotopapíru na světle.

Ukázka různých industriálních staveb, jak průmyslových, tak novodobých.

Vysvětlení této techniky a postupu při vyvolávání fotogramu. Poučení o bezpečnosti práce s těmito materiály.

9. Materiály a zdroje, které budou mít žáci k dispozici:

Fotografie různých továren (viz. Příloha k námětu „Železo okolo nás“).

Fotografie uměleckých děl autorů, kteří pracují s touto technikou Fotogramu a také s tématem Industriální krajiny.

Jaroslav Rössler, Pavel Hayek.

10. Počet tvůrců jedné práce:

Samostatná práce u vytváření fotogramu, následně vyvolávání celá třída jako kolektiv.

Věk žáků: 13 - 14 let (8. třída)

Škola: ZŠ Vodičkova

11. Čas potřebný k výtvarné práci:

55 minut

12. Minutový scénář vyučovací hodiny včetně započítání reflektivního dialogu (odhadem):

Celkem: 90 minut

motivace: 10 minut

zadání práce: 5 minut

samostatná práce: 35 minut celkem

společná práce: 20 minut celkem

reflektivní dialog: 10 minut

hodnocení: 5 minut

13. Předpokládaný obsah a zaměření reflektivního dialogu:

Reflektivní dialog:

Co se Vám na těchto fotografech nejvíce líbí? Který vás nejvíce zaujal?

Připomíná vám některý z těchto fotogramů fotogram nějakého umělce, kterého jsme si ukazovali? Pokud ano, jakého?

Jak se vám pracovalo s touto novou technikou? Pamatujete si postup, jak se vyvolává fotografie? Povedl se vám fotogram, tak jak jste si představovali? Jakou jste zvolili variantu? Černé nebo bílé pozadí a proč?

14. Vazby v tematickém plánu, v ŠVP a vztahy k obsahu RVP:

Očekávané výstupy:

Vybírá, kombinuje a vytváří prostředky pro vlastní osobité vyjádření; porovnává a hodnotí jeho účinky s účinky již existujících i běžně užívaných vizuálních vyjádření.

Dílčí výstupy:

Seznámení se s autory Jaroslavem Rösslerem a Pavlem Haykem.

Vytvořit svou industriální šablonu. Zaměřit se na kompozici.

Seznámení se s postupem této techniky fotogramu.

Rozvíjené klíčové kompetence⁹²:

Kompetence pracovní (samostatně pozoruje a experimentuje, získané výsledky porovnává, kriticky posuzuje a vyvozuje z nich závěry pro využití v budoucnosti; vyhledává a třídí informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v procesu učení, tvůrčích činnostech a praktickém životě).

Kompetence k řešení problémů (vyhledá informace k řešení problémů, nachází jejich shodné, podobné a odlišné znaky, využívá získané vědomosti a dovednosti k objevování různých variant řešení, nenechá se odradit případným nezdarem a vytrvale hledá konečné řešení problému; kriticky myslí, činí uvážlivá rozhodnutí, je chopen je obhájit, uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí a výsledky svých činů hodnotí).

Kompetence osobní a personální (oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají).

Kompetence komunikační (formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu; využívá získané komunikativní dovednosti k vytváření vztahů potřebných k plnohodnotnému soužití a kvalitní spolupráci a ostatními lidmi).

Průřezová témata⁹³:

Mediální výchova (učí využívat potenciál médií jako zdroje informací, rozvíjí citlivost vůči stereotypům v obsahu médií i způsobu zpracování mediálního sdělení; vede k uvědomování si hodnoty vlastního života; rozvíjí citlivost vůči předsudkům; napomáhá k uvědomění si možnosti svobodného vyjádření vlastních postojů a odpovědnost za způsob jeho formování a prezentace).

Mediální výchova – stavba mediálních sdělení, kritické čtení a vnímání mediálních sdělení.

⁹² Klíčové kompetence v základním vzdělávání. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. ISBN 978-80-87000-07-6. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/klicove-kompetence>

⁹³ Průřezová témata. [online].[cit. 2014-10-22] Dostupné z: http://www.specmo.cz/soubory/svp/zs_prurezova_temata.pdf

Environmentální výchova (rozvíjí porozumění ve vztazích člověka a prostředí, důsledkům lidských činností na prostředí; vede k uvědomování si podmínek života a možnosti jejich ohrožení; učí komunikovat o problémech životního prostředí, vyjadřovat, racionálně obhajovat a zdůvodňovat své názory a stanoviska; přispívá k vnímání života jako nejvyšší hodnoty; vede k vnímavému a citlivému přístupu k přírodě a životnímu a kulturnímu dědictví).

Environmentální výchova – lidské aktivity a problémy životního prostředí, vztah člověka a prostředí.

Osobnostní a sociální výchova (učivo jako součást žákova života; respektování osobnosti žáka a jeho individuálních potřeb; pomoc žákovi při hledání vlastní cesty, vztahy ke světu, rozvoj základní dovednosti dobré komunikace; porozumění sobě samému i ostatním lidem; pomáhá k utváření postojů vůči sobě samému, ostatním i k okolí).

Osobnostní rozvoj – kreativita, sebepoznání a sebepojetí, rozvoj schopností poznávání.

Sociální rozvoj – Mezilidské vztahy, komunikace.

Morální rozvoj – řešení problémů a rozhodovací dovednosti, hodnoty, postoje, praktická etika.

Výchova demokratického občana (rozvíjí a podporuje komunikativní, formulační, argumentační, dialogické a prezentační schopnosti a dovednosti; vede k uvažování o problémech v širších souvislostech a ke kritickému myšlení; prohlubuje empatii, schopnost aktivního naslouchání a spravedlivému posuzování; vede k otevřenému, aktivnímu, zainteresovanému postoji v životě; rozvíjí a podporuje schopnost zaujetí vlastního stanoviska v pluralitě názorů).

Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech (pomáhá překonávat stereotypy a předsudky; utváří pozitivní postoje k jinakosti a kulturní rozmanitosti).

15. Vztahy k výtvarné kultuře:

Fotogram

16. Reflexe k námětu „Železné město“

U tohoto výtvarného úkolu dělalo některým žákům problém pochopit zadání práce. Dle mého názoru bylo důsledkem nepochopení, nejen tím, že se s tímto zadáním žáci teprve seznamovali a neměli s tím žádnou zkušenost, ale také byla chyba na mé straně, a to ve vysvětlování. Pro příště bych zvolila jiný způsob vysvětlení a hlavně bych zapojila, nejen výsledné dílo, ale také praktickou ukázkou, kde by žáci viděli přesně to, co po nich chci. Díky tomuto problému nepochopení zadání ze strany žáků bylo potřeba vysvětlit postup vícekrát.

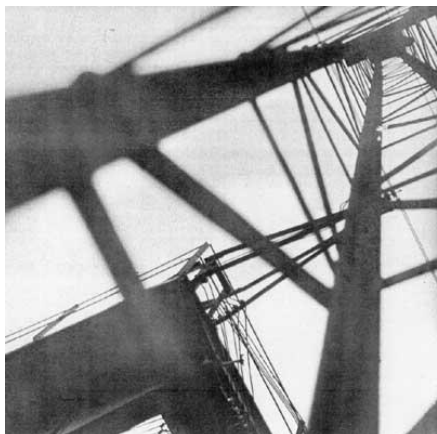
Po několika vysvětlování již žáci s tímto zadáním neměli problém, měli jasno v tom, co se bude dělat a pracovali na svých návrzích. Tento úkol je velmi zaujal. Byl pro ně velmi zajímavý. Sami žáci mi sdělili, že je to pro ně něco nového, že se s tímto ještě nesetkali a rádi by tuto techniku zapojili do své výuky.

Jistý problém nastal u vytváření svých návrhů, kdy žáci neměli nápady, a bylo zjevné, že se některým ani nechtělo nic vymýšlet a zapojovat představivost a fantazii. Nejraději by bohužel někteří žáci byli, kdybych jim zadala přesné zadání, co a jak mají vytvořit a oni by na tom pracovali. Dělá jim velký problém vytvořit si vlastní návrh a ta volnost tvoření, kterou jsem jim nabídla. Někteří žáci se však této příležitosti bez problému chopili a pracovali bez mé pomoci na svém návrhu. Žáci, kteří potřebovali mou pomoc, jsem ukázala různé varianty práce s tímto tématem a snažila jsem se je nasměrovat tak, aby sami vytvořili svůj návrh, bez toho, aniž bych jim přesně nadiktovala, co mají vytvářet.

Také bylo za potřebí daleko více času, než jsem předpokládala. Tento výtvarný úkol trval celkem 3 dvouhodinové vyučovací jednotky.

Tento úkol zaujal žáky nejvíce. Velmi je bavilo vyvolávání fotografií, stále se ptali na nějaké informace ohledně vyvolávání a byli z toho velmi nadšení. Moc se na hodinu těšili a chtěli vyvolávat fotogramy. I paní učitelku tato technika fotogramů natolik zaujala, že se tomu bude s žáky také věnovat.

17. Přílohy k námětu „Železné město“

Jaroslav Rössler, No Title (Eiffel Tower), 1926/the 60s⁹⁴

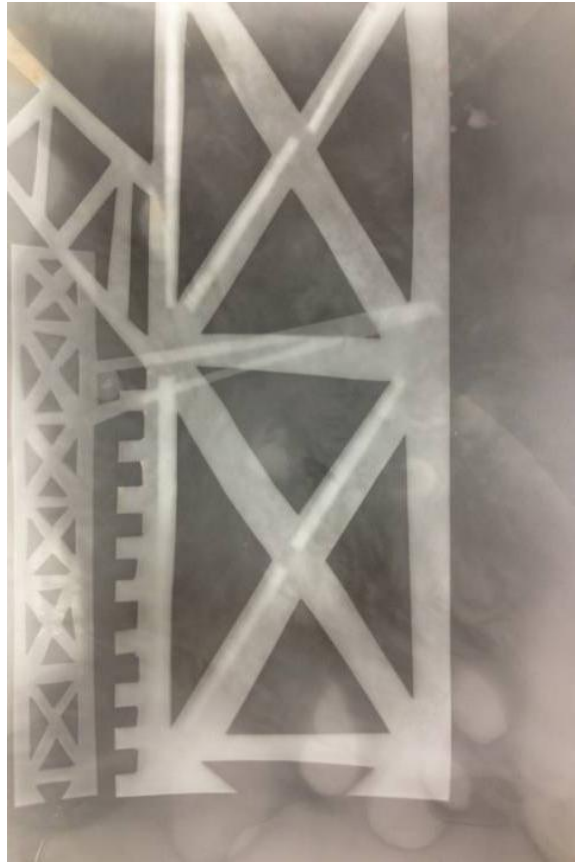
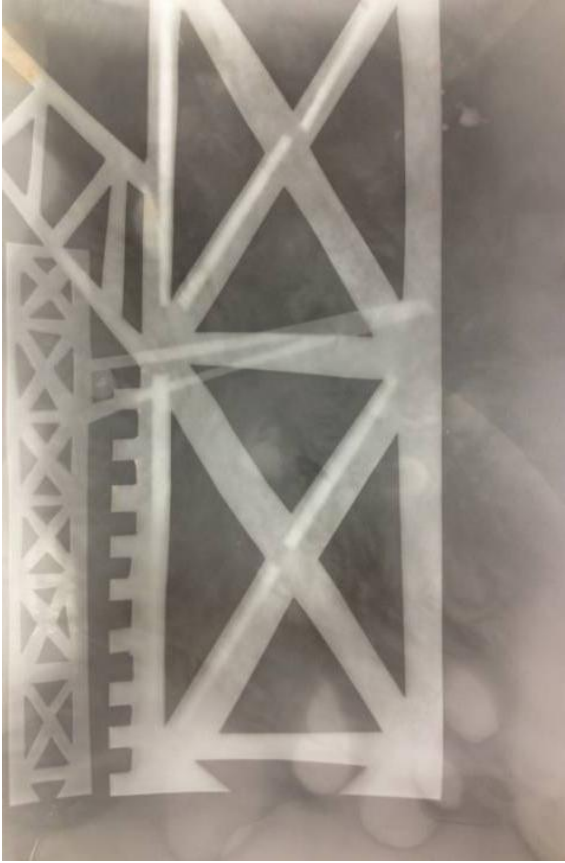
Pavel Hayek, Peří (1998)⁹⁵

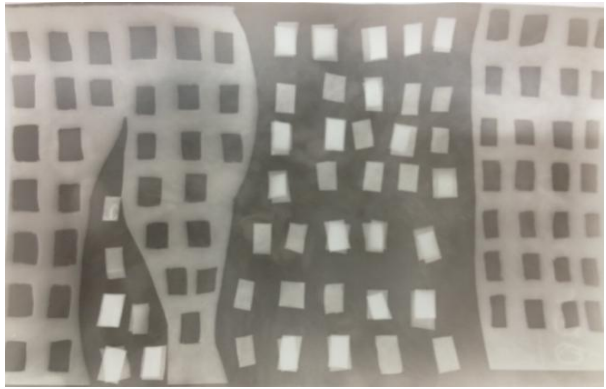
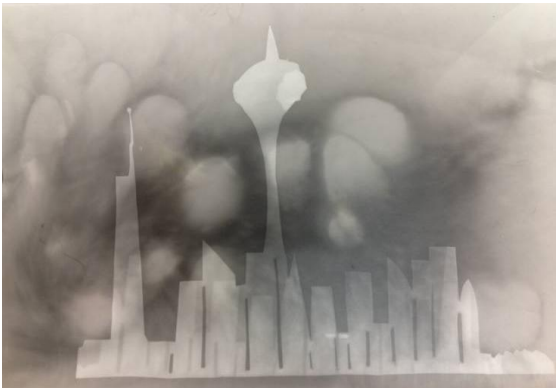
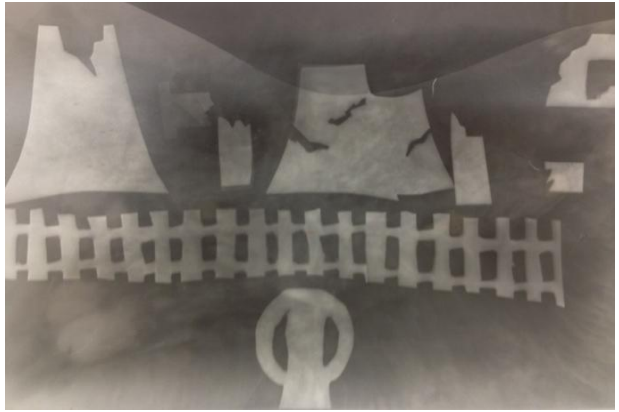
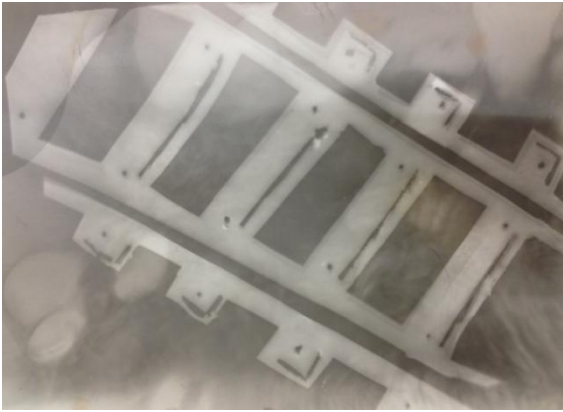
⁹⁴ Avantgardní fotograf Jaroslav Rössler. In: *Fotografování, fotografie v praxi, novinky, recenze*. 21. ledna 2002. Dostupné z: <http://www.fotografovani.cz/novinky/reportaze1/avantgardni-fotograf-jaroslav-rossler-149939cz>

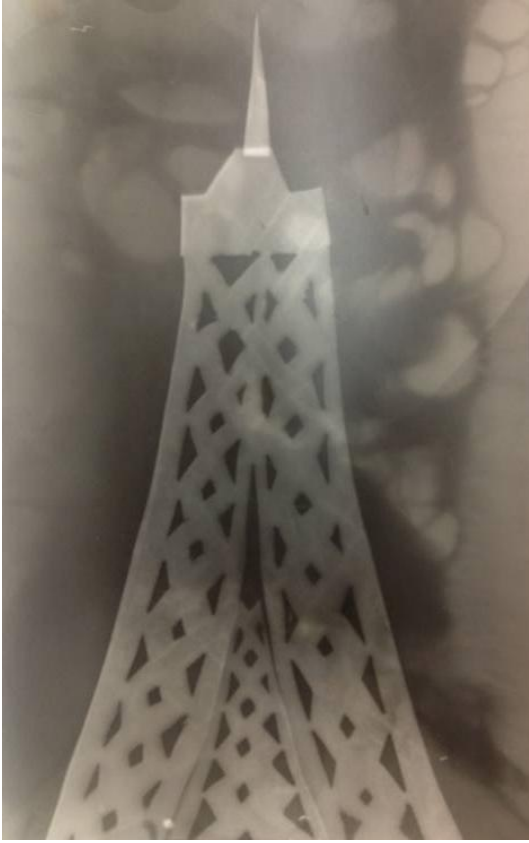
⁹⁵ HAYEK, Pavel. In: *ProMuS, Registr sbírek výtvarného umění*. Dostupné z: http://www.citem.cz/promus11/index.php?page=catalogue&table=9¶ms=150|16%3B2%3B|0%3B1%3B%277OC%27%3B0%3B&promus_id_a=192390&connection_field=promus_id_a&offset=156&savedPrevId=&recslid=&select_checked=

18. Fotodokumentace k námětu „Železné město“

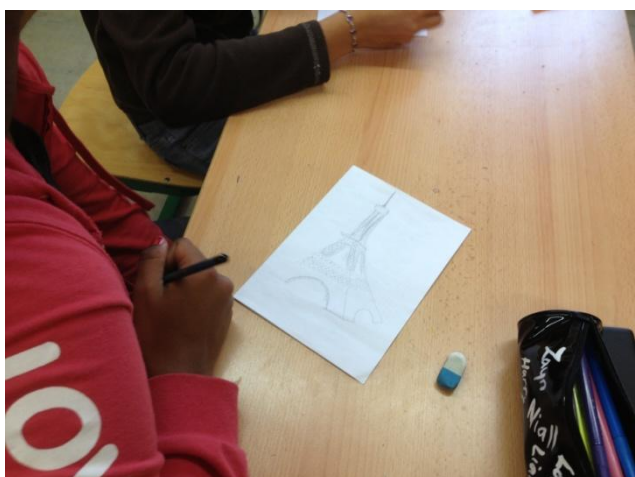
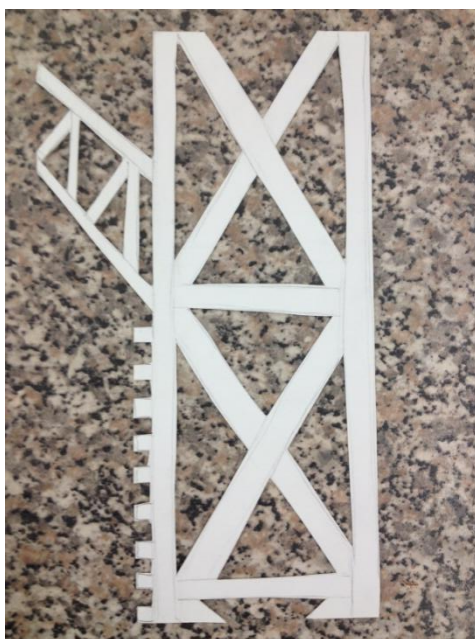
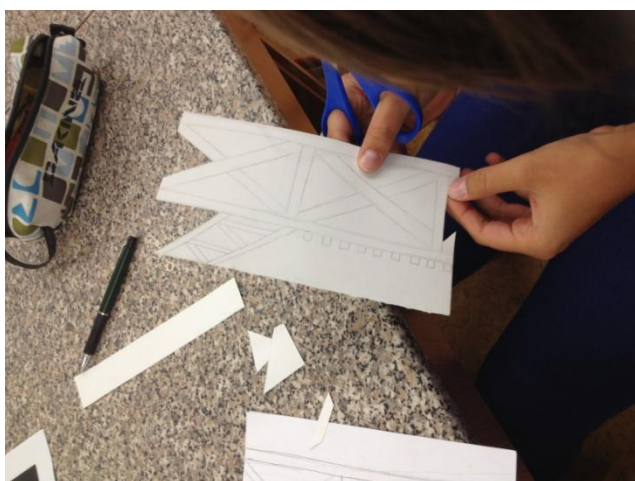

Fotodokumentace práce žáků:

Další příprava/ varianta na tematický celek industriální krajina.

5. VÝTVARNÝ ÚKOL „*Moje továrna*“

1. Anotace:

Tyto 2 dvouhodinové vyučovací jednotky jsou zaměřené na industriální stavbu, tedy přesněji továrnu. Žáci nejprve pracují ve skupinkách přibližně po 5 ti žácích, kde si nejprve společně vytvoří návrh na továrnu pomocí jednotlivých geometrických útvarů, které budou skládat k sobě. Seznámí se s abstraktní tvorbou a umělcem Františkem Kupkou, který používal stejný princip, tedy skládání jednotlivých stylizovaných útvarů k sobě na obraze. Jakmile budou mít návrh hotový a schválený učitelem, mohou začít pracovat na své tvorbě.

2. Tematický celek, téma, námět:

Tematický celek: *Industriální krajina*

Téma: *Abstraktní tvorba/ stylizace*

Námět: „*Moje továrna*“

3. Klíčová slova:

Industriální krajina, Industrie, železo, továrny, dráty, alobal, návrh, umění, abstraktní tvorba, František Kupka, stylizace, zjednodušení, geometrie.

4. Cíl, cíle hodiny:

Práce s materiálem, prostorová tvorba, získané informace ohledně industrie, seznámení se s umělci a jejich pracemi. Rozvoj spolupráce ve skupinách a se spolužáky, rozvoj komunikace. Kreativita, fantazie a představivost, nápaditost.

5. Výtvarné úkoly:

Zadání práce:

Dobrý den, dnes si vytvoříme svou vlastní továrnu. Kterou však budeme abstrahovat. Víte, co je to abstraktní tvorba? Co to je stylizace? Nejprve budete pracovat ve skupinkách po pěti žácích. Skupinky si vytvořte sami. Ve skupině navrhnete továrnu, kterou budete skládat z jednotlivých ploch geometrických útvarů, které ode mě každá skupina dostane. Každý si výslednou továrnu nakreslí na papír, který dostanete také. Může to být stará továrna, kus plotu, cesty, lešení, cokoliv... Je to pouze na vás, jak se ve skupince domluvíte a co společně vytvoříte. Výsledný návrh budete již vytvářet samostatně z drátů různých velikostí, písku, kamení, šedé a bílé sádry a alobalu, proto nezapomeňte svůj návrh tomuto materiálu přizpůsobit.

Víte, kdo takovou abstrakci vytvářel? Ukážeme si některá díla od českého umělce Františka Kupky (viz. 9. Materiály a zdroje, které budou mít žáci k dispozici). Tento umělec také stylizoval předměty a skládal je, posunoval po obraze.

Výtvarný úkol:

Vytvořit návrh na tvorbu obrazu z drátů, pletiva, sádry a alobalu, následně tento návrh vytvořit z uvedených materiálů.

Návrh budou žáci vytvářet pomocí šablon, které jim připravím na hodinu. Budou z těchto šablon skládat obraz továrny, složený obraz si namalují a následně jej vytvoří.

Výtvarný problém:

Žáci budou pracovat s novým materiálem, skládat obraz z předem připravených útvarů.

Seznámí se s novým směrem abstrakcí a umělcem Františkem Kupkou.

6. Použité techniky a tvůrčí postupy:

Abstrakce, stylizování

7. Použité materiály a nástroje, nutné vybavení, finanční náročnost projektu, případně využití vytvořených prací:

Dráty různých velikostí a délků, alobal, nůžky, papír velikost A2, šedá sádra, bílá sádra, temperové barvy, pletivo, písek, kamínky, ...

Tvrdé papíry různých velikostí a barevností, geometrické útvary: šedé (beton), červenooranžové (cihla), černé (asfalt), alobal (trubky), ...

8. Motivace, didaktické postupy, instrukce:

Můj výtvar, který jim ukážu.

Díla na fotografiích českého umělce Františka Kupky a obrazem s názvem geometrická kompozice od umělkyně Toyen.

A také fotografie různých továren, železných konstrukcí, novodobé stavby, apod.

9. Materiály a zdroje, které budou mít žáci k dispozici:

Fotografie různých továren a budov (viz. Přílohy k námětu „Železo okolo nás“).

Fotografie uměleckého směru geometrická abstrakce a autorů: *Toyen, František Kupka.*

10. Počet tvůrců jedné práce:

Během motivace: skupinová práce (Skupiny po cca 5 ti žácích). Poté každý pracuje samostatně.

Věk žáků: *13 let (7. třída)*

Škola: *ZŠ Vodičkova*

11. Čas potřebný k výtvarné práci:

2 dvouhodiny, tedy 4 vyučovací jednotky (180 minut).

Čistá výtvarná práce: 120 minut

12. Minutový scénář vyučovací hodiny včetně započítání reflektivního dialogu (odhadem):

Celkem: *180 minut*

Motivace: *30 minut*

Zadání práce: *5 minut*

Samostatná skupinová práce: *120 minut*

Reflektivní dialog: *15 minut*

Hodnocení: *10 minut*

13. Předpokládaný obsah a zaměření reflektivního dialogu:

Reflektivní dialog:

Jak se Vám pracovalo s tímto materiálem? S jakým materiálem se vám pracovalo nejlépe a s jakým naopak nejhůře? Co se Vám na těchto dílech líbí?

Jak se Vám pracovalo ve skupinách? Kdo rozhodoval o tom, co se bude vytvářet? Domlouvali jste se všichni nebo někdo skupinu vedl? Shodli jste se na společném návrhu?

A jak se vám poté pracovalo samostatně?

Jaký umělec používal stejný princip práce?

Co je to industrie? Kde se můžeme setkat se železem v krajině? Víte, kde se taková industriální budova tady v okolí nachází?

13. Vazby v tematickém plánu, v ŠVP a vztahy k obsahu RVP:

Očekávané výstupy:

Vybírá, vytváří a pojmenovává co nejširší škálu prvků vizuálně obrazných vyjádření a jejich

vztahů; uplatňuje je pro vyjádření vlastních zkušeností, vjemů, představ a poznatků; variuje různé vlastnosti prvků a jejich vztahů pro získání osobitých výsledků.

Dílčí výstupy:

Seznámení se s autorem Františkem Kupkou a s jeho hlavním principem tvorby.

Seznámení se s abstrakcí / stylizací.

Rozvíjené klíčové kompetence⁹⁶:

Kompetence pracovní (samostatně pozoruje a experimentuje, získané výsledky porovnává, kriticky posuzuje a vyvozuje z nich závěry pro využití v budoucnosti; vyhledává a třídí informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v procesu učení, tvůrčích činnostech a praktickém životě).

Kompetence k řešení problémů (vyhledá informace k řešení problémů, nachází jejich shodné, podobné a odlišné znaky, využívá získané vědomosti a dovednosti k objevování různých variant řešení, nenechá se odradit případným nezdarem a vytrvale hledá konečné řešení problému; kriticky myslí, činí uvážlivá rozhodnutí, je chopen je obhájit, uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí a výsledky svých činů hodnotí).

Kompetence osobní a personální (oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají).

Kompetence komunikační (formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu; využívá získané komunikativní dovednosti k vytváření vztahů potřebných k plnohodnotnému soužití a kvalitní spolupráci a ostatními lidmi).

Průřezová témata⁹⁷:

Mediální výchova (učí využívat potenciál médií jako zdroje informací, rozvíjí citlivost vůči

⁹⁶ Klíčové kompetence v základním vzdělávání. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. ISBN 978-80-87000-07-6. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/klicove-kompetence>

⁹⁷ Průřezová témata. [online]. [cit. 2014-10-22] Dostupné z: http://www.specmo.cz/soubory/svp/zs_prurezova_temata.pdf

stereotypům v obsahu médií i způsobu zpracování mediálního sdělení; vede k uvědomování si hodnoty vlastního života; rozvíjí citlivost vůči předsudkům; napomáhá k uvědomění si možnosti svobodného vyjádření vlastních postojů a odpovědnost za způsob jeho formování a prezentace).

Mediální výchova – stavba mediálních sdělení, kritické čtení a vnímání mediálních sdělení.

Environmentální výchova (rozvíjí porozumění ve vztazích člověka a prostředí, důsledkům lidských činností na prostředí; vede k uvědomování si podmínek života a možnosti jejich ohrožení; učí komunikovat o problémech životního prostředí, vyjadřovat, racionálně obhajovat a zdůvodňovat své názory a stanoviska; přispívá k vnímání života jako nejvyšší hodnoty; vede k vnímavému a citlivému přístupu k přírodě a životnímu a kulturnímu dědictví).

Environmentální výchova – lidské aktivity a problémy životního prostředí, vztah člověka a prostředí.

Osobnostní a sociální výchova (učivo jako součást žákova života; respektování osobnosti žáka a jeho individuálních potřeb; pomoc žákovi při hledání vlastní cesty, vztahy ke světu, rozvoj základní dovednosti dobré komunikace; porozumění sobě samému i ostatním lidem; pomáhá k utváření postojů vůči sobě samému, ostatním i k okolí).

Osobnostní rozvoj – kreativita, sebepoznání a sebepojetí, rozvoj schopností poznávání.

Sociální rozvoj – mezilidské vztahy, komunikace.

Morální rozvoj – řešení problémů a rozhodovací dovednosti, hodnoty, postoje, praktická etika.

Výchova demokratického občana (rozvíjí a podporuje komunikativní, formulační, argumentační, dialogické a prezentační schopnosti a dovednosti; vede k uvažování o problémech v širších souvislostech a ke kritickému myšlení; prohlubuje empatii, schopnost aktivního naslouchání a spravedlivému posuzování; vede k otevřenému, aktivnímu, zainteresovanému postoji v životě; rozvíjí a podporuje schopnost zaujetí vlastního stanoviska v pluralitě názorů).

Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech (pomáhá překonávat stereotypy a předsudky; utváří pozitivní postoje k jinakosti a kulturní rozmanitosti).

14. Vztahy k výtvarné kultuře:

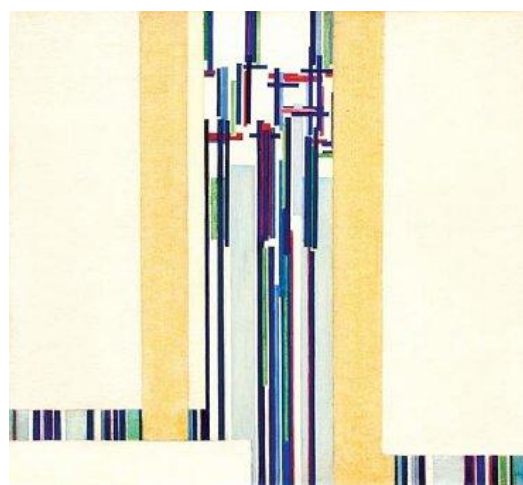
Abstrakce

František Kupka

15. Přílohy k námětu „Moje továrna“

Toyen: Geometrická kompozice, 2011

František Kupka: Élévation (Výšky) IV, 2007

IV. Reflektivní bilance

Když se poohlédnu za mou didaktickou tvorbou, na které jsem pracovala s dětmi ve věku mezi 11ti až 15ti lety, jsem, i přes veškeré menší nedostatky, které níže popisuji, velmi spokojená jak s procesem, který je také velmi důležitý, tak i s výslednými díly a celkovými výsledky a poznatky z těchto hodin. Ne vždy se vše povedlo dle mých příprav a představ, ovšem tyto chyby jsem vnímala jako ponaučení ke zlepšení pro příští vyučování. Šlo především o časovou dotaci, kterou jsem měla ve svých přípravách mnohdy velmi krátkou a často se protáhla, což bylo ponaučení pro příště počítat s větší časovou rezervou.

V některých didaktických řadách, jako například u první s názvem „*Železo okolo nás*“, by bylo velmi vhodné přinést žákům ukázkou mé tvorby. Což jsem měla v plánu, ovšem nakonec jsem se rozhodla tuto ukázkou žákům nepředložit, aby například nevědomě nekopírovali mou tvorbu. Chtěla jsem, aby ve skupinách vytvořili svůj návrh, který poté z předložených materiálů sami vytvoří za pomoci pokusů a zkoušení, což by jistě rozvíjelo klíčovou kompetenci k řešení problémů. Zde bohužel nastal jeden zádrhel a to ten, že tato výtvarná řada byla odučená u žáků 9. třídy, kteří s tímto zkoušením a bádáním měli dost velké problémy. Většinou čekali, až jim vše donesu „na zlatém podnose“, ovšem, to jsem v žádném případě nechtěla. Což bylo dle mého názoru způsobeno i tím, že s tímto materiálem neměli žádné zkušenosti. Proto jsem zvolila jinou možnost způsobu motivace, abych je do této tvorby dostala. Nechtěla jsem jim nadiktovat, co a jak mají vytvořit. Pouze jsem jim naznačila možnosti práce s materiálem, například, že drát mohou pozohýbat.

V další didaktické řadě s názvem „*Živý obraz*“, který mě posunul naopak ve způsobu tvorby, kde bych nejprve vyzkoušela se všemi žáky dohromady vytvořit jedno dílo, aby si zkusili, jak se s touto sádrou pracuje a zároveň zjistili, jak rychle sádra tuhne. Poté by si každý žák vytvořil svůj návrh a dle předlohy vytvořil z materiálů daný obraz, jako tomu bylo v původní přípravě na vyučování. Ale zde bych pozměnila v procesu tvorby zásadní věc. Jednalo by se o proces, kdy by se na díle podíleli dva žáci, aby se dané dílo stihlo rychleji. Abychom předešli brzkému ztuhnutí před dokončením tvorby apod.

V případě lepších a větších prostor pro další výtvarnou řadu s názvem „*Železné město*“, kde šlo o vyvolávání fotogramů, bych zvolila ještě jeden způsob v rámci motivace, kde bych v rámci hodiny s dětmi společně vytvořila šablony, které bychom následně společně všichni vyvolali v temné komoře. Zde bych chtěla, aby se nejprve všichni žáci podívali na tento

proces vyvolávání fotogramů, seznámili se s touto technikou pomocí praxe a poté vytvářeli své vlastní díla.

A poslední odučenou řadou je polo-řízená manipulace s názvem „*Krajina ze železa*“, kde bych nejprve žáky v případě, že by byla tato možnost, rozsadila či je poučila, aby si během své tvorby nepovídali a nesdělovali si své nápady, pocity a „neopisovali“. Jak je vidět, v každé didaktické řadě je možné vždy něco pozměnit k dosažení lepšího cíle. O čem je také neustálé sebe rozvíjení, zdokonalování a sebevzdělávání v učitelské profesi.

Vzhledem k tomu, že žáci nebyli zvyklí pracovat s těmito materiály, bylo velmi obtížné je nasměrovat tak, aby sami ihned začali tvořit. Mnohdy jsem jim musela ukazovat způsoby práce s tímto materiálem, jelikož si nevěděli rady. Pro příště bych jistě zvolila přinést výsledné dílo, které by si žáci mohli ohmatat a na kterém by mohli více pochopit varianty práce s industriálními materiály, jako je pletivo, drát, alobal, staré kuchyňské nádobí a hřebíky různých velikostí. Ovšem v mé původní přípravě jsem tuto možnost měla v plánu, avšak v průběhu praxe jsem přehodnotila tuto variantu, vzhledem k tomu, že jsem chtěla předejít kopírování, které bývá často i nevědomé. Chtěla jsem, aby žáci pracovali ve skupinkách samostatně a společně vymysleli svou vlastní industriální krajinu a problematiku, která se k tomuto vztahuje. Následně každá skupina své dílo představila.

Největším problémem mých vyučovacích jednotek byl odhad časové dotace jednotlivých projektů. Ve většině případů bylo potřeba více času, a to hlavně z důvodu, že se žáci teprve s těmito technikami, s materiály seznamovali.

Největším úspěchem, vzhledem k reflexi žáků i jejich paní učitelky, byla technika fotogramů, která je zaujala natolik, že se v ní rozhodli pokračovat i nadále. Což jsem byla velmi potěšena.

Závěr

Závěrem bych chtěla vystihnout převážně poznatky, na které jsem během mé tvorby diplomové práce přišla. Jedná se především o mou tvorbu pomocí industriálních materiálů, kde je velmi mnoho možností. Od tvorby pomocí těchto surovin až po rez, ve kterou se tyto materiály proměňují díky jejich stárnutí a chátrání. Což jsem ve své práci velmi využila a na těchto zkušenostech byly postaveny i některé mé didaktické řady. Tato práce mě značně obohatila, co se týče převážně didaktické práce, jejich příprav a odučených jednotek, kterými jsem získala bohaté zkušenosti, co se týče učitelské praxe. Těchto cenných zkušeností jsem nejednou již využila, velmi mě posunuly, co se týče příprav i možností vyučování. Z vypracovávání teoretické části jsem se dozvěděla hodně užitečných informací, kterých jsem využila mnohdy v následné výtvarné a didaktické praxi. Značně mi tyto poznatky pomohly například při výkladu o industriálních komplexech, o něž jsem si s žáky povídala při průzkumu jejich vztahu a postoji k této problematice.

Je ještě mnoho možností, jak uchytit danou problematiku industriální krajiny, uchopit jí z jiného úhlu pohledu. Vystává zde ještě spousta otázek, kterými jsem se ve své diplomové práci nezabývala či jsem je pouze povrchově nastínila. Například vytvořit sociologický výzkum pro tuto industriální problematiku v dané oblasti. Zabývat se jinými komplexy, porovnat je se zahraničím, jejich možnostmi ochrany památek, které by se daly následně porovnat. Věnovat se více do hloubky vybraným umělcům a žánru. Postavit diplomovou práci z hlediska například fenoménu nazvaným Urbex či pouze na tématice industriální.

V hodinách výtvarné výchovy je ještě mnoho možností, jak uchopit tuto industriální problematiku. V mých vyučovacích jednotkách jsem ji uchopila pomocí daných materiálů, industriální tematiky. Ale jsou zde ještě další varianty. Jak jsem již zmínila ve výtvarné části, určitě by bylo velmi zajímavé vyzkoušet s žáky malbu pomocí samotné rzi. Což je velmi zajímavá tvorba, kterou jsem si sama vyzkoušela. Ale také se věnovat docela novému fenoménu s názvem Urbex, který by byl vhodný převážně pro starší žáky a hlavně byl by pro žáky velmi zajímavým a dobrodružným. Nicméně jsou zde možnosti využití i s mladšími žáky, při fotografování detailů zrezivělých, rozpadajících se materiálů. Se staršími žáky by bylo možné použít také řadu efektů, jako je osvětlení, práce s počítačovými programy, například s Photoshopem apod. Určitě by šlo převážně o to najít a navštívit nějaké chátrající prostory či objekty, kde bych jim nejprve vysvětlila záměr urbexu a jejich heslo. Určitě by toto téma bylo pro žáky obou věkových kategorií velmi přínosné. Seznámili by se s novým

žánrem, prací s fotoaparátem a v neposlední řadě by tato akce byla pro ně dobrodružstvím a zážitkem.

To platí také u didaktické a výtvarné části, kde by se dalo v následné práci zabývat převážně tímto novějším žánrem a jeho možnostmi, jak u nás, tak i ve světě. Zmapovat jeho historii, podoby. Což by mohlo být velmi zajímavé. Ve výtvarné části se zaměřit na fotografii a vyzkoušet si tento fenomén, který by byl zároveň i dobrodružstvím. Bylo by dobré tento děj zdokumentovat a vytvořit krátký film z procesu tvorby. Pokud se podíváme na některé filmy, jedná se především o žánr hororů či dramát, kde můžeme tyto prostory velmi často spatřit. Zde bych mohla zmínit například psychologické drama s názvem *Temné vody*, USA 2005, jehož autorem je Walter Salles. Zde bylo vsazeno na industriální pustotu, špínu a hru nepříjemných barev. Což také většina těchto starých a opuštěných prostor evokuje něco strašidelného a tajuplného, které mnoho lidí jistě přitahuje. To by se také dalo využít pro uměleckou tvorbu filmu, jak ve výtvarné části, tak i v didaktické části se staršími žáky či studenty. V čemž by se prostřednictvím tohoto záměru seznámili převážně s mediální tvorbou, filmem, procesem tvorby filmu a jeho možnostmi, a v neposlední řadě také průřezovým tématem mediální výchovy a jejich sdělení, kritického vnímání, týmové spolupráci a komunikaci.

Použitá literatura

- BATRLOVÁ, Milena. *Dějiny umění v české společnosti: otázky, problémy, výzvy. Příspěvky přednesené na Prvním sjezdu českých historiků umění*. Praha: Argo, 2004. ISBN 80-7203-624-6.
- BRACEGIRDLE, Brian. *The Archaeology of the Industrial Revolution*, London 1973.
- BRANIŠ, Martin. *Základy ekologie a ochrany životního prostředí: učebnice pro střední školy*. Praha: Informatorium, 1997.
- CÍLEK, Václav. *Krajiny vnitřní a vnější: druhé doplněné vydání*. Praha: Dokořán, 2010. ISBN 80-7363-042-7.
- FIALOVÁ, Irena. *3D A Živá architektura*. Praha: Zlatý Řez, 2009. ISBN 978-80-87068-05-2
- GREMLICA, Tomáš a kolektiv. *Industriální krajina a její přirozená obnova. Právní východiska a rekultivační metodika oblastí narušených těžbou*. První vydání. Praha: Novela Bohemica, 2013. ISBN 978-80-87683-10-1.
- HAZUKOVÁ, Helena a Pavel ŠAMŠULA, *Didaktika výtvarné výchovy I*. Praha: PedF UK, 1982.
- HAZUKOVÁ, H. *Příprava učitele na rozhodování ve výtvarné výchově I*. 1. vyd. Praha: PedF UK, 1994.
- HAZUKOVÁ, Helena a ŠAMŠULA, Pavel. *Příprava učitele na rozhodování ve výtvarné výchově*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1994.
- HRŮZA, Jiří. *Slovník soudobého urbanismu*. Praha: Odeon, 1977. ISBN 01-527-77.
- HUČÍNOVÁ, Lucie a kol. *Klíčové kompetence v základním vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. ISBN 978-80-87000-07-6.
- HUDSON, Kenneth. *Industrial Archeology, An Introduction*, London, 1963

- JAROŠ, Jiří. *Slovník Technických památek Blanenska*, Blansko, 2000.
- KONEČNÝ, Dušan. *Výstavy současného umění: Soudobé české umění*. Praha: Odeon, 1977.
- KOSTOŇ, Lubomír. *Psychologie architektury*. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 978-80-247-2926-8.
- KOUTSKÝ, Jaroslav. *Staré průmyslové regiony, vývojové tendence – možnosti rozvoje*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2011. ISBN 80-7414-440-0.
- KRATOCHVÍL, Zdeněk. *Filozofie živé přírody*. Praha: Hermann & synové, 1994.
- KUČOVÁ, Věra a Miloš MATĚJ. *Industriální soubory v Ostravě vybrané k nominaci na zápis do seznamu světového dědictví UNESCO*. Ostrava: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Ostravě, 2007. ISBN 978-80-85034-01-1.
- KUDLÁČEK, Ivan. *Ekologie Průmyslu*. Skripta ČVUT. Praha, 1997.
- KUKAČ, P., TŘÍSKA, J. *Chemie životního prostředí*. České Budějovice: Jihočeská univerzita ZF, 1998.
- LINHART, Igor. *Základní pojmy ekologie, provisorní text pro předmět Toxikologie a ekologie*. Dostupné z: odl.vscht.cz/uoch/bakalar/toxikologie/ZakladniPojmy-ekologie.pdf
- NAJBRT, Aleš a SKLENÁŘ, Zdeněk. *Malich, Jízdárna Pražského hradu 1/2 - 8/5/2013*. Praha: Galerie Zdeněk Sklenář, 2013. ISBN 978-80-87430-23-1.
- PALATÝ, Jiří., PALEČEK, Jaroslav. *Základy ekologie*. VŠCHT. Praha: Střed, 1992.
- PASTOROVÁ, Markéta a kol. *Doporučené očekávané výstupy: Metodická podpora pro výuku průřezových témat*. Praha: Výzkumný ústav pedagogická v Praze, 2011. ISBN 978-80-87000-76-2
- PAVLIŇÁK, Petr. *Dolní Vítkovice dnes*. Ostrava: Výtvarné centrum Chagall, 2012. ISBN 978-80-86171-42-5.

PEŠTA, Pavel a VLAŠÍN, Štěpán. *K socialistickému umění: Antologie z české marxistické estetiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1976.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2007.

ROESELOVÁ, Věra. *Námět ve výtvarné výchově*. 2. Upravené vydání. Praha: Sarah, 2002. ISBN 80-902267-4-4.

ROESELOVÁ, Věra. *Řady a projekty ve výtvarné výchově*. Praha: Sarah, 1997. ISBN 80-902267-2-8.

SMALT ART VÍTKOVICE 2013. Ostrava: Trojhlaví Karolina, 2013. ISBN 978-80-87763-01-8.

ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra. KOUTNÝ, Jan a ČABLOVÁ, Markéta. *Urbanismus a územní plánování*. Pardubice: Univerzita Pardubice. Ekonomicko-správní fakulta, 2002.

VOLF, Petr. *Příběh Dolních Vítkovic 1492*. Ostrava: Prostor – architektura, interiér, design, o. p. s., 2013. ISBN 978-80-87064-10-8.

VOPASEK, Stanislav. *Dějiny hornictví*. Ostrava: Repronis, 2005. ISBN 80-7329-099-5.

Internetové zdroje:

Avantgardní fotograf Jaroslav Rössler. In: *Fotografování, fotografie v praxi, novinky, recenze*. 21. ledna 2002. Dostupné z: <http://www.fotografovani.cz/novinky/reportaze1/avantgardni-fotograf-jaroslav-rossler-149939cz>

Drátovna v Bohumíně už patří Trineckým železárnám. In: TOMAŠKOVIČ, Jiří. *Novinky.cz*. [online]. 2012 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/ekonomika/280280-dratovna-v-bohumine-uz-patri-trineckym-zelezarnam.html>

HAYEK, Pavel. In: *ProMuS, Registr sbírek výtvarného umění*. Dostupné z:

http://www.citem.cz/promus11/index.php?page=catalogue&table=9¶ms=150|16%3B2%3B|0%3B1%3B%277OC%27%3B0%3B&promus_id_a=192390&connection_field=promus_id_a&offset=156&savedPrevId=&recsId=&select_checked=

Jean Dubuffet- Filozofická krajina.jpg. In: *82.114.195.35 -*

/ProjektModerniUmeni/2.pol.20.stol/Umění po 2. světové válce/Art brut/ [on-line]. 21. 2.

2010 [cit. 2012-04-02]. Dostupné z:

<http://82.114.195.35:90/ProjektModerniUmeni/2.pol.20.stol/Um%C4%9Bn%C3%AD%20po%202.%20sv%C4%9Btov%C3%A9%20v%C3%A1lce/Art%20brut/>

KAROUS, Pavel. Vetřelci a volavky. [online]. [cit. 2015-01-20]. Dostupné z:

<http://www.vetrelciavolavky.cz/sochy/kameraman>

KELLER, Jan. *Když průmysl odchází*. In: Goethe-Institut Prag. [online]. 2010 [cit. 2015-03-

29]. Dostupné z: www.goethe.de/ins/cz/pra/kul/duc/arc/pos/cs6879821.html

KNIŽÁK, Milan. *Kniha dokumentů, 1952 – 1985*. In:

<http://www.olmuart.cz/MMU/SBIRKY/nase-unikaty/unikaty-MMU-knizak-kniha/>

Ostravský fenomén opět v provozu. In: RYCKOVÁ, Karolína. Sokolská 33 cz: Jsme v obraze. [online]. 2012 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z:

<http://www.sokolska33.cz/novinky/ostravsky-fenomen-opet-v-provozu/>

Oblastní galerie v Liberci: Výstavní plán. Pavel Šulc: Země má [online]. [cit. 2013-02-04].

Dostupné z: <http://www.ogl.cz/vystavy-vystavni-plan.php?vid=910>

PLESKOT, Josef. *Trojhalí Karolina otevírá. Vypadá jako před 100 lety, zázemí je pod zemí*.

In: Česká televize. [online]. 2014 [cit. 2015-03-31]. Dostupné z:

www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/279921-trojhal-i-karolina-otevira-vypada-jako-pred-100-lety-zazemi-je-pod-zemi/

Průřezová témata. [online]. [cit. 2014-10-22] Dostupné z:
http://www.specmo.cz/soubory/svp/zs_prurezova_temata.pdf

PTÁČEK, Jiří. *Industriální krajina*. In: Galerie Kotelna [online]. 2007 [cit. 2013-02-04].
Dostupné z: <http://www.galeriekotelna.cz/cz/prodej-moderni-umeni/385/32/Obraz/Jiri-Ptacek/Industrialni-krajina>

STRAKOŠ, Martin. *Industriál po česku*. In: Goethe-Institut Prag. [online]. 2010 [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: www.goethe.de/ins/cz/pr/kul/duc/arc/pos/cs6879977.html

Urbex: Průzkum moderních ruin [online]. 2015 [cit. 2015-03-29]. Dostupné z:
<http://urbex.cz/>

Příloha

INDUSTRIÁLNÍ KRAJINA

JMÉNO

Zuzana

VĚK

30. září 2005 9+

TRÍDA

3. D. Monika Kuchová

Líbí Se vám industriální (železná) krajina? Jsou to například různé továrny, mosty, betonové stavby,...

ANO *NAKĚ*

NE

Ne jak já si rábě ano a někým

Líbí se vám přirozená krajina? Tedy různé lesy, přírodní rezervace, pralesy. Je to krajina, která neprošla rukou lidí...

ANO *NOO*

NE

Líbí se vám více přirozená krajina než krajina průmyslová (ze železa a betonu)?

ANO *DOPNĚ*

NE

ano více je lepší krásná a praktická

Líbí se vám více průmyslová krajina než krajina přirozená?

ANO

NE

Ne protože v přirozené je v duch čísla

Vadí vám, že železná krajina zasahuje do přirozené krajiny?

ANO

NE

Tak podle toho jaké ale asi mi to vadí

Myslíte si, že materiály, jako je železo a beton, ničí krajinu?

ANO

NE

Pak ještě i přes to vírába spás

Myslíte si, že se tyto materiály, železo a beton, dají nahradit jiným materiálem?

ANO

NE

Třeba klinka

Přijde vám zásah průmyslových komplexů do okolní krajiny drsný?

ANO

NE

ano škodí na přírodě a živočišném

Ovlivňují tyto komplexy naše životy a zdraví?

ANO

NE

okružná příroda je lepší a zdravější pomín

Ovlivňují tyto průmyslové komplexy životy a zdraví rostlin a živočichů?

ANO

NE

Dokonce i nám kvůli kyslíku

INDUSTRIÁLNÍ KRAJINA

JMÉNO *Lufka*

VĚK *9 let*

TŘÍDA *3D*

Líbí Se vám industriální (železná) krajina? Jsou to například různé továrny, mosty, betonové stavby,...

ANO

NE

Líbí se vám přirozená krajina? Tedy různé lesy, přírodní rezervace, pralesy. Je to krajina, která neprošla rukou lidí...

ANO

NE

Líbí se vám více přirozená krajina než krajina průmyslová (ze železa a betonu)?

ANO

NE

Líbí se vám více průmyslová krajina než krajina přirozená?

ANO

NE

Vadí vám, že železná krajina zasahuje do přirozené krajiny?

ANO

NE

Myslíte si, že materiály, jako je železo a beton, ničí krajinu?

ANO

NE

Myslíte si, že se tyto materiály, železo a beton, dají nahradit jiným materiálem?

ANO

NE

Přijde vám zásah průmyslových komplexů do okolní krajiny drsný?

ANO

NE

Ovlivňují tyto komplexy naše životy a zdraví?

ANO

NE

Ovlivňují tyto průmyslové komplexy životy a zdraví rostlin a živočichů?

ANO

NE

INDUSTRIÁLNÍ KRAJINA

JMÉNO *Verica*.....

VĚK *8 let*.....

TŘÍDA *3.D*.....

Líbí Se vám industriální (železná) krajina? Jsou to například různé továrny, mosty, betonové stavby,...

ANO

NE

Líbí se vám přirozená krajina? Tedy různé lesy, přírodní rezervace, pralesy. Je to krajina, která neprošla rukou lidí...

ANO

NE

Líbí se vám více přirozená krajina než krajina průmyslová (ze železa a betonu)?

ANO

NE

Líbí se vám více průmyslová krajina než krajina přirozená?

ANO

NE

Vadí vám, že železná krajina zasahuje do přirozené krajiny?

ANO

NE

Myslíte si, že materiály, jako je železo a beton, ničí krajinu?

ANO

NE

Myslíte si, že se tyto materiály, železo a beton, dají nahradit jiným materiálem?

ANO

NE

Přijde vám zásah průmyslových komplexů do okolní krajiny drsný?

ANO

NE

Ovlivňují tyto komplexy naše životy a zdraví?

ANO

NE

Ovlivňují tyto průmyslové komplexy životy a zdraví rostlin a živočichů?

ANO

NE

INDUSTRIÁLNÍ KRAJINA

JMÉNO *Christina*

VĚK *8 let*

TRÍDA *3.D*

Líbí Se vám industriální (železná) krajina? Jsou to například různé továrny, mosty, betonové stavby,...

ANO

NE

Líbí se vám přirozená krajina? Tedy různé lesy, přírodní rezervace, pralesy. Je to krajina, která neprošla rukou lidí...

ANO

NE

Líbí se vám více přirozená krajina než krajina průmyslová (ze železa a betonu)?

ANO

NE

Líbí se vám více průmyslová krajina než krajina přirozená?

ANO

NE

Vadí vám, že železná krajina zasahuje do přirozené krajiny?

ANO

NE

Myslíte si, že materiály, jako je železo a beton, ničí krajinu?

ANO

NE

Myslíte si, že se tyto materiály, železo a beton, dají nahradit jiným materiálem?

ANO

NE

Přijde vám zásah průmyslových komplexů do okolní krajiny drsný?

ANO

NE

Ovlivňují tyto komplexy naše životy a zdraví?

ANO

NE

Ovlivňují tyto průmyslové komplexy životy a zdraví rostlin a živočichů?

ANO

NE

INDUSTRIÁLNÍ KRAJINA

JMÉNO Adélka.....

VĚK 9 let.....

TŘÍDA 3.D.....

Líbí Se vám industriální (železná) krajina? Jsou to například různé továrny, mosty, betonové stavby,...

ANO

NE

Líbí se vám přirozená krajina? Tedy různé lesy, přírodní rezervace, pralesy. Je to krajina, která neprošla rukou lidí...

ANO

NE

Líbí se vám více přirozená krajina než krajina průmyslová (ze železa a betonu)?

ANO

NE

Líbí se vám více průmyslová krajina než krajina přirozená?

ANO

NE

Vadí vám, že železná krajina zasahuje do přirozené krajiny?

ANO

NE

Myslíte si, že materiály, jako je železo a beton, ničí krajinu?

ANO

NE

Myslíte si, že se tyto materiály, železo a beton, dají nahradit jiným materiálem?

ANO

NE

Přijde vám zásah průmyslových komplexů do okolní krajiny drsný?

ANO

NE

Ovlivňují tyto komplexy naše životy a zdraví?

ANO

NE

Ovlivňují tyto průmyslové komplexy životy a zdraví rostlin a živočichů?

ANO

NE

INDUSTRIÁLNÍ KRAJINA

JMÉNO *Jan Štejsník*

VĚK *9. a. třídy*

TRÍDA *3. D.*

Líbí Se vám industriální (železná) krajina? Jsou to například různé továrny, mosty, betonové stavby,...

~~ANO~~

NE

Líbí se vám přirozená krajina? Tedy různé lesy, přírodní rezervace, pralesy. Je to krajina, která neprošla rukou lidí...

ANO

~~NE~~

Líbí se vám více přirozená krajina než krajina průmyslová (ze železa a betonu)?

ANO

~~NE~~

Líbí se vám více průmyslová krajina než krajina přirozená?

~~ANO~~

NE

Vadí vám, že železná krajina zasahuje do přirozené krajiny?

ANO

~~NE~~

Myslíte si, že materiály, jako je železo a beton, ničí krajinu?

ANO

~~NE~~

Myslíte si, že se tyto materiály, železo a beton, dají nahradit jiným materiálem?

ANO

~~NE~~

Přijde vám zásah průmyslových komplexů do okolní krajiny drsný?

~~ANO~~

NE

Ovlivňují tyto komplexy naše životy a zdraví?

ANO

~~NE~~

Ovlivňují tyto průmyslové komplexy životy a zdraví rostlin a živočichů?

ANO

~~NE~~

INDUSTRIÁLNÍ KRAJINA

JMÉNO Kadeřina
VĚK 23.10.2005 9 let
TRÍDA III. D

Líbí Se vám industriální (železná) krajina? Jsou to například různé továrny, mosty, betonové stavby,...

ANO NE

Líbí se vám přirozená krajina? Tedy různé lesy, přírodní rezervace, pralesy. Je to krajina, která neprošla rukou lidí...

ANO NE

Líbí se vám více přirozená krajina než krajina průmyslová (ze železa a betonu)?

ANO NE

Líbí se vám více průmyslová krajina než krajina přirozená?

ANO NE

Vadí vám, že železná krajina zasahuje do přirozené krajiny?

ANO NE

Myslíte si, že materiály, jako je železo a beton, ničí krajinu?

ANO NE

Myslíte si, že se tyto materiály, železo a beton, dají nahradit jiným materiálem?

ANO NE

Přijde vám zásah průmyslových komplexů do okolní krajiny drsný?

ANO NE

Ovlivňují tyto komplexy naše životy a zdraví?

ANO NE

Ovlivňují tyto průmyslové komplexy životy a zdraví rostlin a živočichů?

ANO NE

INDUSTRIÁLNÍ KRAJINA

JMÉNO *Kašmíra*

VĚK *8 LET*

TRÍDA *3. D*

Líbí Se vám industriální (železná) krajina? Jsou to například různé továrny, mosty, betonové stavby,...

ANO

NE

Líbí se vám přirozená krajina? Tedy různé lesy, přírodní rezervace, pralesy. Je to krajina, která neprošla rukou lidí...

ANO

NE

Líbí se vám více přirozená krajina než krajina průmyslová (ze železa a betonu)?

ANO

NE

Líbí se vám více průmyslová krajina než krajina přirozená?

ANO

NE

Vadí vám, že železná krajina zasahuje do přirozené krajiny?

ANO

NE

Myslíte si, že materiály, jako je železo a beton, ničí krajinu?

ANO

NE

Myslíte si, že se tyto materiály, železo a beton, dají nahradit jiným materiálem?

ANO

NE

Přijde vám zásah průmyslových komplexů do okolní krajiny drsný?

ANO

NE

Ovlivňují tyto komplexy naše životy a zdraví?

ANO

NE

Ovlivňují tyto průmyslové komplexy životy a zdraví rostlin a živočichů?

ANO

NE

INDUSTRIÁLNÍ KRAJINA

JMÉNO Julia

VĚK 9let

TRÍDA 3.D

Líbí Se vám industriální (železná) krajina? Jsou to například různé továrny, mosty, betonové stavby,...

ANO NE

Líbí se vám přirozená krajina? Tedy různé lesy, přírodní rezervace, pralesy. Je to krajina, která neprošla rukou lidí...

ANO NE

Líbí se vám více přirozená krajina než krajina průmyslová (ze železa a betonu)?

ANO NE

Líbí se vám více průmyslová krajina než krajina přirozená?

ANO NE

Vadí vám, že železná krajina zasahuje do přirozené krajiny?

ANO NE

Myslíte si, že materiály, jako je železo a beton, ničí krajinu?

ANO NE

Myslíte si, že se tyto materiály, železo a beton, dají nahradit jiným materiálem?

ANO NE

Přijde vám zásah průmyslových komplexů do okolní krajiny drsný?

ANO NE

Ovlivňují tyto komplexy naše životy a zdraví?

ANO NE

Ovlivňují tyto průmyslové komplexy životy a zdraví rostlin a živočichů?

ANO NE

INDUSTRIÁLNÍ KRAJINA

JMÉNO 12.1.2015

VĚK 9-10

TŘÍDA 3.D

Líbí Se vám industriální (železná) krajina? Jsou to například různé továrny, mosty, betonové stavby,...

ANO

NE

vímecně některé

Líbí se vám přirozená krajina? Tedy různé lesy, přírodní rezervace, pralesy. Je to krajina, která neprošla rukou lidí...

ANO

mož

NE

Líbí se vám více přirozená krajina než krajina průmyslová (ze železa a betonu)?

ANO

mož

NE

Líbí se vám více průmyslová krajina než krajina přirozená?

ANO

NE

vímecně některé

Vadí vám, že železná krajina zasahuje do přirozené krajiny?

ANO

vadí

NE

Myslíte si, že materiály, jako je železo a beton, ničí krajinu?

ANO

myslím

NE

Myslíte si, že se tyto materiály, železo a beton, dají nahradit jiným materiálem?

ANO

NE

Přijde vám zásah průmyslových komplexů do okolní krajiny drsný?

ANO

NE

Ovlivňují tyto komplexy naše životy a zdraví?

ANO

NE

Ovlivňují tyto průmyslové komplexy životy a zdraví rostlin a živočichů?

ANO

NE

INDUSTRIÁLNÍ KRAJINA

JMÉNO Nikol

VĚK 9

TŘÍDA 3.0

Líbí Se vám industriální (železná) krajina? Jsou to například různé továrny, mosty, betonové stavby,...

ANO

NE

Líbí se vám přirozená krajina? Tedy různé lesy, přírodní rezervace, pralesy. Je to krajina, která neprošla rukou lidí...

ANO

NE

Líbí se vám více přirozená krajina než krajina průmyslová (ze železa a betonu)?

ANO

NE

Líbí se vám více průmyslová krajina než krajina přirozená?

ANO

NE

Vadí vám, že železná krajina zasahuje do přirozené krajiny?

ANO

NE

Myslíte si, že materiály, jako je železo a beton, ničí krajinu?

ANO

NE

Myslíte si, že se tyto materiály, železo a beton, dají nahradit jiným materiálem?

ANO

NE

Přijde vám zásah průmyslových komplexů do okolní krajiny drsný?

ANO

NE

Ovlivňují tyto komplexy naše životy a zdraví?

ANO

NE

Ovlivňují tyto průmyslové komplexy životy a zdraví rostlin a živočichů?

ANO

NE

INDUSTRIÁLNÍ KRAJINA

JMÉNO ..bárta.....

VĚK 9 a půl

TRÍDA 3.D.

Líbí Se vám industriální (železná) krajina? Jsou to například různé továrny, mosty, betonové stavby,...

ANO

NE

Líbí se vám přirozená krajina? Tedy různé lesy, přírodní rezervace, pralesy. Je to krajina, která neprošla rukou lidí...

ANO

NE

Líbí se vám více přirozená krajina než krajina průmyslová (ze železa a betonu)?

ANO

NE

Líbí se vám více průmyslová krajina než krajina přirozená?

ANO

NE

Vadí vám, že železná krajina zasahuje do přirozené krajiny?

ANO

NE

Myslíte si, že materiály, jako je železo a beton, ničí krajinu?

ANO

NE

Myslíte si, že se tyto materiály, železo a beton, dají nahradit jiným materiálem?

ANO

NE

Přijde vám zásah průmyslových komplexů do okolní krajiny drsný?

ANO

NE

Ovlivňují tyto komplexy naše životy a zdraví?

ANO

NE

Ovlivňují tyto průmyslové komplexy životy a zdraví rostlin a živočichů?

ANO

NE

INDUSTRIÁLNÍ KRAJINA

JMÉNO Adam.....

VĚK 9.....

TRÍDA 3,0.....

Líbí Se vám industriální (železná) krajina? Jsou to například různé továrny, mosty, betonové stavby,...

ANO

NE

Líbí se vám přirozená krajina? Tedy různé lesy, přírodní rezervace, pralesy. Je to krajina, která neprošla rukou lidí...

ANO

NE

Líbí se vám více přirozená krajina než krajina průmyslová (ze železa a betonu)?

ANO

NE

Líbí se vám více průmyslová krajina než krajina přirozená?

ANO

NE

Vadí vám, že železná krajina zasahuje do přirozené krajiny?

ANO

NE

Myslíte si, že materiály, jako je železo a beton, ničí krajinu?

ANO

NE

Myslíte si, že se tyto materiály, železo a beton, dají nahradit jiným materiálem?

ANO

NE

Přijde vám zásah průmyslových komplexů do okolní krajiny drsný?

ANO

NE

Ovlivňují tyto komplexy naše životy a zdraví?

ANO

NE

Ovlivňují tyto průmyslové komplexy životy a zdraví rostlin a živočichů?

ANO

NE

INDUSTRIÁLNÍ KRAJINA

JMÉNO Petr M. ...

VĚK 21

TŘÍDA 3. D

Líbí Se vám industriální (železná) krajina? Jsou to například různé továrny, mosty, betonové stavby,...

ANO

NE

Líbí se vám přirozená krajina? Tedy různé lesy, přírodní rezervace, pralesy. Je to krajina, která neprošla rukou lidí...

ANO

NE

Líbí se vám více přirozená krajina než krajina průmyslová (ze železa a betonu)?

ANO

NE

Líbí se vám více průmyslová krajina než krajina přirozená?

ANO

NE

Vadí vám, že železná krajina zasahuje do přirozené krajiny?

ANO

NE

Myslíte si, že materiály, jako je železo a beton, ničí krajinu?

ANO

NE

Myslíte si, že se tyto materiály, železo a beton, dají nahradit jiným materiálem?

ANO

NE

Přijde vám zásah průmyslových komplexů do okolní krajiny drsný?

ANO

NE

Ovlivňují tyto komplexy naše životy a zdraví?

ANO

NE

Ovlivňují tyto průmyslové komplexy životy a zdraví rostlin a živočichů?

ANO

NE

INDUSTRIÁLNÍ KRAJINA

JMÉNO Jan Š.

VĚK 8 let

TŘÍDA 3D

Líbí Se vám industriální (železná) krajina? Jsou to například různé továrny, mosty, betonové stavby,...

ANO

NE

Líbí se vám přirozená krajina? Tedy různé lesy, přírodní rezervace, pralesy. Je to krajina, která neprošla rukou lidí...

ANO

NE

Líbí se vám více přirozená krajina než krajina průmyslová (ze železa a betonu)?

ANO

NE

Líbí se vám více průmyslová krajina než krajina přirozená?

ANO

NE

Vadí vám, že železná krajina zasahuje do přirozené krajiny?

ANO

NE

Myslíte si, že materiály, jako je železo a beton, ničí krajinu?

ANO

NE

Myslíte si, že se tyto materiály, železo a beton, dají nahradit jiným materiálem?

ANO

NE

Přijde vám zásah průmyslových komplexů do okolní krajiny drsný?

ANO

NE

Ovlivňují tyto komplexy naše životy a zdraví?

ANO

NE

Ovlivňují tyto průmyslové komplexy životy a zdraví rostlin a živočichů?

ANO

NE

INDUSTRIÁLNÍ KRAJINA

JMÉNO *Sebastian*

VĚK *8 let*

TRÍDA *3. D*

Líbí Se vám industriální (železná) krajina? Jsou to například různé továrny, mosty, betonové stavby,...

ANO

NE

Líbí se vám přirozená krajina? Tedy různé lesy, přírodní rezervace, pralesy. Je to krajina, která neprošla rukou lidí...

ANO

NE

Líbí se vám více přirozená krajina než krajina průmyslová (ze železa a betonu)?

ANO

NE

Líbí se vám více průmyslová krajina než krajina přirozená?

ANO

NE

Vadí vám, že železná krajina zasahuje do přirozené krajiny?

ANO

NE

Myslíte si, že materiály, jako je železo a beton, ničí krajinu?

ANO

NE

Myslíte si, že se tyto materiály, železo a beton, dají nahradit jiným materiálem?

ANO

NE

Přijde vám zásah průmyslových komplexů do okolní krajiny drsný?

ANO

NE

Ovlivňují tyto komplexy naše životy a zdraví?

ANO

NE

Ovlivňují tyto průmyslové komplexy životy a zdraví rostlin a živočichů?

ANO

NE

INDUSTRIÁLNÍ KRAJINA

JMÉNO adam

VĚK 8 let

TŘÍDA 3.D.

Líbí Se vám industriální (železná) krajina? Jsou to například různé továrny, mosty, betonové stavby,...

ANO

NE

Líbí se vám přirozená krajina? Tedy různé lesy, přírodní rezervace, pralesy. Je to krajina, která neprošla rukou lidí...

ANO

NE

Líbí se vám více přirozená krajina než krajina průmyslová (ze železa a betonu)?

ANO

NE

Líbí se vám více průmyslová krajina než krajina přirozená?

ANO

NE

Vadí vám, že železná krajina zasahuje do přirozené krajiny?

ANO

NE

Myslíte si, že materiály, jako je železo a beton, ničí krajinu?

ANO

NE

Myslíte si, že se tyto materiály, železo a beton, dají nahradit jiným materiálem?

ANO

NE

Přijde vám zásah průmyslových komplexů do okolní krajiny drsný?

ANO

NE

Ovlivňují tyto komplexy naše životy a zdraví?

ANO

NE

Ovlivňují tyto průmyslové komplexy životy a zdraví rostlin a živočichů?

ANO

NE

INDUSTRIÁLNÍ KRAJINA

JMÉNO STEPN

VĚK 9 LET

TŘÍDA 3. D

Líbí Se vám industriální (železná) krajina? Jsou to například různé továrny, mosty, betonové stavby,...

ANO

NE

Líbí se vám přirozená krajina? Tedy různé lesy, přírodní rezervace, pralesy. Je to krajina, která neprošla rukou lidí...

ANO

NE

Líbí se vám více přirozená krajina než krajina průmyslová (ze železa a betonu)?

ANO

NE

Líbí se vám více průmyslová krajina než krajina přirozená?

ANO

NE

Vadí vám, že železná krajina zasahuje do přirozené krajiny?

ANO

NE

Myslíte si, že materiály, jako je železo a beton, ničí krajinu?

ANO

NE

Myslíte si, že se tyto materiály, železo a beton, dají nahradit jiným materiálem?

ANO

NE

Přijde vám zásah průmyslových komplexů do okolní krajiny drsný?

ANO

NE

Ovlivňují tyto komplexy naše životy a zdraví?

ANO

NE

Ovlivňují tyto průmyslové komplexy životy a zdraví rostlin a živočichů?

ANO

NE

INDUSTRIÁLNÍ KRAJINA

JMÉNO

VĚK 9

TŘÍDA 3.0

Líbí Se vám industriální (železná) krajina? Jsou to například různé továrny, mosty, betonové stavby,...

ANO NE

Líbí se vám přirozená krajina? Tedy různé lesy, přírodní rezervace, pralesy. Je to krajina, která neprošla rukou lidí...

ANO NE

Líbí se vám více přirozená krajina než krajina průmyslová (ze železa a betonu)?

ANO NE

Líbí se vám více průmyslová krajina než krajina přirozená?

ANO NE

Vadí vám, že železná krajina zasahuje do přirozené krajiny?

ANO NE

Myslíte si, že materiály, jako je železo a beton, ničí krajinu?

ANO NE

Myslíte si, že se tyto materiály, železo a beton, dají nahradit jiným materiálem?

ANO NE

Přijde vám zásah průmyslových komplexů do okolní krajiny drsný?

ANO NE

Ovlivňují tyto komplexy naše životy a zdraví?

ANO NE

Ovlivňují tyto průmyslové komplexy životy a zdraví rostlin a živočichů?

ANO NE

INDUSTRIÁLNÍ KRAJINA

JMÉNO *Pebru*

VĚK *deset*

TRÍDA *šestá*

Líbí Se vám industriální (železná) krajina? Jsou to například různé továrny, mosty, betonové stavby,...

ANO

NE

Líbí se vám přirozená krajina? Tedy různé lesy, přírodní rezervace, pralesy. Je to krajina, která neprošla rukou lidí...

ANO

NE

Líbí se vám více přirozená krajina než krajina průmyslová (ze železa a betonu)?

ANO

NE

Líbí se vám více průmyslová krajina než krajina přirozená?

ANO

NE

Vadí vám, že železná krajina zasahuje do přirozené krajiny?

ANO

NE

Myslíte si, že materiály, jako je železo a beton, ničí krajinu?

ANO

NE

Myslíte si, že se tyto materiály, železo a beton, dají nahradit jiným materiálem?

ANO

NE

Přijde vám zásah průmyslových komplexů do okolní krajiny drsný?

ANO

NE

Ovlivňují tyto komplexy naše životy a zdraví?

ANO

NE

Ovlivňují tyto průmyslové komplexy životy a zdraví rostlin a živočichů?

ANO

NE

INDUSTRIÁLNÍ KRAJINA

JMÉNO *Adám*.....

VĚK *8. let*.....

TŘÍDA *3.D.*.....

Líbí Se vám industriální (železná) krajina? Jsou to například různé továrny, mosty, betonové stavby,...

ANO

NE

Líbí se vám přirozená krajina? Tedy různé lesy, přírodní rezervace, pralesy. Je to krajina, která neprošla rukou lidí...

ANO

NE

Líbí se vám více přirozená krajina než krajina průmyslová (ze železa a betonu)?

ANO

NE

Líbí se vám více průmyslová krajina než krajina přirozená?

ANO

NE

Vadí vám, že železná krajina zasahuje do přirozené krajiny?

ANO

NE

Myslíte si, že materiály, jako je železo a beton, ničí krajinu?

ANO

NE

Myslíte si, že se tyto materiály, železo a beton, dají nahradit jiným materiálem?

ANO

NE

Přijde vám zásah průmyslových komplexů do okolní krajiny drsný?

ANO

NE

Ovlivňují tyto komplexy naše životy a zdraví?

ANO

NE

Ovlivňují tyto průmyslové komplexy životy a zdraví rostlin a živočichů?

ANO

NE

INDUSTRIÁLNÍ KRAJINA

JMÉNO

Marek

VĚK

10 let

TRÍDA

3. D

Líbí Se vám industriální (železná) krajina? Jsou to například různé továrny, mosty, betonové stavby,...

ANO

NE

Líbí se vám přirozená krajina? Tedy různé lesy, přírodní rezervace, pralesy. Je to krajina, která neprošla rukou lidí...

ANO

NE

Líbí se vám více přirozená krajina než krajina průmyslová (ze železa a betonu)?

ANO

NE

Líbí se vám více průmyslová krajina než krajina přirozená?

ANO

NE

Vadí vám, že železná krajina zasahuje do přirozené krajiny?

ANO

NE

Myslíte si, že materiály, jako je železo a beton, ničí krajinu?

ANO

NE

Myslíte si, že se tyto materiály, železo a beton, dají nahradit jiným materiálem?

ANO

NE

Přijde vám zásah průmyslových komplexů do okolní krajiny drsný?

ANO

NE

Ovlivňují tyto komplexy naše životy a zdraví?

ANO

NE

Ovlivňují tyto průmyslové komplexy životy a zdraví rostlin a živočichů?

ANO

NE

INDUSTRIÁLNÍ KRAJINA

JMÉNO Tinko.....

VĚK 9.....

TRÍDA 3b......

Líbí Se vám industriální (železná) krajina? Jsou to například různé továrny, mosty, betonové stavby,...

ANO NE

Líbí se vám přirozená krajina? Tedy různé lesy, přírodní rezervace, pralesy. Je to krajina, která neprošla rukou lidí...

ANO NE

Líbí se vám více přirozená krajina než krajina průmyslová (ze železa a betonu)?

ANO NE

Líbí se vám více průmyslová krajina než krajina přirozená?

ANO NE

Vadí vám, že železná krajina zasahuje do přirozené krajiny?

ANO NE

Myslíte si, že materiály, jako je železo a beton, ničí krajinu?

ANO NE

Myslíte si, že se tyto materiály, železo a beton, dají nahradit jiným materiálem?

ANO NE

Přijde vám zásah průmyslových komplexů do okolní krajiny drsný?

ANO NE

Ovlivňují tyto komplexy naše životy a zdraví?

ANO NE

Ovlivňují tyto průmyslové komplexy životy a zdraví rostlin a živočichů?

ANO NE